

ΤΟ Ηλεκτρονικό περιοδικό σοσιαλιστικής προοπτικής

ΚΙΝΗΜΑ

ΤΕΥΧΟΣ 1 - ΙΟΥΛΙΟΣ 2022

**Ο Καντ και ο ουκρανικός
πόλεμος. Ο ρόλος της
κατηγορικής προσταγής**
- Ηλίας Γιαννακόπουλος

στη σελ.30

**Τα σοσιαλδημοκρατικά κόμματα απέναντι στα κρίσιμα προβλήματα της
σύγχρονης δημοκρατίας - Γιώργος Χ. Σωτηρέλης στη σελ.10**

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- Η Σοσιαλδημοκρατία και το Πρόγραμμά της - Ανδρέας Λύτρας	4
- Η «Ελεύθερη» και «δημοκρατική» Αμερική και η ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ Γιώργος Παπανικολάου	9
- Τα σοσιαλδημοκρατικά κόμματα απέναντι στα κρίσιμα προβλήματα της σύγχρονης δημοκρατίας - Γιώργος Χ. Σωτηρέλης	10
- Ποιος φοβάται τη συμμετοχική δημοκρατία - Δημήτρης Δημητράκος	14
- Αριστερά και Δεξιά	13
- Ο πολίτης της συμμετοχικής δημοκρατίας. Ένας φίλος απ' τα παλιά - Αναστασία Πρίφτη	16
-Οικονομία της κοινωνικής Φροντίδας - Βασίλης Τακτικός	19
- Ο παγκόσμιος ενεργειακός πόλεμος - Ποιος χάνει; Ποιος κερδίζει από τις οικονομικές κυρώσεις στη Ρωσία - Βασίλης Τακτικός	20
- Πώς θα γίνει σωστά η απο-παγκοσμιοποίηση - Joseph Stiglitz	24
- Το πακέτο των 32 δισ. δεν είναι δανεικά κι αγύριστα Συνέντευξη στη Μαρία Άνθη	26
-Το συνεργατικό πνεύμα είναι δραματικά μειοψηφικό στην Ελληνική κοινωνία.	28
- Ποιοι θέλουν και προκαλούν τους πολέμους - Γιώργος Παπανικολάου	29
- Ο Καντ και ο ουκρανικός πόλεμος. Ο ρόλος της κατηγορικής προσταγής - Ηλίας Γιαννακόπουλος	34
- Η Ουκρανία τονίζει εκ νέου την ανάγκη καταπολέμησης της εμπορίας ανθρώπων Frances Fitzgerald	33
- Η αντίσταση του Τζορτζ Όργουελ εναντίον όλων των “μεγάλων αδελφών” - Nicolas Truong	36
- Μια θλιβερή επέτειος του 1943 - Κώστας Γ. Τσικνάκης	40
- Ιούλιος περασμένων ετών	43

ΤΟ ΚΙΝΗΜΑ

Ηλεκτρονικό περιοδικό σοσιαλιστικής προοπτικής
ΤΕΥΧΟΣ 1 - ΙΟΥΛΙΟΣ 2022

- Διευθυντής: Νίκος Λαγκαδινός
- Επικοινωνία – συνεργασίες στο e-mail: nikos.lagadinos@yahoo.gr
- Δημιουργικό: Λιβέριος Πετρίδης e-mail: liverios.petridis@gmail.com

Ασχολείται με την πολιτική όποιος έχει επίγνωση της ελευθερίας του

Από προγραμματικές δηλώσεις έχουμε χορτάσει στην Ελλάδα. Και στην παρούσα συγκυρία δεν χρειάζονται. Ένα ηλεκτρονικό περιοδικό σαν αυτό που μόλις ξεκινάει την πορεία του, φιλοδοξεί να δημιουργήσει ένα εύφορο πεδίο για ανταλλαγή απόψεων. Υπάρχουν σήμερα άνθρωποι, συνειδήσεις, ψυχές που ζουν μ' ένταση τα προβλήματα της εποχής. Υπάρχουν φωνές που δεν ακούγονται, πολίτες που δεν έχουν βήμα για ν' αρθρώσουν το δικό τους λόγο, νέοι άνθρωποι που χάνουν τον προσανατολισμό τους μέσα στη σύγχυση που οργανώνουν επιτήδειοι μπεχλιβάνηδες της πολιτικής. Είναι τοις πάσι γνωστό πως η μύηση του κόσμου στην πολιτική είναι υπόθεση δύσκολη. Πάγιο αίτημα ήταν και είναι η κατήχηση του ελληνικού λαού ώστε να πάψει να είναι έρμαιο των επαγγελματιών της πολιτικής. Φυσικά εμείς δεν αναλαμβάνουμε την κατήχηση του – δεν είναι δική μας δουλειά. Το ζήτημα βέβαια είναι ότι και ο απλός πολίτης πολλές φορές αναγορεύει τον εαυτό του σε απόλυτο κριτή των πάντων, χωρίς προηγουμένως ν' αναρωτηθεί αν ο ίδιος έκανε ποτέ του μια φιλότιμη προσπάθεια να ενημερωθεί, ν' ανησυχήσει, και να κρίνει με λογική και το χέρι στην καρδιά. Ωστόσο, το πρόβλημα σήμερα εντοπίζεται και στην ηθική της πολιτικής και στη νοσηρότητα της, που είναι ίσως η πιο γνήσια έκφραση των ηθών και της γενικής αγωγής του πληθυσμού. Και βέβαια όλα όσα κατά καιρούς ακούγονται για εξυγίανση της πολιτικής ζωής, ανανέωσης του πολιτικού κόσμου και κάθαρσης της πολιτικής ως δημόσιας λειτουργίας, στην ουσία είναι αέρας κοπανιστός! Επιπλέον, μη μας διαφεύγει το γεγονός ότι οι πολιτικοί ουδέποτε υπήρξαν ηθοπλάστες, αφού η ανάδειξη και επιβίωσή τους στην πολιτική αρένα στηρίζεται στην εκμετάλλευση των ελπίδων ή της λαϊκής ευπιστίας.

Ας δούμε όμως πού βρισκόμαστε εμείς.

Προσφάτως, στις εκλογικές διαδικασίες του Κινήματος Αλλαγής για την εκλογή των 4.200 συνέδρων και την ανάδειξη των νέων οργάνων στις Ν.Ο. και Τ.Ο. (Νομαρχιακές Επιτροπές, Ν.Ε., και συντονιστικές επιτροπές, Σ.Ε.) είχαν θέσει υποψηφιότητα και συμμετείχαν αρκετές χιλιάδες. Ήταν ένα θετικό στοιχείο. Τι κι αν συμμετέχουν οι Έλληνες στην πολιτική – με όποιον τρόπο συμμετέχουν! Δεν είναι κακό! Αυτό είναι για μας το ζητούμενο. Η συμμετοχή! Στο κάτω της γραφής, ασχολείται με την πολιτική όποιος έχει επίγνωση της ελευθερίας του. Το ζήτημα, βεβαίως, είναι με ποιο τρόπο δικαιώνει, αξιώνει ή προασπίζει αυτή την ελευθερία. Δεν φοβούμαι εκείνους που συμμετέχουν, αλλά εκείνους που ασχημονούν σε βάρος του συνόλου για δικό τους, προσωπικό όφελος, εκείνοι που κατηγοριοποιούν τους πολίτες σε πρώτης και δεύτερης κατηγορίας, εκείνοι που ομαδοποιούν τα πάθη τους και λιβανίζουν την δήθεν ελευθερία τους. Και γνωρίζουμε πολύ καλά ότι στην μικρή μας πόλη των ιδεών κυκλοφορούν σατράπες με φιλοδοξία δημοκρατική και, βεβαίως, υπάρχουν δημοκρατικοί με σατραπική ιδιοσυγκρασία! Αυτοί είναι που αγωνίζονται με νύχια και δόντια να περιφρουρήσουν τα κεκτημένα. Και καλά κάνουν – δικαίωμά τους! Δίχως όμως να το καταλάβουν έγιναν κοσμοπολίτες κι όχι με την έννοια που νομίζουν ότι έγιναν. Θα πρέπει, ωστόσο, να γνωρίζουν ότι φυσιολογική απόληξη του κοσμοπολιτισμού είναι ο αποχρωματισμός. Αυτό εισπράττουν – χάρισμά τους! Ξεκινάμε λοιπόν να καταθέτουμε σκέψεις, απόψεις, θέσεις. Όσοι πιστοί προσέλθετε. Το ΚΙΝΗΜΑ στη διάθεσή σας.

Νίκος Λαγκαδινός

Η σοσιαλδημοκρατία και το Πρόγραμμά της

ΑΝΔΡΕΑΣ Ν. ΛΥΤΡΑΣ

Είναι αναμφισβήτητο, ότι δύσκολα μπορεί να αναγνωριστεί κάποια αισθητή επικοινωνία του σημερινού Κινήματος Αλλαγής (και, στην πρόσφατη εξέλιξή του, του ΠΑΣΟΚ), με τις στρατηγικές κατευθύνσεις της σοσιαλδημοκρατίας. Παρά τις υποχωρήσεις των σοσιαλιστικών και εργατικών κομμάτων, από το 1985 (πρώτα στη γερμανική σοσιαλδημοκρατία και στη συνέχεια στο βρετανικό εργατικό κόμμα), προς θέσεις που προσεγγίζουν πιο συντηρητικές απόψεις και πολιτικές για την αγορά, τα κοινωνικά δικαιώματα και τη μονεταριστική λογική στο περιβάλλον της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, τα αποθέματα των πολιτικών προτάσεων της σοσιαλδημοκρατίας είναι υπαρκτά. Είναι, ταυτόχρονα, αναξιοποίητα. Η δύσκολη κατάσταση γίνεται ακόμη πιο αφόρητη, μετά το ξέσπασμα της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης του 2007-2008, όταν τα αδιέξοδα των κυρίαρχων, δηλαδή των συντηρητικών ή νέο-φιλελεύθερων, πολιτικών επιλογών έγιναν, πέραν κάθε αμφιβολίας, έκδηλα.

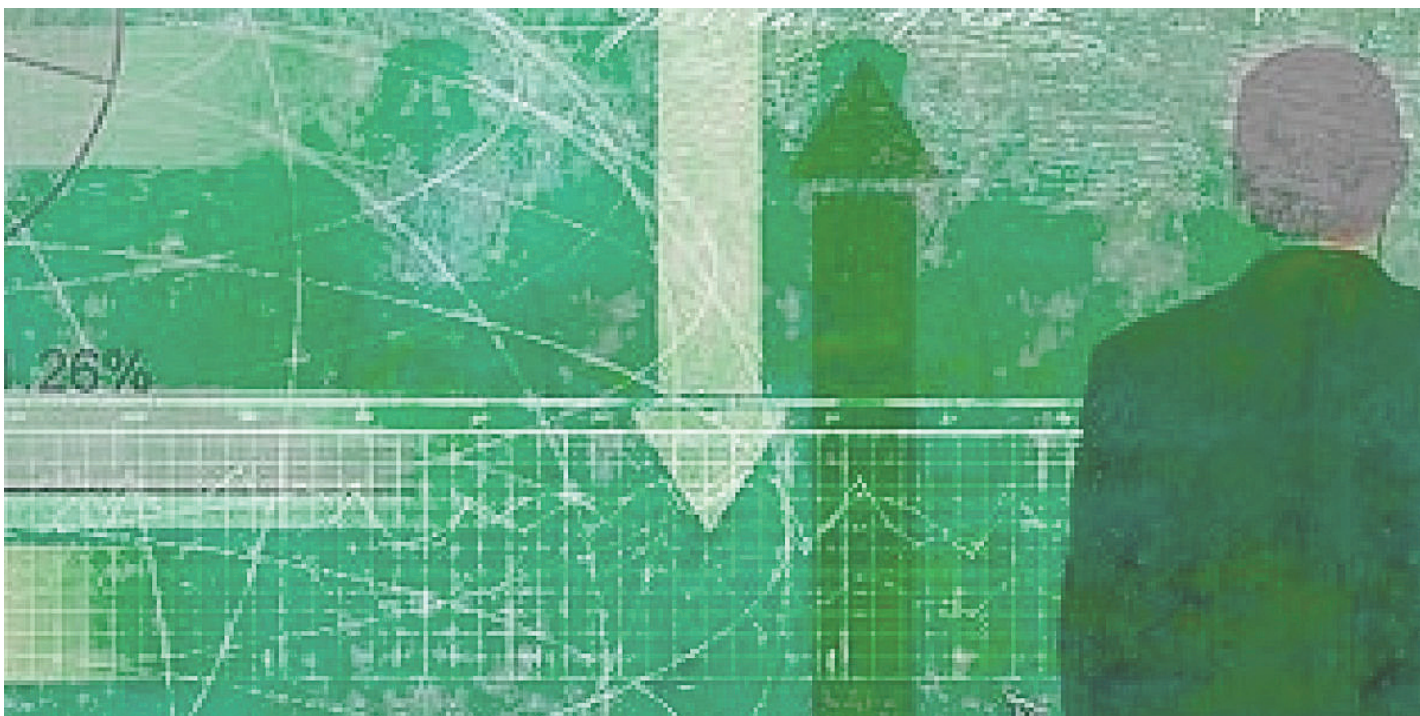
Στις επιτυχημένες παρεμβάσεις της σοσιαλδημοκρατίας καταγράφονται, αναμφισβήτητα, οι λαμπρές εναλλακτικές προτάσεις του καθολικού εκδημοκρατισμού του καπιταλιστικού συστήματος και του

αστικού προτύπου της διακυβέρνησης. Αυτές οι προτάσεις προσέδωσαν μέγιστη κοινωνική διείσδυση στα εργατικά στρώματα (και εν γένει στα στρώματα των μισθωτών), ιδίως των δυτικοευρωπαϊκών κοινωνιών, από την αρχή του εικοστού αιώνα (η οποία δυνάμωσε εξαιρετικά την μεταπολεμική εποχή).

Κάνουμε λόγο, για α) την ενίσχυση της δράσης των συνδικάτων και των διεκδικήσεων των εργατικών στρωμάτων για τη συνεχή αύξηση του εισοδήματός τους, β) την ανάπτυξη των συνεργατικών οργανώσεων (αναφερόμαστε στην εσφαλμένη μεταφραστική απόδοση ως συνεταιρισμοί) προκειμένου να μειωθεί το μερίδιο του εθνικού πλούτου, που νέμεται η κερδοσκοπική επιχειρηματικότητα και ταυτόχρονα να μειωθεί το κόστος διαβίωσης των εργατικών ομάδων και γ) την ανάπτυξη της τοπικής αυτοδιοίκησης, μαζί με τον γενικό εκδημοκρατισμό της κοινοβουλευτικής εκπροσώπησης (γενίκευση στο δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι και ιδίως η ψήφος των γυναικών) και της λειτουργίας της πολιτείας (αιρετά στελέχη στη δικαιοσύνη).

Στην μεταπολεμική εποχή, η σοσιαλδημοκρατία (στο πλαίσιο του ψυχρού πολέμου)

συμμετείχε στη λεγόμενη «καθεστωτική συναίνεση» του ευρύτατου κρατικού παρεμβatismού (Keynes, 1936), με στοιχεία της: την ευρεία δημόσια χρηματοδότηση της οικονομίας, τη σύσταση των θεσμών (Beveridge, 1942a, 1942b, 1944) του κοινωνικού κράτους (με δημόσιους θεσμούς ασφάλισης, υγείας-πρόνοιας, παιδείας, με ευρεία δημόσια απασχόληση και σταθερές δημόσιες δομές στον μακρύ χρόνο). Οι αποχρώσεις της πολιτικής της σοσιαλδημοκρατίας, σε εκείνη την περίοδο, αφορούσαν στην ανυποχώρητη υποστήριξη των εργατικών διεκδικήσεων (η τακτική των οδοφραγμάτων) για το εισόδημα των μισθωτών, την σχετικά βαρύτερη φορολογία ιδίως των υψηλών εισοδημάτων και την ενίσχυση του εκδημοκρατισμού της εργασίας [η τακτική της θεσμοποίησης των «συγκρούσεων» (Dahrendorf, 1959), με συνεχείς μεταρρυθμίσεις που εδραιώνουν τις θεσμικές κατοχυρώσεις, τη συμμετοχή στη διοίκηση των επιχειρήσεων, τον αναλογικό περιορισμό της ανεργίας (σε επίπεδο του δείκτη περίπου στο 3%-5%), την ισχυρή υποστήριξη των ανέργων και τη σφοδρή καταπολέμηση της φτώχειας (με μεταβιβαστικές πληρωμές- κυρίως με επιδόματα)]. Λόγω της ανάπτυξης του κοινωνικού κράτους, ατόνησε η στήριξη του συνεργατισμού

(οι «συνεταιρισμοί» αν και αρκετά ισχυροί παρέμειναν διά μακρόν στάσιμοι).

Στην περίοδο της αιφνιδιαστικής ανάπτυξης της νεο-συντηρητικής ατζέντας και της πολιτική επιδρομής των λεγόμενων (κατ' ευφημισμό) φιλελεύθερων πολιτικών παρατάξεων, η σοσιαλδημοκρατία πρακτικώς ηττήθηκε και σε αρκετές χώρες παραμερίστηκε, πιο γρήγορα ή πιο σταδιακά, από τη διακυβέρνηση (εξαιρέσεις αποτελούν η Ελλάδα πιο σταθερά, για κάποια χρόνια η Γαλλία, η Ισπανία και η Πορτογαλία). Η βασική κοινωνική ομάδα που ενίσχυσε αυτήν τη φοβερή και αποτρόπαια για τα εργατικά συμφέροντα εξέλιξη αποτελούσαν οι σχετικά ολιγομελείς και φθίνουσες ομάδες των παραδοσιακών μικροαστικών στρωμάτων (αυτοαπασχολούμενοι και μικροί εργοδότες), στη Δυτική Ευρώπη, και οι σχετικά ευρείες ομάδες των νέων μεσαίων στρωμάτων (υπάλληλοι γραφείου και μεσαία στελέχη των επιχειρήσεων), σε Δυτική Ευρώπη και Β. Αμερική. Αυτές οι ομάδες πίστεψαν αμφότερες τις παρελκυστικές προβολές της νεοσυντηρητικής προπαγάνδας:

1) ότι οι μεσαίες κοινωνικές ομάδες πληρώνουν πολλά (φόρους και ασφαλιστικές εισφορές), αλλά έχουν ελάχιστες ωφέλειες από τις εξαιρετικά ακριβές κρατικές πολιτικές της προηγούμενης περιόδου και 2) πως οι λεγόμενες φιλελεύθερες πολιτικές θα ενισχύσουν την επιχειρηματικότητα, την ανάπτυξη, την απασχόληση και τη γενική ευημερία, χωρίς να περιορίζονται από την μεμψίμοιρη, για τους οικονομικούς θεσμούς (επιχειρήσεις, τράπεζες, χρηματαγο-

ρές κ.ά), και ιδιοτελή τακτική των εργατικών συνδικάτων.

Τα φυσικά πρόσωπα εκείνων των κοινωνικών ομάδων, κατά πλειονότητα, δεν είναι μαζί μας πλέον. Σχετικά με το πρώτο θέμα της συντηρητικής προπαγάνδας, οι κατιόντες τους καταλαβαίνουν ότι ζουν,

Στην περίοδο της αιφνιδιαστικής ανάπτυξης της νεο-συντηρητικής ατζέντας και της πολιτική επιδρομής των λεγόμενων (κατ' ευφημισμό) φιλελεύθερων πολιτικών παρατάξεων, η σοσιαλδημοκρατία πρακτικώς ηττήθηκε και σε αρκετές χώρες παραμερίστηκε, πιο γρήγορα ή πιο σταδιακά, από τη διακυβέρνηση (εξαιρέσεις αποτελούν η Ελλάδα πιο σταθερά, για κάποια χρόνια η Γαλλία, η Ισπανία και η Πορτογαλία).

έκτοτε, σε «άλλο κόσμο», δυσμενέστερο (με κακή και αμφίβολη κοινωνική ασφάλιση, παιδεία και υγεία με υψηλό τίμημα, αλλά και πολλές άλλες αρνητικές εξελί-

ξεις), σε σχέση με τους ανιόντες τους. Οι κατιόντες, πιθανώς, θεώρησαν όλα αυτά, ως μοιραία φαινόμενα. Αν όμως σκέφτηκαν, ότι οι γονείς τους είχαν κάποιες ευθύνες (παρά το γεγονός ότι ήσαν η πιο μορφωμένη γενιά, μέχρι τότε, στην ιστορία της ανθρωπότητας) θα ταίριαζε με το χαρακτηρισμό, που ενδεχομένως εννοούσε ο **C. Wright Mills** (1951 - κατά τη δική μου ερμηνεία), στην ανάλυσή του για τη «νέα μεσαία τάξη»: δηλαδή θα μπορούσαν να θεωρηθούν, κάπως, σαν *ευφυείς ηλίθιοι*.

Ακόμη χειρότερα ήταν τα πράγματα για την επιχειρηματικότητα. Στο σκέλος της επιχειρηματικότητας οι φιλελεύθεροι είχαν σε ένα βαθμό δίκαιο. Η επίθεση στο ρόλο των συνδικάτων, αποδέσμευσε τις επιχειρήσεις και τις χρηματαγορές από τα πολλά checks and balances (τους ελέγχους και τις ισορροπίες), ενώ οι αλληπάλληλες ιδιωτικοποιήσεις προσέφεραν αθρόα το έτοιμο καταναλωτικό κοινό των δημόσιων δομών, στις διαθέσεις της κερδοσκοπικής επιχειρηματικότητας. Η εργασία με ευέλικτες μορφές απασχόλησης (καταγράφονται κυρίως στις στατιστικές της μερικής απασχόλησης) και με πολύ πιο χαλαρή την πίεση των συνδικάτων, προσφέρει πιο χαμηλές τιμές ανά μονάδα εργατικού κόστους. Η απασχόληση και ιδίως η μισθωτή απασχόληση για τρεις δεκαετίες αυξάνεται, συνεχώς. Συμπεριλαμβάνονται περισσότερες γυναίκες και ανειδίκευτοι εργαζόμενοι, με αποτέλεσμα το γενικό κόστος εργασίας να μειώνεται, ενώ το ποσοστό των μισθωτών (πλήρους/κανονικής απασχόλησης και μερικής απασχόλησης) πλη-

σιάζει ή ξεπερνάει το 90% της συνολικής απασχόλησης.

Σε αυτό το κλίμα, η επιχειρηματικότητα (π.χ. πλήθος επιχειρήσεων ανά εκατομμύριο κατοίκων) μειώνεται διαρκώς. Μόνο οι μεγάλες επιχειρήσεις ευημερούν. Οι μικρές καταστρέφονται.

Από τα προκείμενα δεδομένα μπορούμε να σταχυολογήσουμε δύο σύντομα συμπεράσματα: α) Η μεγάλη μάζα των μικρών και μεσαίων επιχειρηματιών, που ψήφισαν και ενίσχυσαν τις νέο-συντηρητικές πολιτικές, κατεστράφησαν. Αυτοί απεδείχθησαν ιδανικοί αυτόχειρες και μαζί τους συμπάρευσαν στον οικονομικό και κοινωνικό όλεθρο τις μεγάλες μάζες των μισθωτών, των οποίων βυθίστηκαν στο τέλμα τα όνειρά τους στον αέναο κύκλο της ανασφαλούς (ακόμη και συγκυριακά καλοπληρωμένης) εργασιακής ζωής. β) Επικράτησαν οι μεγάλες ή πολύ μεγάλες επιχειρήσεις (αποτελούν το 0,7%-2,5% των επιχειρήσεων με προσωπικό ή, με την ιδιότητα των μεγάλων εργοδοτών, αναλογούν περίπου στο 0,1%-0,3% της απασχόλησης). Οι φιλελεύθεροι και νέο-συντηρητικοί είναι φανατικοί αντίπαλοι της ευρείας, δηλαδή της μαζικής, επιχειρηματικότητας. Η προπαγάνδα τους, όμως, είχε όλα τα χαρακτηριστικά της παραπλάνησης των πολιτών.

Η σοσιαλδημοκρατία δεν αντελήφθη τις ειδικές συνέπειες, έγκαιρα και σωστά. Κατάλαβε, ωστόσο και σχετικά νωρίς, τον πολιτικό παραμερισμό της. Με έναν ευφάνταστο τρόπο, που απέσυρε από την πολιτική ανάλυση την αναφορά στις κοινωνικές τάξεις, κατάλαβε ότι ο νεοσυντηρητισμός τουλάχιστον δημιουργεί μια κοινωνία, με ευρείες ομάδες κοινωνικά (και οικονομικά) αποκλεισμένων, δηλαδή μια «κοινωνία των δύο τρίτων» (Glottz, 1986).

Σε μια προσπάθεια να ξαναμπει στο παίγνιο των πολιτικών πρωτοβουλιών, των πλειοψηφιών και με λεκτικό «στόχο» την αποφυγή της εδραίωσης της κοινωνίας των δύο τρίτων, η σοσιαλδημοκρατία αναμόρφωσε την πολιτική στρατηγική της. Στόχευσε στην ουσιαστική απόκτηση επικοινωνίας με τους «ισχυρούς», με απώτερη προοπτική την ψευδαίσθηση, ότι με αυτό τον τρόπο μπορεί να βοηθήσει τους αδύναμους. Εγκατέλειψε, με ρητό τρόπο, τα διανοητικά υπόλοιπα του «μαρξισμού», αλλά και της «χεγκελιανής λογικής» (G. Hegel), ενώ καταφεύγει σε μια αόριστη προσέγγιση του ορθολογισμού του Καντ. Από αυτόν τον διανοητικό αναπροσδιορισμό

προκύπτουν βασικές μετατοπίσεις. Εγκαταλείπεται ο κολεκτιβισμός (η επικέντρωση στη συλλογικότητα) και εγκαινιάζεται ο «αριστερός ατομισμός». Εγκαταλείπεται η πολιτική των «οδοφραγμάτων» και επιδιώκεται ο εργασιακός συμβιβασμός κεφαλαίου και εργασίας. Υποτίθεται, πως αυτό το εγχείρημα γίνεται, με βάση υψηλούς εθνικούς και ευρωπαϊκούς στόχους (δηλαδή την επικράτηση της Ευρώπης έναντι των ασιατικών χωρών και της επιτυχίας τους στις αγορές). Εγκαταλείπεται η πολιτική καταπολέμησης της φτώχειας και της

ανεργίας, καθώς τώρα οι κοινοί εχθροί (όπως συμβαίνει και για τους νεοφιλελεύθερους) είναι ο σχετικά υψηλότερος πληθωρισμός, η υψηλή φορολογία των επιχειρήσεων, τα κοινωνικά επιδόματα, το ευρύ κράτος και η σταθερά μεγάλη απασχόληση στο Δημόσιο.

Στην τόση μανία για γρήγορη συμμετοχή στη διακυβέρνηση (τη δεκαετία: 1981-1990), τάσσονται με όρους (μονεταριστικούς), που δύσκολα κατανοούν τα σοσιαλδημοκρατικά στελέχη, υπέρ της ευρωπαϊκής ενοποίησης και της πολιτικής του ενιαίου νομίσματος (και τελικά του ευρώ). Πολλές είναι οι ολισθήσεις της στρατηγικής, τουλάχιστον, στη Γερμανία. Μετά από πολλά χρόνια υποτέλειας στις λογικές ολιγομελών επιχειρηματικών ομάδων κυβερνούν για λίγα χρόνια. Πριν και μετά αυτών των συγκυριών είναι πολυετής η διακυβέρνηση της Δεξιάς. Στην Βρετανία γίνονται ανάλογες κινήσεις των Εργατικών (βλ. Giddens, 1998). Παρά το σημαντικό διάστημα της διακυβέρνησης, προηγείται και ακολουθεί μια τεράστια περίοδος συντηρητικής διακυβέρνησης. Υπό αυτή την έννοια, οι σοσιαλδημοκράτες και οι εργατικοί έκαναν κάτι σαν τα «ρεπό» των συντηρητικών κομμάτων.

Τί κέρδισαν οι σοσιαλδημοκράτες και τα εργατικά κόμματα από την πολιτική στροφή τους; Απάντηση: Τίποτα απολύτως! Απλώς, ορισμένα από τα σοσιαλδημοκρατικά στελέχη εμπλούτισαν τα βιογραφικά τους με συμμετοχή σε κορυφαίες δημόσιες θέσεις, συμπληρωμένες με κάποιες συγκυριακές (ή διαρκέστερες) οικονομικές ωφέλειες.

Είναι, ίσως, η φάση που απαιτείται ο πλήρης ανασχηματισμός της σοσιαλδημοκρατικής πολιτικής, με βασικό χαρακτηριστικό την πλήρη και ασυγκράτητη ανασυγκρότηση των κοινωνικών ομάδων, με την ηγεσία της σοσιαλδημοκρατίας, για την πλήρη αποκατάσταση (αλλά και διεύρυνση) των οικονομικών, των κοινωνικών και των πολιτικών δικαιωμάτων τους, όπως και την ακόμη μεγαλύτερη οικονομική ανάπτυξη για την χώρα μας και την Ευρώπη. Η αντιπίθεση αυτή θα έχει στόχους: την συμπερίληψη στους συσχετισμούς ισχύος μεγάλων κοινωνικών ομάδων, σήμερα στάσιμων, περιθωριοποιημένων ή «ολιγαρκών» (γυναίκες στη μεγάλες μάζες τους, νέοι και κακοπληρωμένοι μισθωτοί χωρίς ιδιοκτησία, μικροί ιδιοκτήτες ακινήτων χωρίς προοπτική ή σε κοινωνικό αδιέξοδο, αυτοαπασχολούμενοι με ελάχιστες ατομικές δυνατότητες επιτυχίας, μικροί εργοδότες που φυτοζωούν στο μεταίχμιο «αξιοπρεπούς» ανασφάλειας και οικονομικής ανυπαρξίας, αλλά και συνταξιούχοι). Όταν τα αποτελέσματα αυτής της γενικευμένης δράσης της σοσιαλδημοκρατίας λειτουργήσουν επιτυχώς, τότε οι ολιγομελείς ομάδες (Oxfam International, 2016) των σημερινών «αριστοκρατιών» (500-1000 οικογένειες στις αναπτυγμένες χώρες), οι ορντινάντσες τους (περί το 5%-10% των πληθυσμών αποτελούμενων κυρίως από ευφείς ηλίθιους ή, επιπρόσθετα, από διαθέσιμους εξωνημένους, δηλαδή αναλογίες: 1%-3%), όπως και οι πάντα «σκυφτοί» (αλλά χαρούμενοι) προπαγανδιστές και διασκεδαστές τους. Αργεί ακόμη, αλλά αυτό μπορεί να γίνει. Και μάλλον θα γίνει, αν τό αποφασίσουμε και δεν αποκλείσουμε από το εγχείρημα τους σημερινούς αποκλεισμένους.

Είναι χρήσιμο να τροφοδοτήσουμε τη σκέψη μας, επιλεκτικά, με ορισμένες από τις ριζοσπαστικές προτάσεις (προέρχονται από τις ιστορικές παρακαταθήκες της σοσιαλδημοκρατικής πολιτικής), οι οποίες τροποποιημένες και προσαρμοσμένες στην εποχή μας μπορούν να ανασυγκροτήσουν τις σύγχρονες κοινωνίες, να βελτιώσουν την πολιτική οργάνωση και να καταστήσουν βιώσιμη την κοινωνική συνύπαρξη των με-

γάλων πλειονοτήτων, οι οποίες αποτελούνται από τους μισθωτούς εργαζόμενους, τους αυτοαπασχολούμενους και τους πολύ μικρούς εργοδότες (οι τελευταίοι ξεπερνούν το 90% των επιχειρηματιών). Στη σημερινή εκδοχή θα μπορούσαμε να ονοματίσουμε αυτήν τη σύνθεση ως την «κίνηση για θεμελιώδεις πολιτικές μετατοπίσεις».

Ενίσχυση της δημοκρατίας

Η μεγάλη συνεισφορά της σοσιαλδημοκρατίας (με την μεταρρυθμιστική δυναμική της), στη νεώτερη και σύγχρονη κοινωνία είναι η ενδυνάμωση των ατομικών δικαιωμάτων και της ελευθερίας των πολιτών, μέσω της διεύρυνσης της δημοκρατίας και των θεσμών της ενεργητικής συμμετοχής. Στην εποχή μας αυτή η συμβολή οφείλει να λάβει πιο πρακτική μορφή για τη στήριξη της συμμετοχής σε όλους τους θεσμούς της σύγχρονης πολιτείας. Σταχυολογούμε τις πιο κρίσιμες «μετατοπίσεις»:

- Οφείλουμε, στις γυναίκες πολίτες να μοιράζονται με τους άνδρες, ανάλογα με τη συμμετοχή τους στον πληθυσμό, όλα τα δημόσια αξιώματα, στις λειτουργίες της εξουσίας (εκτελεστική, νομοθετική και δικαστική), στην τοπική αυτοδιοίκηση και σε κάθε άλλη αιρετή αρχή.
- Απαιτείται η πλήρης προσαρμογή της επιλογής των στελεχών όλων των αξιωμάτων, στη δέσμευση της λαϊκής κυριαρχίας. Όλα τα αξιώματα της εκτελεστικής, της νομοθετικής και της δικαστικής λειτουργίας της εξουσίας, είναι απόλυτη ανάγκη να είναι αιρετά. Ανάλογες προσαρμογές πρέπει να υλοποιηθούν σε κάθε δημόσια θέση ευθύνης (σήμερα είναι αντικείμενο διορισμού), με περιορισμένες θητείες και τακτικές εναλλαγές.
- Είναι δυνατόν, να λειτουργήσουν παράλληλα με τα αντιπροσωπευτικά όργανα, θεσμοί ευρείας λαϊκής συμμετοχής στη λήψη αποφάσεων, όπως τα ηλεκτρονικά δημοψηφίσματα, πρώτα στην τοπική αυτοδιοίκηση.
- Η δημοκρατία είναι, κατ' ουσίαν, ανέφικτη, σε μια σύγχρονη πολιτεία, όταν διοικείται συγκεντρωτικά από ένα γραφειοκρατικό κεντρικό κράτος. Η ενίσχυση του ρόλου της τοπικής αυτοδιοίκησης είναι επιτακτική. Στα μέτρα άμβλυνσης της σημερινής και απαράδεκτης κατάστασης είναι ταυτόχρονα: i) Το κεντρικό κράτος να λειτουργεί ως τελώνης της κοινωνίας, αλλά να υλοποιεί μόνο τα κεφάλαια του προϋπολογισμού που αφορούν τις δημόσιες δαπάνες για την άμυνα, τη

δημόσια διοίκηση (τον κεντρικό μηχανισμό των υπουργείων, αλλά όχι των ΝΠΔΔ), τη δημόσια τάξη και την εξωτερική πολιτική. ii) Η υλοποίηση των λοιπών δαπανών του προϋπολογισμού είναι ευθύνη της τοπικής αυτοδιοίκησης. iii) Η νομοθετική εξουσία στα σχετικά εδάφια νομοθετεί νόμους-πλαίσια, που είναι επιδεικτικοί τοπικών εξειδικεύσεων.

-Είναι απόλυτη ανάγκη η προσαρμογή των κρατικών προμηθειών, στην αρχή της ισότητας. Η σημερινή κατάσταση ευνοεί

Η σοσιαλδημοκρατία δεν αντελήφθη τις ειδικές συνέπειες, έγκαιρα και σωστά. Κατάλαβε, ωστόσο και σχετικά νωρίς, τον πολιτικό παραμερισμό της. Με έναν ευφάνταστο τρόπο, που απέσυρε από την πολιτική ανάλυση την αναφορά στις κοινωνικές τάξεις, κατάλαβε ότι ο νεοσυντηρητισμός τουλάχιστον δημιουργεί μια κοινωνία, με ευρείες ομάδες κοινωνικά (και οικονομικά) αποκλεισμένων, δηλαδή μια «κοινωνία των δύο τρίτων».

ολίγιστους ισχυρούς, ενώ αποκλείει εκ προοιμίου τη συντριπτική πλειονότητα των ιδιωτών επιχειρηματιών, επειδή αδυνατούν να ανταποκριθούν στις πρόνοιες των σχετικών προκηρύξεων (π.χ. να καταθέσουν εγγυητικές επιστολές, με τα πολύ υψηλά προβλεπόμενα ποσά). Είναι, μάλιστα, παράξενο πως η δικαστική εξουσία δεν έχει απορρίψει παρόμοιες πρόνοιες ως αντισυνταγματικές.

Εκδημοκρατισμός της Επιχειρηματικότητας και της Διανομής

Η διεύρυνση της πολιτικής δημοκρατίας και η υλοποίηση των ενεργητικών πολιτικών δικαιωμάτων, θα έχουν συνεσταλμένη σημασία, αν δεν συνοδεύονται από μέριμνες

για την ενίσχυση της οικονομικής δημοκρατίας. Οι φιλολογίες ότι αποκλειστικώς η επιχειρηματικότητα θα επιλύσει τα οικονομικά και κοινωνικά ζητήματα είναι πρόχειρες και ανεδαφικές. Στην εποχή μας, μια μικρή ολιγαρχία (σε ορισμένες χώρες συρρικνώνεται) επικρατεί στην επιχειρηματικότητα και η οικονομική της ιδιοτέλεια πολύ λίγο ωφελεί, την εθνική ανάπτυξη των χωρών, την απασχόληση και τα εισοδήματα των μεγάλων πλειονοτήτων. Κατά την περίοδο της επικράτησης της κυβερνητικής μεθόδου, οι μέριμνες για τις οικονομικές εξισορροπήσεις πλούτου και φτώχειας, ήταν ζητήματα που αφορούσαν αποκλειστικά σε κρατικές παρεμβάσεις αναδιανομής, διά της φορολογικής και δημοσιονομικής πολιτικής και με βασικό μηχανισμό τις παροχές, τις ελαφρύνσεις και τα επιδόματα. Στις τέσσερις τελευταίες δεκαετίες οι κρατικές παρεμβάσεις (είναι φοβερό ότι) ενισχύουν ασύμμετρα και με απίστευτα ευρείς πόρους, ένα μικρό αριθμό επιχειρήσεων μεγάλου ή γιγάντιου μεγέθους, συμβάλλοντας αποφασιστικά μόνο στην τεράστια περιουσιακή και εισοδηματική ανισότητα. Στη σημερινή εποχή η αξίωση για την οικονομική δημοκρατία χρειάζεται γενναίες μετατοπίσεις, περί των οποίων οι αρχικές επινοήσεις ανάγονται στις σοσιαλδημοκρατικές επεξεργασίες. Στις ενδεχομένως φιλόδοξες, αλλά εφικτές επιλογές εντάσσονται και ακόλουθες:

- Είναι θεμιτό, ο κρατικός τομέας της οικονομίας, να περιοριστεί σε μια αναλογία: περί το ένα τρίτο (από το ήμισυ σήμερα) του ΑΕΠ, στα επόμενα δέκα πέντε χρόνια.
- Είναι εφικτή η μετατόπιση των κεφαλαίων της κοινωνικής ασφάλισης (οι πόροι της είναι σε μεγάλο βαθμό εισφορές των εργαζομένων ή για τους εργαζόμενους), από το Δημόσιο στον συνεργατισμό (δηλαδή στα αλληλασφαλιστικά ταμεία). Μέχρι την ουσιαστική μεταρρύθμιση στην προαναφερθείσα κατεύθυνση, είναι δυνατή η ανάληψη της διοίκησης των Ασφαλιστικών Ταμείων που ανήκουν στο Δημόσιο, από Συμβούλια, τα οποία αποτελούνται κατά πλειοψηφία από εκπροσώπους των ασφαλισμένων.
- Η ενίσχυση του δικαιώματος της επιχειρηματικότητας, για τις μεγάλες μάζες των μισθωτών εργαζομένων και των αυτοαπασχολούμενων, θα επιτελεστεί με ένα ευρύ πρόγραμμα ενδυνάμωσης του συνεργατισμού: με πιστωτικούς, καταναλωτικούς, παραγωγικούς και κοινωνικούς συνεταιρισμούς. Η δυναμική αυ-

τής της ενδυνάμωσης είναι η επιτάχυνση των ρυθμών ανάπτυξης και η αύξηση της απασχόλησης (καθώς η δραστηριοποίηση στον κοινωνικό τομέα δεν προσδιορίζεται από την προσδοκία του κέρδους).

-Η δημιουργία προϋποθέσεων για την οικονομική δημοκρατία, συνδυασμένη με την δέσμευση για την οικολογική ανάπτυξη, είναι δυνατόν να συνοδεύεται από μια συντονισμένη κοινωνική αποτελεσματικότητα:

- 1) Οι ενεργειακοί συνεταιρισμοί (Ενεργειακές Κοινότητες) μπορούν πολύ αποτελεσματικά να υποκαταστήσουν την εξάρτηση από τα ορυκτά καύσιμα, να μειώσουν δραστικά τα έξοδα για την προμήθεια ενέργειας και να αυξήσουν τα διαθέσιμα εισοδήματα των νοικοκυριών.
- 2) Η αξιοποίηση των οικιστικών (ακόμη και των κατοχυρωμένων από το σύνταγμα αναγκαστικών) συνεταιρισμών και η συνεργασία με την ιδιωτική πρωτοβουλία, μπορεί να ανασυγκροτήσει τις πόλεις σε οικολογική προοπτική, να αυξήσει και να εκσυγχρονίσει τις ατομικές περιουσίες και να δημιουργήσει μια ταχύτερη και επεκτεινόμενη οικονομική ανάπτυξη.
- 3) Η συνεργατική αξιοποίηση των σχολαζουσών γαιών, πρώτα από όλα, θα ρυθμίσει το ζήτημα της «διαδοχής επί της γης» και θα προσφέρει καινοτόμες μορφές αγροτικής εκμετάλλευσης (π.χ. βιολογικές καλλιέργειες).
- 4) Η ευρεία διάδοση των καταναλωτικών συνεταιρισμών θα αποτελέσει μοχλό για την επίτευξη ποιοτικής και φθηνότερης κατανάλωσης των αναγκαίων αγαθών και θα αυξήσει τα διαθέσιμα εισοδήματα των νοικοκυριών.
- 5) Μεγάλο φάσμα των λειτουργιών που χρηματοδοτούνται από το κράτος και υλοποιούνται από τον κερδοσκοπικό τομέα, είναι δυνατόν να αναληφθούν από το συνεργατισμό. Πολλά, ακόμη, θα είναι τα πεδία, όπως οι πολιτιστικές δράσεις και οι πρωτοβουλίες κοινωνικής υποστήριξης, της μελλοντικής κοινωνικής αποτελεσματικότητας, στο πλαίσιο των συνεργατικών επιλογών.

-Η προσδοκία για ένα νέο συσχετισμό οικονομικών δυνάμεων είναι ενώπιον μας. Δύο συστολές (κράτους και κερδοσκοπίας) και μια διαστολή (του συνεργατισμού) περιγράφουν το νέο, επικτό και βιώσιμο, για τις μεγάλες πλειονότητες, οικονομικό περιβάλλον. Διακρίνεται, πλέον, το τοπίο με τρεις ισότιμες συμμετοχές (από το κράτος, την κερδοσκοπία και τον συνεργατισμό), στην οικονομική ανάπτυξη,

την κατανομή των εισοδημάτων και την απασχόληση (Λύτρας, 2019).

-Η «συντριβή» του δείκτη της ανεργίας είναι απολύτως απαραίτητη. Μια εξαιρετικώς σύντομη διαδικασία (τόσο γρήγορη που μοιάζει με σοκ) είναι εφαρμόσιμη και δύναται, με πολύ χαμηλή οικονομική επιβάρυνση του κράτους και ευρύτερη ιδιωτική συνεισφορά, να κάνει την ανεργία μια θλιβερή μνήμη των κοινωνιών μας. Η ταχεία και δραστική συρρίκνωση του δείκτη ανεργίας θα έχει τις θετικές εκβολές και στα εισοδήματα των εργαζομένων την ίδια περίοδο (Lytras, 2020).

-Συμπληρωματικές παρεμβάσεις αναδιανομής, με φορολογικά μέτρα για την μεγάλη περιουσία (ιδίως στην κληρονομιά), με επινοητικές δημοσιονομικές πρακτικές (π.χ. ασυνεχή και ελεγχόμενη διαχείριση του πληθωρισμού), με πρωτοβουλίες για την ενίσχυση της ισότητας ευκαιριών (π.χ. περαιτέρω παροχές στην εκπαίδευση, την περίθαλψη και το εισόδημα των ενδεών κατηγοριών) ή και με γενικές πολιτικές άμβλυνσης των συνεπειών της ακραίας φτώχειας (π.χ. ενίσχυση της της μητρότητας, κατώτερο εγγυημένο εισόδημα), έχουν επικουρική θέση στην κοινωνικά απαραίτητη πολιτική της σοσιαλδημοκρατίας.

Από όσα σύντομα αναφέρθηκαν, είναι αισθητό πως η υλοποίηση των προκείμενων «θεμελιωδών μετατοπίσεων» δεν αντιβαίνει στη μορφή της σημερινής νομιμότητας, δεν προϋποθέτει, σε οποιαδήποτε διάστασή τους, την αναίρεση της οικονομικής ελευθερίας ή επιλογής και δεν συγκρούεται με τα συστατικά της ατομικής ιδιοκτησίας. Είναι ταυτόχρονα αναμφισβήτητο, ότι η πραγματοποίησή τους ανασυντάσει τη σύγχρονη κοινωνία, σε βιώσιμη βάση για την πλειοψηφία του λαού, δηλαδή αφορά σε εκείνες τις κοινωνικές ομάδες, οι οποίες δεν συμποσούνται, από την άποψη των συμφερόντων τους, με την ισχνή μειονότητα των προνομιούχων. Εφόσον όλα αυτά γίνουν πραγματικότητα, τα σύγχρονα έθνη μπορούν να ζήσουν σε «άλλο κόσμο».

Πηγές

ILO-ILOSTAT, *Employment by sex and status in employment*, [Downloaded on SUN, 4 AUG 2019 11:47 +0200 from ILOSTAT (www.ilo.org)].

OECD, *Number of Enterprises, 2005-2017*, [www.oecd.org].

[SPD], *Protokoll des Parteitag der Sozialdemokratischen Partei Deutschlands: Abgehalten zu Erfurt vom 14. bis 20. Oktober 1891* [Minutes of the Party Congress of the

Social Democratic Party of Germany: Held in Erfurt from October 14-October 20, 1891. Berlin, 1891, pp. 3-6 [Translated: by Thomas Dunlap], <https://www.marxists.org/history/international/social-democracy/1891/erfurt-program.htm>.

Βιβλιογραφία

E. Bernstein, *Οι Προϋποθέσεις για το Σοσιαλισμό και τα Καθήκοντα της Σοσιαλδημοκρατίας*, Αθήνα, Παπαζήσης, 1996 (1899).

W. Beveridge, *Social Insurance and Allied Services*, London, H.M. Stationary Office, Cmd. 6404, 1942a.

W. Beveridge, *Social Insurance and Allied Services: Memoranda from Organizations*, London, H.M. Stationary Office, Cmd. 6405, 1942b.

W. Beveridge, *Full Employment in a Free Society. A Summary*, London, The New Statesman and Nation-Reynolds News, 1944.

R. Dahrendorf, *Class and Class Conflict in Industrial Society*, Stanford, Stanford University Press, 1959.

A. Giddens, *Ο Τρίτος Δρόμος. Η ανανέωση της σοσιαλδημοκρατίας*, Αθήνα, Πόλις, 1998.

P. Glotz, *Μανιφέστο για τη Νέα Ευρωπαϊκή Αριστερά*, Αθήνα, Οδυσσέας, 1986.

K. Kautsky, *Η Κοινωνική Επανάσταση*, Αθήνα, Παπαζήσης, 1985 (1902).

J.M. Keynes, *The General Theory of Employment, Interest and Money*, London, Macmillan 2007 (1936).

A.N. Λύτρας, *Η Δημοκρατία του Κοινωνικού Μέλλοντός μας*, Αθήνα, Παρατηρητήριο, 2019.

A.N. Lytras, *A Radical Policy for Combating Unemployment*, Athens, Papazissis Publishers, 2020.

Oxfam International, "An economy for the 1%. How privilege and power in the economy drive extreme inequality and how this can be stopped", *Oxfam Briefing Papers*, Oxford, Oxfam GB, 2016 (January), No, 210.

C. Wright Mills, *White Collar: The American Middle Classes*, Oxford-New York, Oxford University Press, 2002 (1951).

Ο Ανδρέας Ν. Λύτρας είναι καθηγητής στο Τμήμα Κοινωνιολογίας του Παντείου Πανεπιστημίου Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών, στην Αθήνα. Είναι κοινωνιολόγος με συνεισφορές στην κοινωνική θεωρία, την πολιτική ανάλυση και ιδίως τη θεωρία των κοινωνικών τάξεων.

Η «Ελεύθερη» και «δημοκρατική» Αμερική και η ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

Ενα φάντασμα πλανιέται πάνω απ τα ΜΜΕ του (δυτικού) κόσμου... Είναι ο μύθος της «ελεύθερης» και «δημοκρατικής» Αμερικής. Πως δημιουργήθηκε; Όπως δημιουργείται η εντύπωση της «επίπεδης υδρογείου». Με το ανέμισμα μπροστά στα μάτια των αναγνωστών/ακροατών επιμέρους δημοκρατικοφανών (επίπεδων) στοιχείων και την απόκρυψη εκείνων που αποκαλύπτουν τη συνολική εικόνα του αντιδημοκρατικού καθεστώτος (σφαιρικής υδρογείου).

Η χώρα που καυχάται ότι εξάγει τη δημοκρατία στον υπόλοιπο κόσμο (θα δούμε πως), δεν είχε ποτέ ουσιαστικά δημοκρατία στο εσωτερικό της. «Ελεύθερη», «δημοκρατική» εκλογή Προέδρου στις ΗΠΑ... Όχι ακριβώς... Ο λαός δεν θεωρείται ότι έχει την κατάλληλη κρίση και εκπαίδευση για να εκλέξει τον ηγέτη της χώρας. Η εκλογή του ανατίθεται σε μια ελίτ, στο Σώμα των Εκλεκτόρων (538).

Το ποσοστό προσέλευσης στις κάλπες είναι απ τα χαμηλότερα στον κόσμο. Και πως να μην είναι; Οι υποψήφιοι για να στηρίξουν την πανάκριβη καμπάνιά τους, πρέπει να εξασφαλίσουν δωρητές και χορηγούς. Το σύστημα εκλογής του Προέδρου είναι τελικά εξαιρετικά διαβλητό, περίπλοκο και μη δημοκρατικό. Μπορεί να βγει κάποιος Πρόεδρος έχοντας πάρει λιγότερες ψήφους απ τον αντίπαλό του (όπως ο Τραμπ, με 3,5 εκατομμύρια λιγότερες ψήφους απ την Κλίντον).

Η ανισότητα στην ψήφο σπάει ρεκόρ. Η ψήφος σε μια περιοχή μπορεί να μετρά δεκάδες φορές περισσότερο απ την ψήφο σε μια άλλη περιοχή. Στις 48 απ τις 50 πολιτείες των ΗΠΑ ισχύει το πλειοψηφικό σύστημα στην εκλογή των εκλεκτόρων. Οι ψήφοι που μετράνε πάνε στον νικητή. Οι ψήφοι των ηττημένων πάνε στα σκουπίδια. Είναι ανύπαρκτες (μιλάμε για εκατομμύρια ψήφους). Αυτό το σύστημα δημιουργεί τη βάση για τη θεωρία της χαμένης ψήφου. Εξαλείφει τις πιθανότητες εκλογής τρίτων υποψηφίων, πέραν του Δημοκρατικού και του Ρεπουμπλικανού.

Οι εκλογές χαρακτηρίζονται από τεράστιες αναμονές σε ουρές, αλλαγές εκλογικών κέντρων την τελευταία στιγμή, «μαγείρεμα» εκλογικών καταλόγων (η κατάρτιση των οποίων ανατίθεται συχνά σε ιδιωτικές εταιρίες). Ο δημοσιογράφος Γκρέγκ Πάλαστ εκτίμησε ότι μεταξύ 2014-2016, 16,7 εκατομμύρια αμερικανοί διαγράφηκαν απ τους εκλ καταλόγους, λόγω «αλλαγής διεύθυνσης» (στην τεράστια πλειοψηφία τους εντελώς άδικα). Υπάρχουν καμουφλαρισμένοι ρατσιστικοί νόμοι και νόμοι αποκλεισμού απ την ψηφοφορία, συγκεκριμένων ομάδων του πληθυσμού (όπως πχ η αναγόρευση σε κακούργημα της συμμετοχής σε ορισμένου είδους διαδηλώσεις και άρα ο αποκλεισμός απ την ψηφοφορία).

Εδώ δεν πρέπει να παραλείψουμε να αναφέρουμε την παράδοση του θεσμού του Boss (αφεντικού). Ο αμερικανός συγγραφέας Μακντόναλντ δίνει για τον Boss τον ακόλουθο ορισμό: «Ο ρόλος του Boss είναι να διαλέγει τις μαριονέτες. Κυβερνήτες, δημάρχους ή υπαλλήλους, που θα αρχίσουν να χορεύουν μόλις τραβήξει τους σπάγκους. Αυτοί εκτελούν τις διαταγές του γιατί ξέρουν ότι το πολιτικό τους μέλλον βρίσκεται στα χέρια του...».

Χάρη σ έναν απ αυτούς, τον Tom Pendergast, στο βασίλειό του, στο Κάνσας Σίτυ, 75 κατάδικοι είχαν προσληφθεί σαν αστυνομικοί. Χάρη στο ίδιο πρόσωπο, ένας πρώην χρεοκοπημένος, ο Χάρυ Τρούμαν, έγινε δικαστής, γερουσιαστής και Πρόεδρος των ΗΠΑ. Είναι αυτός που έριξε τις 2 ατομικές βόμβες στις ιαπωνικές πόλεις Χιροσίμα και Ναγκασάκι, με τελικό απολογισμό

450.000 νεκρούς ΑΜΑΧΟΥΣ. Αυτά είναι εγκλήματα πολέμου, που η ανθρωπότητα – αν γλυτώσει απ αυτό το είδος όπλων και των χρηστών τους – θα πρέπει να τα θυμάται και να τα στιγματίζει αιώνια.

Βέβαια εκεί που «δίνουν τα ρέστα τους» οι «δημοκρατικές» ΗΠΑ, είναι στην εξαγωγή της «δημοκρατίας» τους. Το ιστορικό των παρεμβάσεων, των σαμποτάζ, των εκβιασμών, των προσπαθειών πραξικοπημάτων των ΗΠΑ σε ξένες χώρες, δεν έχει τέλος. Απ τις χαρακτηριστικότερες προσπάθειες εξαγωγής της «δημοκρατίας» τους, είναι η σχεδίαση της δικτατορίας του Πινοσέτ στη Χιλή (έμεινε στην εξουσία 30 χρόνια και άφησε πίσω του 45.000 νεκρούς). Αποκατακαταχρησμένα έγγραφα αποκαλύπτουν πως ο τότε πρόεδρος των ΗΠΑ Νίξον και οι συνεργάτες του, ενορχήστρωναν την ανατροπή του χιλιανού προέδρου Σ. Αλλιέντε. Εκτιμούσαν ότι «αν ο Αλλιέντε πετύχει, θα δώσει κουράγιο και σε άλλους στη Λατινική Αμερική. Αν αφήσουμε τους ηγέτες της Λ. Αμερικής να πιστέψουν ότι μπορούν να κινηθούν όπως η Χιλή, θα έχουμε προβλήματα». Φυσικά δεν πρέπει να ξεχνάμε την επιβολή της 7χρονης δικτατορίας στη χώρα μας, με τον πράκτορα της CIA Παπαδόπουλο.

Εξεταστικές επιτροπές στις ΗΠΑ το 1975 για τις παράνομες δραστηριότητες της CIA τα προηγούμενα 15 χρόνια, αποκάλυψαν 8 απόπειρες δολοφονίας του ηγέτη της Κούβας Κάστρο, του ηγέτη του Βελγικού Κογκό Πατρίς Λουμούμπα (με προσωπική εντολή του Αϊζενχάουερ), του προέδρου του Νότιου Βιετνάμ, της Δομινικανής Δημοκρατίας, του ηγέτη της Ινδονησίας, του προέδρου της Αιτής. Στο εσωτερικό της χώρας, εκατομμύρια πολίτες, αγωνιστές του αντιπολεμικού, του φοιτητικού και του αντιρατσιστικού κινήματος, φακελώνονται, τηλεφώνω παγιδεύονται, γραφεία και λέσχες γεμίζουν «κοριούς», πολιτικές οργανώσεις της αριστεράς διαβρώνονται από καφιέδες. Ένα μεγάλος μέρος του αμερικανικού λαού, αντιμετωπίζεται σαν εσωτερικός εχθρός.

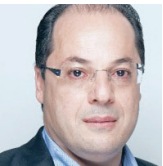
Τη δολοφονία του Προέδρου των ΗΠΑ Τζον Κένεντι, έρευνα του ABC News που έγινε το 2003, έδειξε ότι το 70% των αμερικανών την αποδίδει σε ένα καλά οργανωμένο σχέδιο δολοφονίας και δεν πιστεύει το παραμύθι του μοναχικού εκτελεστή Όσβαλντ.

Σήμερα, χάρη στον Τζούλιαν Ασάνζ και στον ιστότοπο που δημιούργησε, τα Wikileaks, με τη δημοσιοποίηση χιλιάδων απόρρητων εγγράφων, αποκαλύφθηκαν εγκλήματα πολέμου των ΗΠΑ στο Ιράκ. Αντί όμως να γίνει έρευνα για τα εγκλήματα πολέμου, ο Ασάνζ αφού καταδιώχθηκε, είναι υπό κράτηση επί χρόνια, με κατηγορίες που δεν μπορούν να αποδειχθούν, και αν εκδοθεί στις ΗΠΑ, αντιμετωπίζει πιθανή ποινή 175 χρόνων φυλάκισης για «κατασκοπεία». Η ερευνητική δημοσιογραφία κατηγορείται σαν κατασκοπεία, προκειμένου να επιβληθεί λογοκρισία από μια τυρανία. Έτσι γίνεται εγκλημα το να πεις την αλήθεια. Η δυτική «δημοκρατία» δολοφονεί την αλήθεια και όσους την αποκαλύπτουν, μπροστά στα μάτια μας.

Θα συνεχίσουμε να βλέπουμε την ΕΙΚΟΝΑ, ή θα δούμε επιτέλους την ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ;...

Γιώργος Παπανικολάου

Τα σοσιαλδημοκρατικά κόμματα απέναντι στα κρίσιμα προβλήματα της σύγχρονης δημοκρατίας

ΓΙΩΡΓΟΣ Χ. ΣΩΤΗΡΕΑΔΗΣ

Είναι γνωστό ότι τα τελευταία χρόνια αναπτύσσεται έντονος προβληματισμός, στον χώρο του δημοκρατικού σοσιαλισμού, ως προς την στάση του απέναντι στα κρίσιμα προβλήματα που ταλανίζουν την σύγχρονη Δημοκρατία. Με το κείμενο αυτό θα επιχειρήσω να αναδείξω, υπό την δική μου οπτική γωνία, αφ' ενός μεν τα κομβικά σημεία του σχετικού διαλόγου αφ' ετέρου δε τις αναγκαίες πολιτικές προτεραιότητες των κομμάτων που κινούνται σε αυτόν τον χώρο. Πριν ξεκινήσω όμως την πραγμάτευση του θέματος, σπεύδω να κάνω μια εισαγωγική παρατήρηση, που την θεωρώ εξαιρετικά σημαντική:

Πολλές φορές στον πολιτικό διάλογο χρησιμοποιείται, ενίοτε από άγνοια αλλά συνήθως με σκοπιμότητα, ο όρος «αστική δημοκρατία». Η επιτηδευμένη χρησιμοποίηση γίνεται μάλιστα από δύο πλευρές:

Πρώτον, από τα δεξιά κόμματα, που θέλουν να δείξουν ότι η σύγχρονη δημοκρατία είναι η δημοκρατία που εγκαθίδρυσαν οι αστοί, τους οποίους τα κόμματα αυτά προνομιακά εκπροσωπούν

Δεύτερον, από τα κομμουνιστικά κόμματα -αλλά και από κάποιες κομμουνιστογενείς πολιτικές δυνάμεις- που προσπαθούν να δείξουν ότι αυτή που έχουμε είναι η δημοκρατία των αστών και όχι η αυθεντική, των προλεταρίων. Λες και υπήρξε -ή είναι δυνατόν να υπάρξει- τέτοια δημοκρατία...

Όσο και αν βαυκαλίζονται, όμως, όσοι συμπίπτουν, έστω και από διαφορετικές αφετηρίες, σε μια τέτοια θεώρηση, η πραγματικότητα είναι εντελώς διαφορετική: Το καθεστώς που εγκαθίδρυσαν οι αστοί, μετά την γαλλική επανάσταση, δεν ήταν δημοκρατία αλλά ολιγαρχία, με εξαιρετικά περιορισμένη πολιτική συμμετοχή (αφού ψήφιζε μόνο το 10-20% των ανδρών) αλλά και με

επιλεκτική (δηλαδή κολοβή και μερική) κατοχύρωση της ελευθερίας. Τα μόνα δικαιώματα που καθιερώθηκαν ήταν τα οικονομικά, που επισφράγιζαν την επικράτηση του καπιταλισμού, και όσα αποτελούσαν την βιόσφαιρά τους, δηλαδή εξασφάλιζαν αυτό που θα λέγαμε σήμερα ελεύθερη κυκλοφορία προσώπων και εμπορευμάτων. Ούτε δικαιώματα ομαδικής δράσης -συνέρχεται συνεταιρίζεται, συνδικαλισμός, απεργία- ούτε, πολύ περισσότερο, κοινωνικά δικαιώματα. Όσο δε για το κράτος, αυτό περιοριζόταν απλώς στον ρόλο του «νυκτοφύλακα» και παρενέβαινε μόνον όταν κινδύνευαν τα συμφέροντα των εκόντων και κατεχόντων της εποχής.

Πως λοιπόν κατοχυρώθηκε η δημοκρατία όπως την ξέρουμε σήμερα; Ασφαλώς με τους αγώνες του παγκόσμιου δημοκρατικού και σοσιαλιστικού κινήματος, την πολιτική έκφραση του οποίου αποτέλεσαν, από

ένα σημείο και μετά, τα κόμματα του δημοκρατικού σοσιαλισμού, δηλαδή τα κόμματα που επέλεξαν τον δρόμο των ειρηνικών κοινωνικοπολιτικών μεταρρυθμίσεων και όχι της επανάστασης για την εγκαθίδρυση δικτατορίας του προλεταριάτου (που κατέληξε βέβαια, όπου επιβλήθηκε, σε σκέπη δικτατορία).

Είναι λοιπόν αυτά τα κόμματα, του δημοκρατικού σοσιαλισμού, που επέβαλαν την καθολική ψηφοφορία, την διεύρυνση των ατομικών δικαιωμάτων και την κατοχύρωση του κοινωνικού κράτους, δηλαδή την πραγμάτωση των βασικών κατακτήσεων του ευρωπαϊκού νομικού πολιτισμού.

Με άλλα λόγια, είναι τα κόμματα αυτά που φιλοτέχνησαν, μαζί με αντίστοιχα πολιτικά και κοινωνικά κινήματα, την σημερινή Δημοκρατία, που είναι και πρέπει να παραμείνει -σκέτα- Συνταγματική Δημοκρατία. Ούτε αστική ούτε προλεταριακή...

Δεν έκανα όμως αυτήν την ιστορική αναδρομή μόνο για λόγους πολιτικής ακριβολογίας. Αυτό που κυρίως θέλω να επισημάνω είναι ότι τα κόμματα του δημοκρατικού σοσιαλισμού, – με τα οποία συναντήθηκαν γόνιμα, αργότερα, οι πολιτικές δυνάμεις του ευρωκομμουνισμού και της πολιτικής οικολογίας – έχουν ιστορική υποχρέωση να διαφυλάξουν σήμερα, σαν κόρη οφθαλμού, αυτό που με τόσες προσπάθειες

και τόσους αγώνες διεκδίκησαν και εν τέλει επέβαλαν μετά τον δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο.

Μα, θα μπορούσε να αναρωτηθεί κανείς, κινδυνεύει πράγματι σήμερα η Δημοκρατία;

Φυσικά και κινδυνεύει. Τα τελευταία χρόνια έχουν γίνει, στο ευρύτερο πλαίσιο της παγκοσμιοποίησης, τεκτονικές αλλαγές, με σημείο αιχμής την ανάπτυξη και γιγάντωση τεράστιων και εν πολλοίς ανέλεγκτων ιδιωτικών υπερεθνικών οικονομικών κέντρων, που απειλούν όλες τις κατακτήσεις της μεταπολεμικής περιόδου:

- την κυριαρχία και την πολιτική αυτονομία του εθνικού κράτους, που πιέζεται να ξαναγυρίσει στον ρόλο του νυχτοφύλακα,

- τα ατομικά δικαιώματα, που βρίσκονται πλέον υπό την απειλή τεράστιων υπερεθνικών ιδιωτικών εξουσιών, του σύγχρονου Λεβιάθαν όπως έχει λεχθεί χαρακτηριστικά

- τα κοινωνικά δικαιώματα, που συρρικνώνονται επιτηδευμένα και συστηματικά, στην μέγγενη της εμπορευματοποίησης των πάντων και της αποθέωσης των κοινωνικών ανισοτήτων.

Θα το πω πολύ σχηματικά και κατ' ανάγκην ελλειπτικά: Η επιστροφή του αστικού φιλελευθερισμού, με την μορφή του νεοφιλελευθερισμού, βρήκε την ολοκληρωμένη διατύπωσή της στην διαβόητη «συναίνεση της Ουάσιγκτον» και σφράγισε όλα τα τελευταία χρόνια την λειτουργία των διε-

θνών οικονομικών οργανισμών, θέτοντας τις βάσεις για την επικράτηση μιας νέας ολιγαρχίας: της ολιγαρχίας των διεθνών αγορών.

Τι έκαναν τα σοσιαλδημοκρατικά κόμματα απέναντι σε όλες αυτές τις ραγδαίες εξελίξεις; Δυστυχώς απέτυχαν παταγωδώς. Για να το πω μεταφορικά, έχασαν την μπάλλα...

Αρχικά, για να παραφράσω τον ποιητή, δεν ήκουσαν καν την βουή των επερχόμενων γεγονότων: δεν μπόρεσαν ούτε να κατανοήσουν, ούτε να περιορίσουν ούτε να ελέγξουν τις αρνητικές πτυχές της παγκοσμιοποίησης, για να μην πούμε ότι συνέβαλαν, σε ορισμένες περιπτώσεις, στην έκρηξη της ασυδοσίας του χρηματοπιστωτικού συστήματος. Στην συνέχεια δε, όταν συνειδητοποίησαν τους κινδύνους, ανέπτυξαν πολύ καθυστερημένα και εν πολλοίς παρωχημένα ή/και απρόθυμα αντανακλαστικά.

Πρώτον διότι είχαν μάθει να κινούνται εθνικά ενώ ο οι δυνάμεις της οικονομίας είχαν περάσει σε υπερεθνικό επίπεδο, αναπτύσσοντας ιλιγγιώδεις ταχύτητες. Το αποτέλεσμα ήταν τα κόμματα αυτά να τρέχουν ασθμαίνοντας πίσω από τις εξελίξεις αλλά και να αντιμετωπίζουν την νέα πραγματικότητα με όρους πολιτικού επαρχιωτισμού.

Δεύτερον διότι κάποια από αυτά γοητεύτηκαν από την κρυφή γοητεία της μπουρ-

ζουαζίας και διέβησαν τον Ρουβίκωνα, προσχωρώντας σε αγοραίες λογικές και εγκαταλείποντας τις πολιτικές τους ρίζες και τις κοινωνικές τους αναφορές. Έτσι κράτησαν για ένα διάστημα την εξουσία, χάνοντας την ψυχή τους, και στην συνέχεια απώλεσαν την πολιτική ηγεμονία από τις αυθεντικές πλέον αστικοφιλελεύθερες πολιτικές δυνάμεις της δεξιάς και οδηγήθηκαν σε κρίση και ανυποληψία.

Έπρεπε να 'ρθει η οικονομική κρίση, ως απότοκος του «αχαλίνωτου καπιταλισμού» και του «φονταμενταλισμού των αγορών», για να ταρακουνηθούν αρχικά και να αφυπνισθούν στην συνέχεια, υπό την πίεση, βέβαια, και νεοανερχόμενων πολιτικών δυνάμεων, είτε της οικολογικής είτε της ριζοσπαστικής Αριστεράς.

Ωστόσο, ούτε η κρίση στάθηκε ικανή να δημιουργήσει, σε πανευρωπαϊκό επίπεδο, έναν νέο συσχετισμό δυνάμεων, που θα αποκαταστήσει την ηγεμονία του προοδευτικού πολιτικού χώρου και θα δώσει πειστικές απαντήσεις στις προκλήσεις των καιρών, στις οποίες ήρθαν να προστεθούν, απρόσμενα, και αυτές της πανδημίας.

Στο σημείο αυτό, λοιπόν, θέλω να σταθώ. Αν τα σοσιαλδημοκρατικά κόμματα επιθυμούν πράγματι να υπερασπισθούν τις δημοκρατικές κατακτήσεις τους πρέπει πρώτα και πάνω από όλα να δουν αναστοχαστικά την πορεία τους, να αναβαπτισθούν στις παραδοσιακές αξίες τους και να επιχειρήσουν νέες πολιτικές και κοινωνικές συμμαχίες, υπό μία διαφορετική πλέον οπτική γωνία.

Τα σοσιαλδημοκρατικά κόμματα δεν είναι «κέντρο» όπως προσπαθούν τα τελευταία χρόνια να μας πείσουν κάποιοι που είτε απλώς μεταλλάχθηκαν (και έκτοτε συμπεριφέρονται σαν την αλεπού με την κομμένη ουρά, στον μύθο του Αισώπου) είτε προτοιμάζουν ιδιοτελώς -και επιμελώς- την προσχώρησή τους στην κεντροδεξιά.

Είναι κόμματα της κεντροαριστεράς, αν δεχθούμε αυτόν τον όρο της πολιτικής γεωγραφίας, υπό την έννοια όμως ότι είναι κόμματα της Αριστεράς που ανοίγονται και προς το κέντρο –αυτό σήμαινε ο όρος

στην Ιταλία όπου πρωτοχρησιμοποιήθηκε – και όχι κόμματα του κέντρου με μια γαρνιτούρα Αριστεράς.

Για να ακριβολογούμε, βέβαια, τα περισσότερα σοσιαλδημοκρατικά κόμματα στην Ευρώπη –συμπεριλαμβανομένου του γερμανικού– αυτοτοποθετούνται απερίφραστα στην Αριστερά και μόνο στην χώρα μας το κόμμα που ήταν η πραγματική πρώτη φορά Αριστερά –αφού ο Αντρέας Παπανδρέου επέλεξε συνειδητά αποφασιστικά ότι δεν θα είναι ο συνεχιστής του κέντρου – παραχώρησε όχι μόνο τον όρο αλλά και τον χώρο στον ΣΥΡΙΖΑ και προσπαθεί να ανταγωνισθεί, εκτός έδρας, την Νέα Δημοκρατία...

Θα μου πείτε έχει σημασία για την Δημοκρατία μια τέτοια προσέγγιση; Βεβαίως και έχει. Διότι είναι το πρώτο συνθετικό αυτών των κομμάτων, ο σοσιαλισμός, που δίνει νόημα και περιεχόμενο, βάθος και προοπτική στο δεύτερο συνθετικό, την Δημοκρατία. Με αυτό το κριτήριο, τα σοσιαλδημοκρατικά κόμματα είναι «προοδευτικά» και όχι απλώς «εκσυγχρονιστικά» κόμματα. Ο εκσυγχρονισμός, τελικά, είναι απλή, άκριτη, συχνά ανιστόρητη και συνήθως υποβολιμαία προσαρμογή στα σύγχρονα δεδομένα. Αντίθετα η πρόοδος προϋποθέτει ιδεολογικοπολιτική διήθηση αυτών των δεδομένων, απόχρεμψη των αρνητικών πλευρών τους και αντιμετώπιση των δυσμενών και επικίνδυνων συνεπειών τους, με κριτήριο την υπεράσπιση των δημοκρατικών και κοινωνικών κατακτήσεων του ευρωπαϊκού πολιτισμού.

Υπό αυτό το πρίσμα, τα σοσιαλδημοκρατικά κόμματα πρέπει να αποτελέσουν, με την ανάληψη γενναίων πολιτικών πρωτοβουλιών, το επίκεντρο ενός νέου προοδευ-

τικού πόλου, που θα συσπειρώσει όλες τις δυνάμεις που μπορούν να στοιχθούν πίσω από συγκεκριμένα ιδεολογικοπολιτικά προτάγματα:

Την υπεράσπιση της ανοιχτής και δημοκρατικής κοινωνίας όχι μόνο απέναντι στο κράτος αλλά και απέναντι στις ιδιωτικές μεταλλάξεις του εξουσιαστικού φαινομένου, που εμφανίζονται ψευδεπίγραφα σαν εκφάνσεις της ελευθερίας.

Την επιστροφή του δημόσιου χώρου, στους τομείς που έχει αποδειχθεί, μετά από διάφορους αποτυχημένους νεοφιλελεύθερους πειραματισμούς, αναντικατάστατος ως προς την προαγωγή του δημόσιου συμφέροντος (όπως συνέβη, για παράδειγμα, με την πανδημία).

Την υπεράσπιση, κατ' επέκτασιν, του κοινωνικού κράτους, απαλλαγμένου όμως από τις παρεκτροπές του συντηριασμού, που το εκτρέπουν σε «κράτος μαστό», αλλά και εμπλουτισμένο με τις εξαιρετικά χρήσιμες εναλλακτικές επιλογές της κοινωνικής οικονομίας, ο ρόλος της οποίας πρέπει όχι μόνον να αναδειχθεί αλλά και να κατοχυρωθεί συνταγματικά.

Την καταπολέμηση των κοινωνικών ανισοτήτων, μέσω μιας γενναίας αναδιανομής και ιδίως μέσω της διασφάλισης ίσων ευκαιριών στους νέους

Την φορολόγηση όλων των εχόντων και κατεχόντων και όχι μόνον εκείνων που τα εισοδήματά τους είναι εξ ορισμού φανερά, προκειμένου να εφαρμοσθεί επιτέλους η συνταγματική επιταγή για αναλογική κατανομή των φορολογικών βαρών.

Την ρήξη με τον πολιτικό και κοινωνικό καθεστωτισμό, δηλαδή αφ' ενός με συγκεκριμένα κέντρα του οικονομικού και πολιτικού κατεστημένου, που διαπλέκονται προκλητικά μεταξύ τους –ποδηγώντας την οικονομία αλλά και την ενημέρωση...– αφ' ετέρου δε με παραφθαρμένους κοινωνικούς θεσμούς, που αναπαράγουν συγκεκριμένες παθογένειες της μεταπολεμικής περιόδου.

Την ρήξη με τον πελατειασμό και την πολιτική συναλλαγή, που είναι η γάγγραινα της ελληνικής κοινωνίας, με την υιοθέτηση πραγματικά πρόσφορων και όχι προσχημα-

Πως λοιπόν κατοχυρώθηκε η δημοκρατία όπως την ξέρουμε σήμερα; Ασφαλώς με τους αγώνες του παγκόσμιου δημοκρατικού και σοσιαλιστικού κινήματος, την πολιτική έκφραση του οποίου αποτέλεσαν, από ένα σημείο και μετά, τα κόμματα του δημοκρατικού σοσιαλισμού, δηλαδή τα κόμματα που επέλεξαν τον δρόμο των ειρηνικών κοινωνικοπολιτικών μεταρρυθμίσεων και όχι της επανάστασης για την εγκαθίδρυση δικτατορίας του προλεταριάτου (που κατέληξε βέβαια, όπου επιβλήθηκε, σε σκέτη δικτατορία).

τικών μέτρων.

Την πρόταξη και προάσπιση, πριν είναι πολύ αργά, των κοινωνικών και περιβαλλοντικών αγαθών, απέναντι στις ποικίλες εκφάνσεις του οικονομισμού, του ατομικισμού και των εγωιστικών συμφερόντων.

Όλα αυτά είναι συγκεκριμένες και απτές πολιτικές επιλογές, που συνδέονται αναμφίβολα με την ποιότητα και την αντοχή της σύγχρονης Δημοκρατίας. Αν δε συνδυασθούν και με συγκεκριμένα μέτρα για την αντιμετώπιση της κρίσης αντιπροσώπευσης και την αναβάθμιση της πολιτικής συμμετοχής, παρέχουν ένα γενικό περίγραμμα μιας πολιτικής στρατηγικής που μπορεί να ξαναφέρει στο επίκεντρο, με όρους πολιτικής ηγεμονίας, τα σοσιαλδημοκρατικά κόμματα τόσο σε εθνικό όσο και σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

Και είναι το δεύτερο αυτό επίπεδο, το ευρωπαϊκό, αυτό που θα κρίνει τελικά την έκβαση της μάχης για την υπεράσπιση αλλά και την περαιτέρω εμβάθυνση της Δημοκρατίας. Αρκεί, βέβαια, η Ευρωπαϊκή Ένωση να μετεξελιχθεί σε μια πράγματι δημοκρατική υπερεθνική οντότητα, προωθώντας αποφασιστικότερα τις ενοποιητικές διαδικασίες, με ταυτόχρονη υπέρβαση των εγγενών ελλειμμάτων της αλλά και με ενεργότερο πλέον τον ρόλο των ευρωπαϊκών κομμάτων. Διότι μόνον αν η Ευρωπαϊκή Ένωση ενσωματώσει στις μεταφερόμενες αρμοδιότητες των εθνικών κρατών ένα ισοδύναμο κυριαρχίας και δημοκρατίας, μπορεί πράγματι να τις διασώσει σε ένα ανώτερο, υπερεθνικό, επίπεδο. Να εκπληρώσει δηλαδή τον ρόλο του πειστικού και αποτελεσματικού αντιβάρου απέναντι στους διαβρωτικούς ανέμους της παγκοσμιοποίησης, χωρίς ακροδεξιές υστερίες, άκριτες δαιμονοποιήσεις και θλιβερές οίμωγες για «όπισθεν ολοταχώς».

Κλείνω με μια επισήμανση. Δεν είναι τυχαίο το ότι στην χώρα μας εξακολουθεί να χρησιμοποιείται ο όρος «δημοκρατική παράταξη». Αυτό βέβαια δεν σημαίνει ότι η ΝΔ είναι αντιδημοκρατική, όπως ήταν η ΕΡΕ (αν και έχει ακόμη σημαντικούς τέτοιους θυλάκους). Σημαίνει όμως ότι ο προοδευτικός χώρος, δηλαδή ο χώρος της πραγματικής Κεντροαριστεράς, ήταν και πρέπει να συνεχίσει να είναι ο προνομιακός υπέρμαχος και υπερασπιστής της Δημοκρατίας, διότι δεν αντιλαμβάνεται τυπικά αλλά ουσιαστικά την έννοια της και την προοπτική της. Ιδίως δε διότι, σε αντίθεση με τις δεξιές και κεντρο-φιλελεύθερες πολιτικές δυνάμεις, ο χώρος αυτός όχι μόνον επέβαλε αλλά και εξακολουθεί να εμφορείται από τις αξίες και τα προτάγματα της κοινωνικής Δημοκρατίας, η οποία, για να θυμηθώ τον αείμνηστο Δάσκαλό μου Αριστόβουλο Μάνεση, «δεν ήρθε καταλύσει αλλά πληρώσει την πολιτική δημοκρατία και τον συνταγματικό φιλελευθερισμό».

Ο Γιώργος Χ. Σωτηρέλης είναι Καθηγητής Συνταγματικού Δικαίου στο Πανεπιστήμιο Αθηνών

Η αριστερά υπήρξε στα πρώτα στάδια της δημοκρατικής πολιτείας της, η προοδευτική μερίδα του λαού και του κοινοβουλίου. Εζήτησε και πέτυχε κοινωνικές μεταρρυθμίσεις, αγωνίστηκε να δώσει στο λαό περισσότερα πολιτικά δικαιώματα και στη δημοκρατική της εξέλιξη έγινε ο θεματοφύλακας των δημοκρατικών ελευθεριών του πολίτη.

Η δεξιά υπήρξε συντηρητική και αντιμεταρρυθμιστική.

Η αριστερά, προοδευτική και μεταρρυθμιστική.

Από τη δεξιά είχαν εκκινήσει όλες οι δικτατορίες.

Από την αριστερά, όλες οι επαναστάσεις κατά των δικτατοριών.

Αλλά οι επαναστάσεις της αριστεράς είχαν ως στόχο τους την κατάλυση των τυραννιών και την αποκατάσταση των δημοκρατικών ελευθεριών.

Από τη στιγμή που μια επανάσταση, οποιαδήποτε και αν είναι η αρχική της προέλευση, μεταβάλλεται σε καθεστώς και δανείζεται όλες τις μορφές της δικτατορίας της δεξιάς, θα χρειαζόταν να ανατραπούν όλες οι έννοιες της δημοκρατίας για να μπορεί να διεκδικεί πια τη φυσιογνωμία της αριστεράς.

Αν η κατάργηση της ελευθερίας της σκέψης, η κατάργηση της αντιπολίτευσης, η κατάργηση της διαδοχής των κυβερνητών, η μονοπώληση της εξουσίας από μια κλίκα, η υποταγή της δικαιοσύνης στην κομματική σκοπιμότητα, ο τρομακτικός γραφειοκρατικός μηχανισμός κ.λπ. κ.λπ., όλα αυτά που χαρακτηρίζουν την αντιδραστικότερη δεξιά και που τα γνωρίσαμε με τα καθεστώτα της φασιστικής βίας, μπορούν να είναι και γνωρίσματα της αριστεράς, τότε διερωτάται κανείς ποια είναι η ειδοποιός διαφορά των όρων...

Σήμερα, μπορεί κανείς να διερωτηθεί αν έχουν ωριμάσει και οι δυο; Ή μήπως έχουν και οι δυο πρόβλημα στρατηγικής;

Στο πολιτικό τοπίο υπάρχει ένα ποσοστό εκλογικής πελατείας που μετακινείται συνεχώς.

Είναι αλήθεια πως και η Δεξιά και η Αριστερά αδυνατούν στην εποχή μας να βρουν μια νέα σύνθεση που να τις προσαρμόζει στις απαιτήσεις των λαών. Και η Δεξιά και η Αριστερά είναι διχασμένες. Έτσι οι ψηφοφόροι στέκονται περιδεείς στην επιλογή εκείνης που θα ικανοποιήσει τις απαιτήσεις τους. Αυτό το πολιτικό τοπίο που επικρατεί στη χώρα μας, δίνει την αίσθηση ενός "τρελοκομείου".

Δεξιοί, αριστεροί, κομμουνιστές, σοσιαλιστές, σοσιαλδημοκράτες, κεντροδεξιοί, κεντροαριστεροί, εθνικιστές...

Η πολιτική που ακολουθείται σήμερα είναι μια καθαρά νεο-φιλελεύθερη, συντηρητική, μονεταριστική πολιτική, κι αναρωτιέται κανείς αν θα μπορούσε να είναι κάτι άλλο!

Κανείς δεν ξέρει.

Είναι η προστασία της οικονομίας, είναι η κοινωνική συνοχή, είναι η προστασία των κεκτημένων και των δικαιωμάτων των εργαζομένων, η προστασία του περιβάλλοντος, της υγείας... Ποιοι ενδιαφέρονται;

Είναι ζητήματα που θα τα συζητήσουμε στην πορεία.

Ποιος φοβάται τη συμμετοχική δημοκρατία;

Ο πολίτης δεν είναι μόνο καταναλωτής, αν θέλει να συμμετέχει ενεργά, έστω και σε μικρή κλίμακα, στα πολιτικά δρώμενα. Πρέπει να έχει γνωστική κυριαρχία επί του αντικειμένου του

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΣ

Η συμμετοχική δημοκρατία είναι η καινούργια και πολυσυζητημένη ιδέα σήμερα και ασφαλώς θα είναι και μετά το πέρας του εκλογικού αγώνα. Όπως και η ιδέα της κοινωνίας πολιτών και εκείνη της ανοιχτής κοινωνίας, υιοθετείται από ένα μεγάλο μέρος των πολιτικών και των διαμορφωτών κοινής γνώμης σε πολιτικά θέματα, ενώ πριν από μερικά χρόνια οι έννοιες αυτές ήταν σχεδόν άγνωστες. Ασφαλώς και οι έννοιες αυτές αλληλοσυνδέονται. Προϋποτίθεται η ύπαρξη και η επιλογή υπέρ της ανοιχτής κοινωνίας, δηλαδή, ενός θεσμικού και πολιτιστικού πλαισίου που δίνει νόημα στη σύγχρονη, αντιπροσωπευτική δημοκρατία. Η τελευταία απαιτεί μια ισορροπία ανάμεσα στο κράτος και στους πολίτες, από τη στιγμή που οι τελευταίοι αποτελούν μια κοινωνία πολιτών, δηλαδή οργανώνονται και επικοινωνούν υπό συνθήκες ελευθερίας, ανεξάρτητα από τα κρατικά όργανα. Οι ενώσεις, τα συνδικάτα, η αγορά, τα επιμελητήρια, τα σχολεία, οι εκκλησίες αποτελούν κύρια

μέλη της κοινωνίας πολιτών. Και ο βαθμός συμμετοχής σε αυτά μετρά και την ποιότητα της δημοκρατίας σε μια χώρα, όπως έλεγε ο Alexis de Tocqueville στην κλασική του μελέτη πάνω στη δημοκρατία στην Αμερική (1835-40). Το ίδιο δείχνει και ο καθηγητής Πολιτικής Επιστήμης στο Πανεπιστήμιο του Χάρβαρντ Robert Putnam σε μελέτες του πάνω στην ιταλική και αργότερα στην αμερικανική κοινωνία.

Η κεντρική ιδέα της συμμετοχικής δημοκρατίας είναι ότι ο πολίτης σε μια μεγάλη δημοκρατία πρέπει όχι μόνο να μετέχει στα κοινά αλλά και να έχει άμεση εμπειρία αυτής της συμμετοχής. Η συμμετοχή του επομένως σε μικρές μονάδες λήψης αποφάσεων στο επίπεδο της τοπικής κοινωνίας ή σε ομάδες της κοινωνίας πολιτών ή σε εικονικούς χώρους που του προσφέρει το Διαδίκτυο του δίνει τη δυνατότητα αμφίδρομης επικοινωνίας με τα εξουσιαστικά κέντρα, «οριζόντιας» διάδρασης με άλλους πολίτες (και όχι μέσα από την «κάθετη» εξουσιαστική διαμεσολάβηση του κράτους)

και άσκησης εξουσίας στο τοπικό επίπεδο.

Η αποκέντρωση της εξουσίας

Η συμμετοχική δημοκρατία με αυτόν τον τρόπο μετατρέπει τον πολίτη σε «μικρό κυβερνήτη». Και το εκλογικό φεστιβάλ που τόσο γλεντάει ο Έλληνας γίνεται καθημερινή πράξη και μάλιστα αποτελεσματικότερη. Διότι, όπως υποστηρίζει ο Paul Hirst, τα κέντρα λήψης πολιτικών αποφάσεων σε μια δημοκρατία επηρεάζονται από ομάδες πίεσης συνήθως πολύ ισχυρές, μέσα από τις οποίες νοθεύεται η προγραμματική βούληση των κυβερνήσεων και επιβάλλεται ένα καθεστώς αδιαφάνειας. Η αποκέντρωση της εξουσίας και η διάχυσή της σε κέντρα που βρίσκονται στην κοινωνία πολιτών αυξάνει τη διαφάνεια, μειώνει το «κόστος διαπραγμάτευσης» μεταξύ ενδιαφερομένων (πολιτικών και «πελατών» τους) και ελαχιστοποιεί τη δυνατότητα διαπλοκής και διαφθοράς.

Στο βιβλίο του πάνω στη συμμετοχική δημοκρατία (Associative Democracy, 1994) ο Hirst, τον οποίο επικαλούνται όσοι υποστη-

ρίζουν την ιδέα του Γιώργου Παπανδρέου για τη σημερινή Ελλάδα (Ανδρέας Ανδρινόπουλος, «Ελευθεροτυπία», 9.2.2004, Νίκος Μουζέλης, «Το Βήμα», 15.2.2004), σημειώνει ότι ο πολίτης ενδυναμώνεται με αυτόν τον τρόπο. Και δεν υπάρχει αμφιβολία ότι αυτή η ενδυνάμωση είναι ευκατά και συγχρόνως εφικτή, αν πολλαπλασιάσει κανείς τις προσπάθειες αποκέντρωσης της εξουσίας και αν ενδυναμωθεί η κοινωνία πολιτών.

Υπάρχουν ωστόσο ορισμένες παγίδες όσον αφορά το νόημα της συμμετοχικής δημοκρατίας και την αρμοδιότητά της στην τωρινή συγκυρία. Σε εμπεριστατωμένο άρθρο του πάνω στο θέμα αυτό («Πώς μετράμε τη "συμμετοχική δημοκρατία";», «Το Βήμα», 22.2.2004) ο Κωνσταντίνος Τσουκαλάς δείχνει τα ασυμβίβαστα αλλά και την αμφιρρέπεια της έννοιας σε σχέση με κλασικά πολιτικά αιτήματα που θα μπορούσε να ονομάσει κανείς «σοσιαλιστικά», αν ο όρος δεν εθεωρείτο εντελώς «ντεμοντέ», ακόμη και στον χώρο που κατεχοκνή τα πρέσβευε και που είναι βέβαια η Αριστερά με την ευρύτερη έννοια. Δεν θα σταθώ σ' αυτό αλλά σε μια άλλη πλάνη που συνδέεται με τη συμμετοχική δημοκρατία ως λύση στο πρόβλημα του δημοκρατικού ελλείμματος αλλά και σε συναφή προβλήματα που αναφέρονται στην κοινωνία και στην οικονομία.

Καταναλωτής μετά λόγου γνώσεως

Η πλάνη αυτή έχει να κάνει με τη σύγχυση μεταξύ πληροφόρησης και γνώσης. Ορθά τονίζεται η σημασία της πληροφόρησης από όσους κηρύσσουν τα καλά της

Ο καταναλωτής δεν λογοδοτεί σε κανέναν αν κάνει τη λανθασμένη επιλογή. Ο ασκός εξουσία, από τον πρωθυπουργό ως τον τμηματάρχη υπουργείου, είναι υπεύθυνος σε κάποιους.

συμμετοχικής δημοκρατίας. Όπως ο καταναλωτής πρέπει να έχει επάρκεια πληροφόρησης προτού προβεί σε μια σοβαρή καταναλωτική δαπάνη, όπως π.χ. η αγορά ενός αυτοκινήτου, έτσι και ένας πολίτης πρέπει να είναι πληροφορημένος για τα πολιτικά πράγματα, τα προγράμματα των κομμάτων αλλά και τα πεπραγμένα τους παίζοντας είτε κυβερνητικό είτε αντιπολιτευτικό ρόλο. Γι' αυτό και οι νέες τεχνολογίες, ως όργανα πληροφόρησης και επικοινωνίας, έχουν τεράστια σημασία η οποία ορθά τονίζεται από τον Γιώργο Παπανδρέου - και όχι μόνο.

Ο πολίτης όμως δεν είναι μόνο καταναλωτής, αν θέλει να συμμετέχει ενεργά, έστω και σε μικρή κλίμακα, στα πολιτικά δρώμενα. Πρέπει να έχει γνωστική κυριαρχία επί του αντικειμένου του. Διότι η άσκηση εξουσίας σε μια δημοκρατία σημαίνει υπευθυνότητα, δηλαδή την υποχρέωση του «λόγον διδόναι». Ο καταναλωτής δεν λογοδοτεί σε κανέναν αν κάνει τη λανθασμένη επιλογή. Ο ασκός εξουσία, από τον πρωθυπουργό ως τον τμηματάρχη υπουργείου, είναι υπεύθυνος σε κάποιους. Επομένως πρέπει να έχει γνώσεις, όχι απλώς πληροφόρηση, για να

εκφράσει τις προτιμήσεις του. Και οι γνώσεις αυτές δεν παρέχονται μέσα από τη συμμετοχή στην εξουσία αλλά αποτελούν προϋπόθεσή της.

Ο πολίτης δεν είναι «μικρός κυβερνήτης». Δεν απαιτεί να εξουσιάζει αλλά να μην καταπατώνται τα δικαιώματά του. Και αυτό δεν μπορεί να του το εγγυηθεί η συμμετοχική δημοκρατία χωρίς πρόσθετα μέτρα. Η έλλειψη εμπιστοσύνης στην πολιτική και στην εξουσία δεν θεραπεύεται με το κάλεσμα «ελάτε να συγκυβερνήσουμε» αλλά με συγκεκριμένα μέτρα κατάργησης της αθέατης και ανεξέλεγκτης πλευράς της πολιτικής που εκτρέφει την αλαζονεία των κρατούντων, τον αβδηρητισμό των διοικούντων και επομένως την απάθεια και την απαισιοδοξία των κυβερνωμένων.

Μπορεί η συμμετοχική δημοκρατία να περιορίσει το υπερτροφικό κράτος; Μπορεί να ελέγξει την αυθαιρεσία; Μπορεί να προστατεύσει τα δικαιώματα αντί να μετατρέψει τον δικαιωματούχο πολίτη σε μικρό αφέντη; Ασφαλώς και μπορεί να συμβάλει σε αυτά υπό ορισμένες προϋποθέσεις. Δεν είναι όμως πανάκεια. Και δεν είναι το άμεσο ζητούμενο αν βοηθεί ερήμην αυτών των αναγκών που σχετίζονται άμεσα με το δημοκρατικό έλλειμμα αλλά και με τις ανάγκες του πολίτη στη σύγχρονη Ελλάδα.

Ο κ. Δημήτρης Δημητράκος είναι ομότιμος καθηγητής Πολιτικής Φιλοσοφίας στο Πανεπιστήμιο Αθηνών.

Πρώτη δημοσίευση: ΤΟ ΒΗΜΑ, Κυριακή 29 Φεβρουαρίου 2004

Ο πολίτης της συμμετοχικής δημοκρατίας – Ένας φίλος απ' τα παλιά

ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ ΠΡΙΦΤΗ

Η άμεση, συμμετοχική δημοκρατία ως μοντέλο δεν είναι κάτι καινούριο. Στηρίζεται στη δομή της αρχαίας αθηναϊκής δημοκρατίας που άνθησε στην Ελλάδα περί τον 5ο αιώνα π.Χ.

Παρόλο που ως τύπος δημοκρατίας είναι κατά κάποιο τρόπο «εγχώριο προϊόν» μόλις τα τελευταία χρόνια οι Έλληνες αναζητούν τις αξίες και τα οφέλη του, οφέλη τα οποία απολαμβάνουν εδώ και κάποια χρόνια χώρες τις κεντρικής και βόρειας Ευρώπης. Αν και θα περίμενε κανείς οι Έλληνες να αξιοποιήσουν από τους πρώτους την κληρονομιά τους αυτή, κάτι τέτοιο δε συνέβη.

Είναι εφικτή μία τέτοια τύπου δημοκρατία σήμερα; Με ποιους τρόπους μπορεί να εφαρμοστεί και σε ποια πλαίσια; Πώς ο σύγχρονος πολίτης θα εμπνευστεί από το παράδειγμα του πολίτη – φίλου του απ' τα παλιά, ο οποίος ήταν κύριος στην πόλη του;

Εισαγωγικά

Λένε ότι όταν χάσεις κάτι τότε καταλαβαίνεις την αξία του. Στις μέρες μας, με αφορμή την πολυμέτρη κρίση που αντιμε-

τωπίζει η χώρα μας, ο πολίτης βιώνει καθημερινά την απώλεια των δικαιωμάτων του και νιώθει την ουσία του να είσαι πολίτης Β' κατηγορίας. Η έννοια του πολίτη και το εύρος των δυνατοτήτων του έχει υποστεί τα τελευταία χρόνια σημαντικές απώλειες. Ως εκ τούτου έχουν δημιουργηθεί έντονες τάσεις αμφισβήτησης της κοινοβουλευτικής - αντιπροσωπευτικής δημοκρατίας, οι οποίες συνεχώς πληθαίνουν καθώς αυτό το μοντέλο δημοκρατίας έχει τοποθετήσει πλέον τον πολίτη στο περιθώριο και έχει δώσει το προβάδισμα στους λίγους, στους εκλεγμένους και εκλεκτούς αφήνοντας παράλληλα πολλά περιθώρια σφετερισμού της εξουσίας.

Η αμφισβήτηση αυτή της κοινοβουλευτικής δημοκρατίας έχει προκαλέσει σταδιακά τα τελευταία χρόνια μία μεταστροφή του ενδιαφέροντος στην άμεση, συμμετοχικού τύπου δημοκρατία. Μένει να δούμε αν αυτό το ενδιαφέρον μπορεί να γίνει πράξη και να βρεθούν τρόποι με τους οποίους ο πολίτης μπορεί να ξαναμπει στο επίκεντρο της δράσης ώστε να μπορεί να προτείνει και να ελέγχει θέματα που τον αφορούν.

Η άμεση δημοκρατία ως μοντέλο δεν είναι

κάτι εντελώς καινούριο καθώς στηρίζεται στη δομή της αρχαίας αθηναϊκής δημοκρατίας, η οποία άνθησε στην Ελλάδα περί τον 5ο αιώνα π.Χ. Παρόλο που ως τύπος δημοκρατίας είναι κατά κάποιο τρόπο «εγχώριο προϊόν» μόλις τα τελευταία χρόνια οι Έλληνες αναζητούν τις αξίες και τα οφέλη του, οφέλη τα οποία απολαμβάνουν εδώ και κάποια χρόνια χώρες τις κεντρικής και βόρειας Ευρώπης οι οποίες έχουν υιοθετήσει το μοντέλο αυτό. Αν και θα περίμενε κανείς οι Έλληνες να αξιοποιήσουν από τους πρώτους την κληρονομιά τους αυτή, κάτι τέτοιο δε συνέβη. Το γεγονός αυτό δεν είναι οξύμωρο διότι κάθε κοινωνία, όπως και η ελληνική, έχει τις δικές της ξεχωριστές ανάγκες και χρειάζεται το δικό της χρόνο προκειμένου να ανακαλύψει τα μέσα που θα την οδηγήσουν σε νέους πιο δημοκρατικούς δρόμους. Στην Ελλάδα χρειάζεται να γίνουν ακόμα αρκετές ζυμώσεις και να αποσαφηνιστούν βασικά ερωτήματα όπως: «είναι εφικτή μία τέτοια τύπου δημοκρατία σήμερα;» ή «με ποιους τρόπους μπορεί να εφαρμοστεί και σε ποια πλαίσια;» προκειμένου η χώρα να χαράξει τη δική της πορεία.

Για την ιστορία...

Η δημοκρατία της συμμετοχής ξεκίνησε ως σύνθημα των φοιτητικών κινημάτων της Νέας Αριστεράς στη δεκαετία του 1960 και εξαπλώθηκε στην εργατική τάξη κατά τις δεκαετίες του '60 και του '70. Αποτελεί έναν τύπο δημοκρατίας ο οποίος προϋποθέτει τη συμμετοχή, την άμεση παρέμβαση του πολίτη στα κοινά, όπως ακριβώς νοούνταν και στην αρχαία Αθήνα.

Αν ανατρέξει κανείς στην πληθώρα των πηγών που υπάρχουν για την αρχαία αθηναϊκή δημοκρατία θα δει πως η άμεση δημοκρατία νοούνταν ως το κράτος του δήμου, όπου δήμος είναι ο λαός. Οι αρχαίοι Αθηναίοι μάλιστα, σύμφωνα με τον Κ. Καστοριάδη (1999) ποτέ δεν έπαψαν να μεταρρυθμίζουν τους νόμους τους κατά τέτοιο τρόπο, ώστε να αυξάνουν τη δυνατότητα συμμετοχής του δήμου στην εξουσία.

Ο πολίτης στην αρχαία Αθήνα είχε λόγο πρώτα και πάνω απ' όλα στα τεκταινόμενα στην πόλη του, στο δήμο του. Σύμφωνα άλλωστε και με τον G.Glotz στο έργο του

«Η ελληνική πόλις» η «πόλις» υπήρξε το πεδίο γέννησης και άνθησης της άμεσης δημοκρατίας. Η συνταγματική θεωρία της αθηναϊκής δημοκρατίας περιλαμβάνεται σε μία φράση: ο λαός είναι κυρίαρχος (κύριος). Είτε στην Εκκλησία του Δήμου συνεδριάζει, είτε στα δικαστήρια, είναι ο απόλυτος κύριος σε ό,τι αφορά την πόλη. (Glotz, σ.145)

Προκειμένου να εξυπηρετηθούν καλύτερα οι ανάγκες της πόλης και του δήμου (λαού), επί Κλεισθένη μάλιστα καθιερώθηκε η διαίρεση της πόλης σε δήμους, σε ανεξάρτητες δηλαδή διοικητικές και οικονομικές μονάδες με επικεφαλής το δήμαρχο. Οι δήμοι επί Κλεισθένη μετατράπηκαν σιγά - σιγά σε αυτόνομες κοινότητες με πολιτική ισχύ και έγιναν φορείς της κρατικής εξουσίας στην περιφέρεια, αλλά και κέντρα παραγωγής προτάσεων πάνω στα ζητήματα της πόλης. Αργότερα στην εποχή του Περικλή οι μόνες λέξεις που χρησιμοποιούσαν στη γλώσσα τους για να χαρακτηρίσουν το δημοκρατικό πολιτεύμα είναι η ισονομία (ισότητα μπροστά στο νόμο) και ισηγορία (ίδιο δικαίωμα για όλους να εκφράζονται). (Glotz σ.141)

Η αθηναϊκή δημοκρατία του 5ου αιώνα παρουσιάζεται ως άσκηση της κρατικής κυριαρχίας από ελεύθερους και ισότιμους

πολίτες, υπό την αιγίδα του νόμου. Ολόκληρη η ζωή των πολιτών στην αρχαία Αθήνα διοικείται από τη φύση και τους νόμους. (Glotz σ.150) Ο νόμος προστατεύει τους πολίτες και υπερασπίζεται τα δικαιώματα των ατόμων από τη δύναμη του κράτους, και τα συμφέροντα του κράτους από τις υπερβολές του ατομικισμού. (Glotz σ.152) Ο νόμος στην αρχαία αθηναϊκή δημοκρατία είναι γνωστός σε όλους και ανήκει σε όλους. Είναι ο μέσος όρος, το κοινό μέτρο που παρέχει το μεγαλύτερο βαθμό ισότητας. Παραμένει όμως αναγκαστικά ελλιπής, καθώς οι νόμοι δεν είναι αλάθητοι και συνεπώς δεν είναι αιώνιοι, δεν διαρκούν παρά όσο γίνονται δεκτοί από τη συνείδηση του λαού. (Glotz σ.149)

Στην πορεία της ιστορίας οι κοινωνικές ανάγκες άλλαξαν, η πόλη μπήκε σε δεύτερη μοίρα και δημιουργήθηκαν μεγαλύτερες ενότητες, τα κράτη, με διαφορετικά ζητούμενα και προσανατολισμό. Ο λαός και η κρίση του παραγκωνίστηκαν μπροστά στη βούληση των επαϊόντων και των εκλεγμένων αντιπροσώπων.

Η αντιπροσωπευτική δημοκρατία – ως τύπος δημοκρατίας που συναντούμε στις μέρες μας - γεννήθηκε μέσα από τις μεγάλες αλλαγές στη Δύση από τον 17ο αιώνα

και μετά (Διαφωτισμός, Αστικές Επανάστασεις). Στην μακροχρόνια πορεία της άλλαξε πολλές φορές μορφή και περιεχόμενο με βάση αλλαγές στη σκέψη, τη δράση και τους αγώνες των πολιτών. Κατάφερε να επιβιώσει και να λειτουργήσει, φτάνοντας μάλιστα στο δεύτερο μισό του περασμένου αιώνα, στην κορυφή τις εξελίξεις της.

Οι σαρωτικές όμως, εξελίξεις των τελευταίων δεκαετιών, δε θα μπορούσαν παρά να επηρεάσουν τόσο τη λειτουργία όσο και την πορεία αυτού του τύπου δημοκρατίας.

Στο πλαίσιο της αντιπροσωπευτικής δημοκρατίας παρατηρήθηκε σταδιακά μεταστροφή των πολιτών στην ενασχόληση τους με την αυστηρά ιδιωτική σφαίρα και όχι με τα κοινά, επικράτησε ο άκρατος καταναλωτισμός, η κατάρρευση των συλλογικών στόχων και οραμάτων, η έλλειψη ενδιαφέροντος για το δημόσιο βίο. Στο πλαίσιο αυτό εμφανίστηκαν παράλληλα περιθώρια δημαγωγίας και νοθείας της αντιπροσωπευτικότητας της δημοκρατίας.

Σήμερα;

Σήμερα εν μέσω κρίσης τα πράγματα παίρνουν ολοένα και πιο επικίνδυνη τροπή, ειδικά στη χώρα μας. Αποκαλύπτεται καθημερινά ότι στο Κοινοβούλιο αντί να αντιπροσωπεύεται η βούληση του λαού, δια των εκλεγμένων αντιπροσώπων του, αντιπροσωπεύεται το ιδιωτικό συμφέρον σε βάρος του συνόλου. Όταν όμως, το ατομικό συμφέρον (η ειδική βούληση) θέτει σε κίνδυνο το συμφέρον του συνόλου (τη γενική βούληση), τότε κινδυνεύει η ίδια η δημοκρατία. Ο πολίτης δεν έχει δυστυχώς περιθώρια λόγου και ελέγχου της εξουσίας καθώς προσέρχεται στις κάλπες κάθε τέσσερα χρόνια, συνήθως απληροφόρητος ή συστηματικά παραπλανημένος.

Μπροστά στον παραπάνω κίνδυνο έχει γίνει συνείδηση πλέον ότι χρειάζεται μία αλλαγή πορείας διότι ο πολίτης καθημερινά εξαπατάται και παραγκωνίζεται και επιπλέον, οι ανάγκες της κοινωνίας έχουν αλλάξει. Χρειάζεται ένας λαός καλά πληροφορημένος με όπλο την κατάλληλη παιδεία και γνώση, ώστε να μπορεί να κρίνει και να ελέγχει. Χρειάζεται ένας πολίτης που θα ακούει και θα εξετάζει τη γνώμη των ειδικών και θα είναι εκείνος που θα αποφασίζει τελικά αν αυτό που προτείνεται είναι σύμφωνο με τις ανάγκες και τους στόχους της κοινωνίας.

Επομένως, για μία ολοκληρωμένη πολιτική μεταρρύθμιση χρειάζεται προηγουμένως μεταρρύθμιση γνώσης, παιδείας και

πνευματική αφύπνιση που θα επιτρέψουν τη σύλληψη του νοήματος και των απαιτήσεων της εποχής. Καλείται ο κάθε πολίτης να συλλάβει και να υποστηρίξει το «κοινωνικό φαντασιακό» της κοινωνίας του, όπως το ορίζει ο Κ. Καστοριάδης, της πόλης του και να κατανοήσει ότι οι δικές της ανάγκες θα καθορίσουν τα μέσα και τους θεσμούς για την εξυπηρέτησή τους.

Τι μπορεί να γίνει;

Η αφύπνιση και η μεταστροφή μπορεί να έρθει μέσα από την αξιοποίηση του μοντέλου της αρχαίας αθηναϊκής δημοκρατίας, εκεί που ο πολίτης είχε ενεργό και δημιουργικό ρόλο. Κάτι τέτοιο αποτελεί πρόκληση για την Ελλάδα, όχι γιατί η αθηναϊκή δημοκρατία αποτελεί παγκοσμίως σημαντική δική της κληρονομιά, αλλά γιατί η κρίση που βιώνει η χώρα μας έχει προετοιμάσει το έδαφος και τις συνειδησεις των πολι-

Σήμερα εν μέσω κρίσης τα πράγματα παίρνουν ολοένα και πιο επικίνδυνη τροπή, ειδικά στη χώρα μας. Αποκαλύπτεται καθημερινά ότι στο Κοινοβούλιο αντί να αντιπροσωπεύεται η βούληση του λαού, δια των εκλεγμένων αντιπροσώπων του, αντιπροσωπεύεται το ιδιωτικό συμφέρον σε βάρος του συνόλου. Όταν όμως, το ατομικό συμφέρον (η ειδική βούληση) θέτει σε κίνδυνο το συμφέρον του συνόλου (τη γενική βούληση), τότε κινδυνεύει η ίδια η δημοκρατία.

τών ώστε να καλλιεργηθούν οι αρχές της άμεσης δημοκρατίας. Χρειάζεται λοιπόν, να εμπνευστεί ο σύγχρονος πολίτης από το παράδειγμα του πολίτη – φίλου του απ' τα παλιά, ο οποίος ήταν κύριος στην πόλη του.

Η συμμετοχική δημοκρατία προϋποθέτει τελικά βαθιές αλλαγές στην αυτοσυνειδησία των ανθρώπων. Ο πολίτης μπορεί να γίνει και πάλι επίκεντρο της πολιτικής, να αναλάβει ενεργό ρόλο ενάντια στη κοινωνική και οικονομική ανισότητα, στην καταστροφή του περιβάλλοντος και στον σφετερισμό της εξουσίας. Η καταλληλότερη

δομή για να αναπτύξει τη δράση του είναι η πόλη στην οποία ζει, ο δήμος του. Εκεί μπορεί να διαδραματίσει βασικό ρόλο, καθώς η τοπική αυτοδιοίκηση αποτελεί το πρώτο επίπεδο οργάνωσης του πολίτη. Εκεί ο πολίτης μπορεί να αναδείξει τις δυνάμεις του, να επηρεάσει τις αποφάσεις της κεντρικής εξουσίας και να λειτουργήσει η άμεση δημοκρατία.

Και σε αυτό όμως, το επίπεδο οργάνωσης του πολίτη, στο επίπεδο της πόλης του, χρειάζεται συνεχής επαγρύπνηση καθώς ο σφετερισμός της εκπροσώπησης είναι έκδηλος και στο επίπεδο της τοπικής αυτοδιοίκησης. Ο πιο δημιουργικός και φωτεινός δρόμος για τον πολίτη αυτή τη στιγμή είναι ο δρόμος της κοινωνικής οικονομίας. Εκεί μέσω των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών μπορεί να λειτουργήσει δημοκρατικά και να επιδιώξει κοινωνικές συμπράξεις με την τοπική αυτοδιοίκηση και κάθε ενδιαφερόμενο ιδιώτη. Τους τρόπους μπορεί να τους ανιχνεύσει κανείς στις πολυάριθμες δράσεις και προτάσεις των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών.

Από τα παραπάνω, αλλά κυρίως από την τρέχουσα κοινωνικο-οικονομική συγκυρία γίνεται πλέον φανερό ότι η μεταστροφή που χρειάζεται να γίνει προς την άμεση δημοκρατία ξεκινά από τον κάθε πολίτη και από τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών. Ο κάθε πολίτης χωριστά και η αυτοοργάνωσή του μέσω της κοινωνικής οικονομίας τον μετατραπεί σε δρών υποκείμενο, σε άτομο δηλαδή, που αφουγκράζεται τις ανάγκες της κοινωνίας του και δραστηριοποιείται αναλόγως. Σήμερα αν και υπάρχουν όλα τα αναγκαία σύγχρονα μέσα για να ακουστεί η φωνή του πολίτη (π.χ. το διαδίκτυο, οι δημοσκοπήσεις, τα δημοψηφίσματα, η δημοσιογραφία πολιτών) το ζητούμενο είναι να μπορεί να εισακουστεί και να χαράξει νέους δρόμους στην πορεία του. Άλλωστε, η ροή των γεγονότων δεν είναι αποτέλεσμα των νόμων της ιστορίας άλλα αποτέλεσμα της θέλησης και της δράσης των ανθρώπων.

Πηγές:

Καστοριάδης Κορνήλιος, (1984), «Η αρχαία ελληνική δημοκρατία και η σημασία της για μας σήμερα», Εκδόσεις Ύψιλον
Glantz G., (1981), «Η Ελληνική Πόλις», Εκδόσεις ΜΙΕΤ

Δημόσιος χώρος έκφρασης Arguments.gr
Πηγή: socialactivism.gr

Η Αναστασία Πρίφτη είναι Κοινωνική Ανθρωπολόγος

Οικονομία της κοινωνικής Φροντίδας

Η υγειονομική κρίση και η οικονομική κρίση που ακολούθησε λόγω πανδημίας ανέδειξε νέες προτεραιότητες στην οικονομία όπως είναι η οικονομία της κοινωνικής φροντίδας δίνοντας προτεραιότητα στη πραγματική οικονομία. Εκ των πραγμάτων λοιπόν μετατόπισε το κέντρο βάρους από το περιττό του καταναλωτισμού προς το αναγκαίο της πραγματικής οικονομίας, που δεν είναι κάτι άλλο από τη διατροφή, τις ανάγκες υγείας και κοινωνικής μέριμνας, τα επιδόματα για την αντιμετώπιση της ανεργίας.

Μετά από πολλά χρόνια, η ενίσχυση από το κράτος όλων των πληγέντων, όχι μόνο των εργαζομένων αλλά και των επιχειρήσεων καταρρίπτει το δόγμα της αυτορύθμισης της αγοράς. Παράλληλα το κράτος καλείται να σώσει την οικονομία και τις επιχειρήσεις. Τα 2 τρις. από το Αμερικάνικο κράτος για την αντιμετώπιση των οικονομικών επιπτώσεων της πανδημίας και το 1 περίπου τρις από την Ε.Ε και το ταμείο ανάπτυξης δείχνουν το μέγεθος του κρατικού παρεμβατισμού που είναι αναγκαίος για να ξαναπάρει μπροστά η οικονομία.

Εδώ υπάρχει όμως μια ποιοτική διαφορά. Την αποστολή αυτή δεν μπορεί φυσικά να την αναλάβει η οικονομία της αγοράς. Μόνο το κράτος μπορεί να κάνει αναδιανομή. Οι πόροι που χρειάζονται εξ ανάγκης δεν θα πάνε να ενισχύσουν τις μεγάλες κερδοσκοπικές επιχειρήσεις, αλλά την οικονομία της κοινωνικής μέριμνας, των δημόσιων συστημάτων υγείας, τις βασικές ανάγκες του πληθυσμού. Εξάιρεση ίσως αποτελεί η κερδοσκοπία που θα προκύψει από τις πατέντες των μεγάλων φαρμακευτικών εταιρειών. Αλλά αυτό δεν αλλάζει το γενικότερο κοινωνικό χαρακτήρα του κρατικού παρεμβατισμού που είναι κάτι διαφορετικό από γραφειοκρατικό αρνητικό κρατισμό.

Το ουσιώδες στον κρατικό παρεμβατισμό είναι ότι αλλάζει ο προσανατολισμός.

Δεν έχουμε στην προκειμένη την εξίσωση της αγοράς Κεφάλαιο –εργασία= κερδοσκοπία. Αλλά την εξίσωση Κεφάλαιο εργασία = κοινωνικό όφελος, έστω ως μια προσωρινή μεταβατική κατάσταση. Το κράτος παίρνει το πρωτείο από την ιδιωτική οικονομική και τις τράπεζες. Συνακόλουθα η πολιτική παίρνει ξανά το πρωτείο.

Πολλοί μιλούν για ένα νέο σχέδιο τύπου Μάρσαλ. Οι κυβερνήσεις που έδιναν γη και ύδωρ στις δυνάμεις της αγοράς είναι τώρα υποχρεωμένες ν' αναλαμβάνουν ανορθωτικό ρόλο μέσα στο στρόβιλο μιας αδήριτης ιστορικής αναγκαιότητας. Ο νεοφιλελευθερισμός χάνει έτσι ιδεολογική ηγεμονία σαράντα χρόνια μετά από την επέλαση της μονεταριστικής πολιτικής του Ρέιγκαν της Θάτσερ και της περιώνυμης σχολής του Σικάγου.

Δεν τη χάνει βέβαια από τον σοσιαλισμό και την αριστερά, αλλά από κρατικό καπιταλισμό όπως είχε συμβεί ιστορικά με διάφορες αποχρώσεις στα χρόνια του μεσοπολέμου αλλά και την τριακονταετία μετά τον Β΄ Παγκόσμιο πόλεμο. Εκείνος ο κρατικός καπιταλισμός προπολεμικά είχε πρόσρημο τον ολοκληρωτισμό. Σήμερα όμως η Κίνα και το δυναμικό της παράδειγμα κρατικού καπιταλισμού έχει άλλο χαρακτήρα δεν επενδύει στο πόλεμο και κλονίζει τα οικονομικά δόγματα της δύσης. Το παράδειγμα αυτό δείχνει ότι ο καπιταλισμός μπορεί να αναπτύσσεται και χωρίς δημοκρατία αλλά δεν μπορεί να επιβιώσει χωρίς ισχυρό κράτος.

Το κράτος ως θεσμός λογοδοτεί κατά κάποιο τρόπο στο λαό και τις ανάγκες του οι αγορές όχι. Ο πολυδάπανος κρατισμός, η

γραφειοκρατία και παρασιτισμός αντιμετωπίζονται σήμερα από το ψηφιακό κράτος και τις τεχνολογικές εξελίξεις. Η δημοκρατία και τα ανθρώπινα δικαιώματα παρά την οικονομική κρίση ενισχύονται.

Έτσι προσφάτως οι G7 αποφάσισαν να περιορίσουν τους φορολογικούς παραδείσους προκειμένου ν' ανταποκριθούν στις αυξημένες κρατικές δαπάνες που αυξήθηκαν προφανώς και λόγω πανδημίας. Αυτό είναι ένα πρώτο θετικό βήμα για την πολιτική παγκοσμιοποίηση ως αντίβαρο στην υφιστάμενη οικονομική παγκοσμιοποίηση.

Η Μαριάννα Ματσουκάτο ιταλοαμερικανή οικονομολόγος λέει η κρίση προσφέρει μια ευκαιρία για να επανεφεύρουμε την οικονομία μας. «Το κράτος δεν πρέπει να περιορίζεται στη διόρθωση όταν οι αγορές αποτυγχάνουν αλλά να σκέφτεται δημιουργικά και να επενδύει σε ολόκληρη την αλυσίδα της καινοτομίας κινυποποιώντας τον ιδιωτικό τομέα» Το σχετικό βιβλίο της για το «Επιχειρηματικό Κράτος» κέρδισε διεθνή αναγνώριση για την επιχειρηματολογία αποδόμησης του στερεοτύπου του αθεράπευτα γραφειοκρατικού κράτους σε αντίθεση με τον δυναμικό και καινοτόμο ιδιωτικό τομέα.

Χρειαζόμαστε όπως λέει απεγνωσμένα επιχειρησιακά κράτη, που θα επενδύσουν περισσότερο στην καινοτομία- την τεχνητή νοημοσύνη στη δημόσια υγεία έως τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας.

Διαφορετικά, θα συμβαίνει αυτό που συνέβη με τη χρηματοπιστωτική κρίση του 2008. Οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής καλούνται να ενισχύσουν την πραγματική οικονομία σε αντίθεση με εκείνους που «πλημμύρισαν» τον κόσμο με ρευστότητα χωρίς να την κατευθύνουν προς τις καλές επενδυτικές ευκαιρίες. Το αποτέλεσμα εκείνης της διαχείρισης ήταν, τα χρήματα επιστρέψουν σε έναν χρηματοπιστωτικό τομέα ο οποίος ήταν (και παραμένει) ακατάλληλος για τον σκοπό του

Αποτέλεσμα ήταν επίσης την τελευταία 10ετία, πολλές χώρες να έχουν επιδιώξει τη λιτότητα, σαν να ήταν το δημόσιο χρέος το πρόβλημα. Αυτό επέφερε τη διάβρωση των δημόσιων οργανισμών που χρειαζόμαστε για να ξεπεράσουμε κρίσεις όπως η πανδημία του κορωνοϊού. Από το 2015 το Ηνωμένο Βασίλειο έχει μειώσει τους προϋπολογισμούς της δημόσιας υγείας κατά 1 δισ. λίρες στερλίνες (1,2 δισ. δολάρια), μεγαλώνοντας την οικονομική επιβάρυνση για τους εκπαιδευόμενους ιατρούς (πολλοί εκ των οποίων έχουν εγκαταλείψει εντελώς την Εθνική Υπηρεσία Υγείας) και μειώνοντας τις μακροπρόθεσμες επενδύσεις που απαιτούνται για να διασφαλίσουν ότι οι ασθενείς περιθάλπονται σε ασφαλείς, ενημερωμένες και πλήρως εξοπλισμένες εγκαταστάσεις.

Βασίλης Τακτικός

Ο παγκόσμιος ενεργειακός πόλεμος

Ποιος χάνει; Ποιος κερδίζει από τις οικονομικές κυρώσεις στη Ρωσία

ΒΑΣΙΛΗΣ ΤΑΚΤΙΚΟΣ

Την ώρα που μαίνεται ο ενεργειακός πόλεμος στην Ευρώπη και η ακρίβεια βάζει φωτιά στο κοινωνικό εισόδημα όλων των χωρών, συγκεντρώθηκαν 40 εκπρόσωποι και υπουργοί Εθνικής Αμύνης το Δυτικών χωρών για να προμηθεύσουν με επιπλέον βαριά όπλα την Ουκρανία στοχεύοντας, όπως ισχυρίζονται σε ένα “πόλεμο φθοράς” της Ρωσίας.

Η Αμερική σε αυτή φάση εξασφάλισε 33 δισ. για νέους εξοπλισμούς στην Ουκρανία και οικονομική βοήθεια, ενώ 3 δισ. η Γερμανία και ακολουθούν υπόλοιπες χώρες της Ευρώπης. Εξαγγέλθηκε επίσης έκρηξη δέσμη Οικονομικών κυρώσεων για τις οποίες πάντα βασικός στόχος είναι να γονατίσουν οικονομικά τη Ρωσία.

Το φάντασμα όμως της οικονομικής κρίσης που πλανάται στην Ευρώπη δεν καταδιώκει μόνο την Ρωσία αλλά πρώτα από όλα την ίδια την Ευρώπη.

Καθώς, η Ευρώπη είναι εκείνη που έχει ενεργειακή εξάρτηση από τη Ρωσία και γι' αυτό το λόγο δεν μπορεί να στερηθεί το φυσικό αέριο και τις πρώτες ύλες που εισάγει. Αλλά και για τη Ρωσία βέβαια, η Ευρώπη είναι ο μεγαλύτερος πελάτης. Παρόλα αυτά μία δραστική μείωση των εξαγωγών στο 50%, που αναμένεται σε σχέση με τις συναλλαγές οι οποίες υπήρχαν πριν από τον πόλεμο, δεν πρόκειται να μειώσουν τα έσοδα της Ρωσίας αφού οι τιμές (και με τη συνδρομή των δυτικών εταιρειών και του ενεργειακού χρηματιστηρίου) έχουν υπερδιπλασιαστεί.

Ποιος θα λυγίσει λοιπόν πρώτος από τον μαινόμενο παγκόσμιο ενεργειακό και οικονομικό πόλεμο; Ποιος με τα σημερινά δεδομένα θα ηττηθεί στο πεδίο του πολέμου στην Ουκρανία;

Για να απαντήσουμε ας βάλουμε τα πράγ-

ματα σε μία λογική σειρά με βάση ποιος έχει το ενεργειακό και γεωπολιτικό πλεονέκτημα και παράλληλα η στρατιωτική ισχύ, πέρα από την οικονομική ισχύ την οποία ομολογουμένως έχουν η Ευρώπη και η Αμερική.

Η Ουκρανία ως χώρα στην οποία διεξάγεται ο πόλεμος δεν έχει σε αυτή τη φάση κανένα ενεργειακό, οικονομικό και στρατιωτικό πλεονέκτημα χωρίς την αμέριστη στήριξη σε στρατιωτικό εξοπλισμό της Αμερικής και της Ευρώπης. Το μόνο που διαθέτει είναι αναλώσιμο ανθρώπινο κεφάλαιο για τον πόλεμο ΗΠΑ - Ρωσίας με αντιπροσώπους. Μολονότι στο πλευρό της πολεμούν μισθοφόροι από τουλάχιστον 15 χώρες και κάθε λογής σύμβουλοι από το ΝΑΤΟ δεν θα αποφύγει την καταστροφή και τον εδαφικό ακρωτηριασμό από αυτό τον πόλεμο και λογικά θα χρειαστεί μια γεινιά να σταθεροποιηθεί σαν χώρα.

Η Ευρώπη, μολονότι έχει ισχυρή οικονο-

μία έναντι της Ρωσίας αντιθέτως υστερεί στον ενεργειακό και στρατιωτικό τομέα και αυτό σημαίνει ότι με το κλείσιμο της στρόφιγγας του φυσικού αερίου, θα της στοιχίσει πολύ ακριβά σ' όλη την αλυσίδα κόστους προϊόντων και διαβίωσης, όπως φαίνεται ήδη από τα πρώτα σημάδια ύφεσης στην οικονομία της. Ιδιαίτερα θα στοι-

χίσει πολύ ακριβά στη ανταγωνιστικότητα της μεγαλύτερης οικονομίας της Ευρώπης που είναι η Γερμανία η οποία εξαρτάται κατά 50% ενεργειακά από τη Ρωσία.

Το χειρότερο όμως από όλα που συντελείται σε πολιτικό επίπεδο είναι, η αποστασιοποίηση των διευθυντικών και πολιτικών ελίτ της Δύσης από τις ίδιες τις

κοινωνίες που αντιμετωπίζουν τις οικονομικές συνέπειες ενός κατά τα άλλα ιμπεριαλιστικού οικονομικού πολέμου.

Αυτό είναι πλέον φανερό από το γεγονός ότι στην Ευρώπη ενισχύονται πολιτικά - ως αντίδραση οι ακροδεξιές και ακροαριστερές πολιτικές δυνάμεις, όπως έγινε πρόσφατα και στις γαλλικές εκλογές, αλλά φαίνεται και από τις δημοσκοπήσεις στη Βουλγαρία που μετά το κλείσιμο της στρόφιγγας αερίου οι φιλορώσοι πολίτες είναι πλειοψηφία.

Απειλείται με άλλα λόγια αυτό που λέγεται κοινωνική συναίνεση και ειρήνη. Έτσι η σχηματικά ενοποιημένη Ευρώπη κατά της Ρωσίας, όσο περνάει ο καιρός εμφανίζεται και πιο διχασμένη.

Η Αμερική φαίνεται ότι ευνοείται τουλάχιστον μεσοπρόθεσμα καθώς, γεωπολιτικά βρίσκεται πολύ μακριά από το θέατρο του πολέμου, ευνοείται επιπλέον στο πολεμικό ενεργειακό παιχνίδι προμηθεύοντας υπερτιμημένο υγροποιημένο αέριο LPG σ' όλη την Ευρώπη.

Επομένως για την Αμερική και για την μονοπολική ηγεμονία του κόσμου που θέλει να διατηρήσει ο στόχος είναι πιο στρατηγικός. Καθώς Ρωσία μαζί με την Κίνα είναι ο μεγάλος γεωπολιτικός ανταγωνιστής και εργάζεται για έναν πιο πολυπολικό κόσμο. Η Ρωσία είναι ο γεωπολιτικός Κολοσσός και δεύτερη πολεμική δύναμη στον κόσμο και η Κίνα ο ανερχόμενος οικονομικός Κολοσσός. Για τις ΗΠΑ η σύγκρουση με τη Ρωσία προετοιμάζεται τουλάχιστον τα τελευταία 20 χρόνια με αιχμή του δόρατος επέκτασης του NATO στις πρώην σοβιετικές χώρες του συμφώνου Βαρσοβίας.

Η στρατηγική Brzezinski όπως αναφέρεται στο γνωστό βιβλίο του η "παγκόσμια γεωπολιτική σκακιέρα" εστιάζει στην επέκταση του NATO στην Ουκρανία με κάθε μέσο, επισημαίνοντας ότι η Ρωσία μαζί με την Ουκρανία είναι μία παγκόσμια αυτοκρατορία και η Ρωσία χωρίς την Ουκρανία θα είναι απλά μία Περιφερειακή δύναμη κι αυτό το σχέδιο επιχειρείται σήμερα.

Αυτή η στρατηγική των ΗΠΑ που ασκεί ως παγκόσμια ηγέτιδα δύναμη τέθηκε σε εφαρμογή. Η άνοδος του εθνικισμού στην Ουκρανία τα ακροδεξιά, εθνικιστικά τάγματα, οι λεγόμενες πορτοκαλί επαναστάσεις, εξυπηρέτησαν μεθοδικά αυτό το σκοπό ώστε να αντιστραφεί ο προσανατολισμός της Ουκρανίας και να μπει η χώρα στο NATO.

Ο στόχος ήταν να απομονώσουν το ρω-

σόφωνο μέρος του πληθυσμού και άλλες εθνότητες και να το περιθωριοποιήσουν. Από αυτές τις επιδιώξεις και την περικύκλωση από το NATO της Ρωσίας ξεκινούν και τα αίτια του πολέμου

Στο πλαίσιο αυτό δαπανήθηκαν μεγάλα ποσά από τις οικονομικές ελίτ της Δύσης για προπαγάνδα και δολιοφθορές, όπως για παράδειγμα από το ίδρυμα Σόρος, με στόχο τον δυτικό προσανατολισμό της Ουκρανίας με πρόσχημα τα ανθρώπινα δικαιώματα και τη δημοκρατία.

Ωστόσο, η Ουκρανία παραμένει μία χώρα, που τα κυριότερα κόμματα της αντιπολίτευσης βρίσκονται εκτός νόμου και το βιοτικό επίπεδο του λαού είναι από τα χαμηλότερα της Ευρώπης και πάντως βρίσκεται κάτω από το ήμισυ του βιοτικού επιπέδου της Ρωσίας. Αυτό το γεγονός αφαιρεί βέβαια το επιχείρημα ότι η στροφή προς τη δύση ανεβάξει αυτομάτως το βιοτικό επίπεδο του λαού. Μέχρι τώρα ωφελημένοι είναι οι Ουκρανοί ολιγάρχες και οι πολιτικές ελίτ από την εκτεταμένη διαφθορά. Αντιθέτως τα χαμηλά εισοδηματικά στρώματα υποφέρουν με μισθούς υστέρησης.

Προφανώς, η Ουκρανία έχει μεγάλες γόνιμες εκτάσεις και ενεργειακά αποθέματα στη Μαύρη Θάλασσα προς εκμετάλλευση και αυτό είναι το μήλον της Έριδος για τις μεγάλες δυνάμεις. Αλλά αυτό αφορά το μέλλον.

Η Ρωσία όμως εδώ έχει το γεωπολιτικό πλεονέκτημα σε σχέση με την Αμερική γιατί το 40 % των κατοίκων της Ουκρανίας έχει αποδεδειγμένα ρωσική καταγωγή και προσανατολισμό. Χρειάζεται επομένως μετά την εισβολή η δαιμονοποίηση της Ρωσίας σε κάθε επίπεδο για την κοινή γνώμη της Ευρώπης και αυτό το ρόλο παίζουν τα ενορχηστρωμένα ΜΜΕ στην προπαγάνδα.

Στην ουσία καλούνται οι λαοί της Ευρώπης να πάνε ενάντια στα δικά της οικονομικά συμφέροντα να αρνηθούν το φθινό φυσικό αέριο προκειμένου, να καταδικαστεί πολιτικά και οικονομικά με οικονομικές κυρώσεις η Ρωσία. Η έκβαση όμως τελικά θα κριθεί στο πεδίο.

Οι πολίτες της Ευρώπης προφανώς καταδικάζουν την οποιαδήποτε εισβολή σε μία χώρα όπως στην Ουκρανία, αλλά αυτό δεν σημαίνει ότι δεν μπορούν να δουν τα βαθύτερα αίτια αυτού του παγκόσμιου οικονομικού πολέμου.

Στον εκβιασμό των οικονομικών κυρώσεων της δύσης, η Ρωσία απαντά όπως είναι γνωστό με την αξίωση να πληρώνουν οι δυτικοί σε ρούβλια ώστε, να εισάγουν το αέριο και να αναγκαστούν από εδώ και στο

εξής από τα πράγματα να πάρουν πίσω τις κυρώσεις.

Καθώς, φαίνεται είναι πιο ζωτική ανάγκη η εισαγωγή ενέργεια από την Ευρώπη σε σχέση με τις εισαγωγές καταναλωτικών προϊόντων της Ρωσίας. Και δεν είναι μόνο οι εισαγωγές αερίου, αλλά και σιτηρών, ορυκτών λιπασμάτων, τιτανίου που η Ευρώπη δεν μπορεί να κάνει χωρίς αυτά. Υπάρχουν άλλωστε αρκετοί δυτικοί αναλυτές οι οποίοι πιστεύουν γενικά ότι οι Ρώσοι θα κερδίσουν περισσότερα από πριν.

Επιπλέον, η Ρωσία μπορεί να έχει εναλλακτικό προσανατολισμό την ανάπτυξη της οικονομίας μέσα από την ευρασιατική συμμαχία με την Κίνα και άλλες χώρες της Ασίας.

Η Ευρώπη δεν μπορεί να βρει φθηνότερες ενεργειακές προμήθειες σε επάρκεια από πουθενά αλλού εκτός της Ρωσίας. Σε διαφορετική περίπτωση θα πληρώσει σε δι-

Προφανώς, η Ουκρανία έχει μεγάλες γόνιμες εκτάσεις και ενεργειακά αποθέματα στη Μαύρη Θάλασσα προς εκμετάλλευση και αυτό είναι το μήλον της Έριδος για τις μεγάλες δυνάμεις. Αλλά αυτό αφορά το μέλλον.

πλάσια και τριπλάσια τιμή το φυσικό αέριο και μεταφορές από το οποίο εξαρτάται μεσοπρόθεσμα ενεργειακά.

Η Αμερική η οποία αντιθέτως έχει ενεργειακή επάρκεια, φαίνεται να κερδίζει προσωρινά αλλά ταυτόχρονα δεν έχει άλλη εναλλακτική να αντιμετωπίσει τον πληθωρισμό στην οικονομία της αν έλθει σε ρήξη με την αγορά της Κίνας, που κρατάει χαμηλά τις τιμές σε βασικά αγαθά για τις καταναλωτικές κοινωνίες όπως της Αμερικής.

Έτσι, η Ευρώπη και η Αμερική με την κερτημένη ταχύτητα της ηγέτιδας δύναμης δεν έχουν υπολογίσει σωστά τις επιδράσεις των οικονομικών κυρώσεων που εξαπέλυσαν στη Ρωσία και από ότι φαίνεται αυτό θα γυρίσει μπουμεραγκ.

Νόμισαν ότι θα καθηλώσουν το Ρούβλι στα τάρταρα και αυτό που πέτυχαν προς το παρόν είναι να το ενδυναμώσουν.

Χρειάζεται αναλυτική σκέψη και παγκόσμια θεώρηση της οικονομίας και της γεωπολιτικής ισχύος των μεγάλων δυνάμεων

για να αντιληφθεί κάνει στους νέους συσχετισμούς που καθορίζουν την πορεία των παγκόσμιων εξελίξεων.

Θα αναρωτηθεί κανείς δεν έχουν οι Αμερικανοί και οι δυτικοί τα επιστημονικά ιδρύματα τους ειδικούς τις πληροφορίες και τους στρατηγικούς αναλυτές για να δουν προς τα που πραγματικά κινείται ο κόσμος. Προφανώς και έχουν την δυνατότητα αλλά το θέμα στις πολιτικό οικονομικές αναλύσεις δεν είναι αμιγώς επιστημονικό. Η επιστήμη υποτάσσεται στην πολιτική σκοπιμότητα και αναλύσεις ξεκινούν από τα οικονομικά συμφέροντα και την πολιτική βούληση για ηγεμονία. Η αλαζονεία της εξουσίας και της παγκόσμιας ηγεμονίας δεν αφήνει περιθώρια για αντικειμενικές αναλύσεις. Οι αυτοκρατορίες μετρούν την στρατιωτική και οικονομική ισχύ αλλά δεν μετρούν επαρκώς πολλές φορές τις διεργασίες που γίνονται στις οικονομικά υποταγμένες κοινωνίες οι οποίες τελικά μπορούν να συνασπιστούν και να αντισταθούν.

Έπειτα οι τυφλές δυνάμεις της παγκόσμιας ελεύθερης αγοράς της λεγόμενης οικονομικής παγκοσμιοποίησης δεν εναρμονίζονται πάντα με τα εθνικά συμφέροντα μιας χώρας ακόμη κι αν αυτή είναι μία παγκόσμια αυτοκρατορία όπως η Αμερική.

Τα τελευταία περίπου 50 χρόνια οι πολυεθνικές εταιρείες της Δύσης μετέφεραν κεφαλαία και βιομηχανίες στην Ασία για να εκμεταλλευτούν το χαμηλό εργατικό κόστος. Αυτό είχε ως συνέπεια την μεγαλύτερη κερδοφορία των επιχειρήσεων και φθηνά καταναλωτικά προϊόντα για τη Δύση αλλά ταυτόχρονα είχε ως συνέπεια και την αλματώδη οικονομική ανάπτυξη της Κίνας και άλλων ασιατικών χωρών σε σημείο που η οικονομία τους να παρουσιάζεται πλέον ως πιο ανθεκτική από κείνη της Δύσης. Αυτό επίσης ότι είχε ως συνέπεια την ανεργία στη Δύση και την πίεση προς τα κάτω του εισοδήματος των εργαζομένων και της μεσαίας τάξης.

Στην Αμερική καθώς αντιλήφθηκαν την αντίστροφη μέτρηση της οικονομικής παγκοσμιοποίησης η οποία στην αρχή υποσχόταν όλο και μεγαλύτερη ευημερία της Δύσης βλέποντας στη συνέχεια να μετατρέπεται στο αντίθετο της και να εξυπηρετεί περισσότερο χώρες όπως η Κίνα, αντέδρασαν και αυτό φάνηκε ιδιαίτερα με την πολιτική Τραμπ να υψώσει ξανά τα τείχη του προστατευτισμού. Όμως και αυτή η πολιτική απέτυχε καθώς η Κίνα όσο κάνει ένα τμήμα της αγοράς στη Δύση άλλο τόσο αναπτύσσει περισσότερο την απέραντη εσωτερική

της αγορά στην κατανάλωση την οποία δεν μπορεί να αναχαιτίσει κάνεις με οικονομικές κυρώσεις.

Η Αμερική λοιπόν καθώς με όπλο το οικονομικό κεφάλαιο και τις τράπεζες δεν μπορεί να αναχαιτίσει την επαπειλούμενη οικονομική ηγεμονία της Κίνας θέτει σε εφαρμογή τον ενεργειακό πόλεμο και την στρατιωτική της ισχύ στο έδαφος της Ουκρανίας προκειμένου να πλήξει την ενεργειακή ισχύ της Ρωσίας στο έδαφος της Ευρώπης. Τελικός σκοπός είναι η Κίνα χωρίς την ενεργειακή ισχύ της Ρωσίας να στερηθεί την ισχύ από το βασικό της σύμμαχο στη προοπτική μίας Ευρασιατικής συμμαχίας.

Δοκίμασε βέβαια να απειλήσει την Κίνα όπως και την Ινδία προκειμένου να στηρίξουν τις οικονομικές κυρώσεις εναντίον της Ρωσίας αλλά εισέπραξε την άρνηση τους.

Το Υπουργείο Εξωτερικών όμως της Κίνας απάντησε τελικά με την προκλητική δήλωση ότι η Αμερική είναι ο «διάβολος» που με πρόσχημα τη δημοκρατία και τα ανθρώπινα δικαιώματα διαπράττει εγκλήματα πολέμου όπως στο Ιράκ τη Γιουγκοσλαβία για τη Λιβύη και η Ευρώπη κρατάει το κερδί του διαβόλου.

Αυτό σημαίνει ότι οι νέοι παγκόσμιοι «παίκτες» έχουν επίγνωση της νέας ισχύος και δεν πρόκειται να υποταχθούν στη μέχρι πρότινος μοναδική παγκόσμια δύναμη ενός μονοπολικού κόσμου. Ακολούθως και η Ευρώπη αργά ή γρήγορα παρά την κηδεμονία στο NATO αναμένεται να αναγκαστεί και προσαρμοστεί σε ένα νέο πολυπολικό κόσμο. Και το σημαντικότερο. Να εναρμονιστεί με τα οικονομικά συμφέροντα και την ευημερία των Ευρωπαίων πολιτών.

Ο Βασίλης Τακτικός είναι πολιτικός αναλυτής και συγγραφέας βιβλίων κοινωνικής οικονομίας. Είναι συντονιστής του Πανελληνίου παρατηρητηρίου και δικτύου αλληλέγγυας οικονομίας και βασικός εισηγητής στα συνέδρια του χώρου. Τελευταία αρθρογραφεί στο Times news.

Giti blam volut est aborem ipidiao. Obisciae vendesto et, non plaudit,

ΕΚΤ: Στροφή με αυξήσεις επιτοκίων

Μετά από έντεκα χρόνια το επιτόκιο στην ευρωζώνη αυξάνεται κατά 0,25% τον Ιούλιο. Πιθανή νέα αύξηση τον Σεπτέμβριο. Άνοδος στις αποδόσεις ομολόγων της ευρωζώνης.

Τέλος εποχής από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ): Μετά από έντεκα χρόνια «φθηνού χρήματος» τα επιτόκια θα αυξηθούν κατά 0,25% από τον Ιούλιο, όπως ανακοίνωσε το Διοικητικό Συμβούλιο της Τράπεζας. Με αυτόν τον τρόπο οι θεματοφύλακες του ενιαίου ευρωπαϊκού νομίσματος επιχειρούν να υψώσουν ανάχωμα στη συνεχή άνοδο του πληθωρισμού, που, σύμφωνα με τα στοιχεία του Μαΐου, φτάνει πλέον το 8,1% στην ευρωζώνη σε ετήσια βάση, έναντι 7,4% τον Απρίλιο.

Η ΕΚΤ αφήνει ανοιχτό το ενδεχόμενο για μία ακόμη αύξηση επιτοκίων από τον Σεπτέμβριο, η οποία μάλιστα μπορεί να είναι μεγαλύτερη από 0,25%. Φαίνεται ότι η Τράπεζα της Φρανκφούρτης θα περιμένει να αξιολογήσει περαιτέρω στοιχεία για την οικονομική ανάπτυξη και την αγορά εργασίας στην ευρωζώνη, πριν προχωρήσει σε πιο ριζοσπαστικές αποφάσεις. Παράλληλα, η ΕΚΤ ανακοίνωσε ότι τερματίζει τις παρεμβάσεις της στα πλαίσια του έκτακτου προγράμματος αγοράς περιουσιακών στοιχείων (APP) από την 1η Ιουλίου.

Μετά την ανακοίνωση της ΕΚΤ άρχισαν να αυξάνονται αισθητά οι αποδόσεις των κρατικών ομολόγων στην ευρωζώνη. Για το ισπανικό, αλλά και για το γερμανικό δεκαετές ομόλογο οι αποδόσεις έφτασαν στα υψηλότερα επίπεδα των τελευταίων οκτώ ετών (2,62% και 1,47% αντίστοιχα). Η απόδοση του ιταλικού ομολόγου ξεπέρασε το 3,6%, ενώ το ελληνικό δεκαετές ομόλογο εκτοξεύθηκε στο 4,1%.

Στην ιστοσελίδα του Tagesschau.de, το πρώτο κανάλι της γερμανικής τηλεόρασης (ARD) επισημαίνει ότι «με την άνοδο των επιτοκίων γίνεται πιο ακριβή η ανάληψη χρέους, ιδιαίτερα για τους κρατικούς προϋπολογισμούς υπερχρεωμένων χωρών, όπως η Ελλάδα και η Ιταλία».

Πώς θα γίνει σωστά η απο-παγκοσμιοποίηση

Η φεινή συγκέντρωση επιχειρηματικών και πολιτικών ελίτ στο Νταβός αναγνώρισε μια βασική αλήθεια—χωρίς να υπολογίζει τα λάθη του παρελθόντος.

Joseph Stiglitz

Η πρώτη συνάντηση του Παγκόσμιου Οικονομικού Φόρουμ εδώ και περισσότερα από δύο χρόνια ήταν αισθητά διαφορετική από τις πολλές προηγούμενες διασκέψεις του Νταβός στις οποίες συμμετείχα από το 1995. Δεν ήταν μόνο ότι το λαμπερό χιόνι και ο καθαρός ουρανός του Ιανουαρίου αντικαταστάθηκαν από γυμνές πίστες σκι και ένα ζοφερό φιλόβροχο του Μαΐου. Αντίθετα, ήταν ότι ένα φόρουμ παραδοσιακά αφοσιωμένο στην υπεράσπιση της παγκοσμιοποίησης αφορούσε πρωτίστως τις αποτυχίες της παγκοσμιοποίησης: σπασμένες αλυσίδες εφοδιασμού, πληθωρισμός τιμών τροφίμων και ενέργειας και ένα καθεστώς πνευματικής ιδιοκτησίας (IP) που άφησε δισεκατομμύρια χωρίς εμβόλια για τον Covid-19, μερικές φαρμακευτικές εταιρείες θα μπορούσαν να κερδίσουν δισεκατομμύρια επιπλέον κέρδη.

Μεταξύ των προτεινόμενων απαντήσεων σε αυτά τα προβλήματα είναι η «επανάφορα» ή η «φιλική ακτή» της παραγωγής και η θέσπιση «βιομηχανικών πολιτικών για την αύξηση της ικανότητας παραγωγής της χώρας». Πέρασαν οι εποχές που όλοι έμοια-

ζαν να εργάζονται για έναν κόσμο χωρίς σύνορα. Ξαφνικά, όλοι αναγνωρίζουν ότι τουλάχιστον ορισμένα εθνικά σύνορα είναι το κλειδί για την οικονομική ανάπτυξη και ασφάλεια.

Για τους κάποτε υποστηρικτές της απεριόριστης παγκοσμιοποίησης, αυτή η φασαρία έχει οδηγήσει σε γνωστική ασυμφωνία, επειδή η νέα σειρά προτάσεων πολιτικής υποδηλώνει ότι οι μακροχρόνιοι κανόνες του διεθνούς εμπορικού συστήματος θα λυγίσουν ή θα παραβιαστούν. Ανίκανοι να συμβιβάσουν τη φιλική υποστήριξή τους με την αρχή του ελεύθερου και αμερόληπτου εμπορίου, οι περισσότεροι επιχειρηματικοί και πολιτικοί ηγέτες στο Νταβός κατέφυγαν σε κοινοτοπίες. Υπήρχε ελάχιστη αναζήτηση ψυχής για το πώς και γιατί τα πράγματα πήγαν τόσο στραβά ή για την εσφαλμένη, υπεραισιόδοξη συλλογιστική που επικρατούσε κατά την περίοδο της ακμής της παγκοσμιοποίησης.

Έλλειψη ανθεκτικότητας

Φυσικά, το πρόβλημα δεν είναι μόνο η παγκοσμιοποίηση. Ολόκληρη η οικονομία της αγοράς μας έχει δείξει έλλειψη ανθε-

κτικότητας. Ουσιαστικά κατασκευάσαμε αυτοκίνητα χωρίς εφεδρικά ελαστικά - μειώνοντας μερικά δολάρια από την τιμή σήμερα, ενώ δεν δίνουμε σημασία στις μελλοντικές ανάγκες. Τα συστήματα απογραφής έγκαιρα ήταν θαυμάσιες καινοτομίες για όσο διάστημα η οικονομία αντιμετώπιζε μόνο μικρές διαταραχές, αλλά ήταν μια καταστροφή ενόψει του τερματισμού λειτουργίας του Covid-19, δημιουργώντας καταρράκτες έλλειψης εφοδιασμού (όπως όταν η έλλειψη μικροτσιπ οδήγησε σε έλλειψη νέων αυτοκινήτων).

Όπως προειδοποίησα στο βιβλίο μου το 2006, *Making Globalization Work*, οι αγορές κάνουν τρομερή δουλειά όσον αφορά την «τιμολόγηση» του κινδύνου (για τον ίδιο λόγο που δεν τιμολογούν τις εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα). Σκεφτείτε τη Γερμανία, η οποία επέλεξε να εξαρτήσει την οικονομία της από τις παραδόσεις φυσικού αερίου από τη Ρωσία, έναν προφανώς αναξιόπιστο εμπορικό εταίρο. Τώρα, αντιμετωπίζει συνέπειες που ήταν και προβλέψιμες και προβλεπόμενες.

Όπως αναγνώρισε ο Άνταμ Σμιθ (Adam

Smith) τον δέκατο όγδοο αιώνα, ο καπιταλισμός δεν είναι ένα αυτοσυντηρούμενο σύστημα, επειδή υπάρχει μια φυσική τάση προς το μονοπώλιο. Ωστόσο, δεδομένου ότι ο πρόεδρος των Ηνωμένων Πολιτειών Ρόναλντ Ρίγκαν και η Βρετανίδα πρωθυπουργός Μάργκαρετ Θάτσερ εγκαίνιασαν μια εποχή «απελευθέρωσης», η αυξανόμενη συγκέντρωση της αγοράς έχει γίνει ο κανόνας, και όχι μόνο σε τομείς υψηλού προφίλ όπως το ηλεκτρονικό εμπόριο και τα «μέσα κοινωνικής δικτύωσης». Η καταστροφική έλλειψη βρεφικού γάλακτος στις ΗΠΑ αυτή την άνοιξη ήταν από μόνη της το αποτέλεσμα της μονοπωλίου. Αφού η Abbott αναγκάστηκε να αναστείλει την παραγωγή για λόγους ασφαλείας, οι Αμερικανοί σύντομα συνειδητοποίησαν ότι μόνο μία εταιρεία αντιπροσώπευε σχεδόν το ήμισυ της προμήθειας των ΗΠΑ.

Πολιτικές προεκτάσεις

Οι πολιτικές συνέπειες των αποτυχιών της παγκοσμιοποίησης εμφανίστηκαν επίσης πλήρως στο Νταβός φέτος. Όταν η Ρωσία εισέβαλε στην Ουκρανία, το Κρεμλίνο καταδικάστηκε αμέσως και σχεδόν καθολικά. Ωστόσο, τρεις μήνες αργότερα, οι αναδυόμενες αγορές και οι αναπτυσσόμενες χώρες (EMDC) έχουν υιοθετήσει πιο διφορούμενες θέσεις. Πολλοί επισημαίνουν την υποκρισία της Αμερικής στην απαίτηση λογοδοσίας για την επιθετικότητα της Ρωσίας, παρόλο που εισέβαλε στο Ιράκ με ψεύτικα προσχήματα το 2003.

Τα EMDC υπογραμμίζουν επίσης την πιο πρόσφατη ιστορία του εθνικισμού των εμβολίων από την Ευρώπη και τις ΗΠΑ, η οποία έχει διατηρηθεί μέσω των διατάξεων του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου για την πνευματική ιδιοκτησία που τους επιβλήθηκαν πριν από 30 χρόνια. Και

τα EMDC είναι αυτά που φέρουν τώρα το μεγαλύτερο βάρος των υψηλότερων τιμών των τροφίμων και της ενέργειας. Σε συνδυασμό με ιστορικές αδικίες, αυτές οι πρόσφατες εξελίξεις έχουν δυσφημίσει τη δυτική υπεράσπιση της δημοκρατίας και του διεθνούς κράτους δικαίου.

Σίγουρα, πολλές χώρες που αρνούνται να υποστηρίξουν την υπεράσπιση της δημοκρατίας από την Αμερική δεν είναι ούτε ως ή άλλως δημοκρατικές. Αλλά άλλες χώρες είναι, και η θέση της Αμερικής να ηγείται αυτού του αγώνα έχει υπονομευθεί από τις δικές της αποτυχίες - από τον συστημικό ρατσισμό και το φλερτ με αυταρχιστές από την κυβέρνηση του Ντόναλντ Τραμπ έως τις επίμονες προσπάθειες του Ρεπουμπλικανικού κόμματος να καταστείλει την ψηφοφορία και να αποσπάσει την προσοχή από την εισβολή στο Καπιτώλιο των ΗΠΑ στις 6 Ιανουαρίου 2021.

Δείχνοντας αλληλεγγύη

Ο καλύτερος τρόπος για να προχωρήσουν οι ΗΠΑ θα ήταν να δείξουν μεγαλύτερη αλληλεγγύη με τους EMDC βοηθώντας τους να διαχειριστούν το αυξανόμενο κόστος των τροφίμων και της ενέργειας. Αυτό θα μπορούσε να γίνει με την ανακατανομή των ειδικών τραβηκτικών δικαιωμάτων των πλούσιων χωρών (το αποθεματικό ενεργητικού του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου) και με την υποστήριξη μιας ισχυρής παραίτησης από την IP Covid-19 στον ΠΟΕ.

Επιπλέον, οι υψηλές τιμές των τροφίμων και της ενέργειας είναι πιθανό να προκαλέσουν κρίσεις χρέους σε πολλές φτωχές χώρες, επιδεινώνοντας περαιτέρω τις τραγικές ανισότητες της πανδημίας. Εάν οι ΗΠΑ και η Ευρώπη θέλουν να επιδείξουν πραγματική παγκόσμια ηγεσία, θα στα-

ματήσουν να συμπαράτασσονται με τις μεγάλες τράπεζες και τους πιστωτές που παρέσυραν τις χώρες να αναλάβουν περισσότερα χρέη από όσα θα μπορούσαν να αντέξουν.

Μετά από τέσσερις δεκαετίες υπεράσπισης της παγκοσμιοποίησης, είναι σαφές ότι το πλήθος του Νταβός κακοδιαχειρίστηκε τα πράγματα. Υποσχέθηκε ευημερία τόσο για τις αναπτυγμένες όσο και για τις αναπτυσσόμενες χώρες. Αλλά ενώ οι εταιρικοί γίγαντες στον παγκόσμιο βορρά πλούτισαν, διαδικασίες που θα μπορούσαν να είχαν κάνει τους πάντες σε καλύτερη κατάσταση αντίθετα έκαναν εχθρούς παντού. Η «απάτη των οικονομικών», ο ισχυρισμός ότι ο πλουτισμός των πλούσιων θα ωφελούσε αυτόματα όλους, ήταν μια απάτη - μια ιδέα που δεν είχε ούτε θεωρία ούτε στοιχεία πίσω της.

Η φετινή συνάντηση στο Νταβός ήταν μια χαμένη ευκαιρία. Θα μπορούσε να ήταν αφορμή για σοβαρό προβληματισμό σχετικά με τις αποφάσεις και τις πολιτικές που έφεραν τον κόσμο στο σημείο που είναι σήμερα. Τώρα που η παγκοσμιοποίηση έχει κορυφωθεί, μπορούμε μόνο να ελπίζουμε ότι θα τα καταφέρουμε καλύτερα στη διαχείριση της παρακμής της παρά στη διαχείριση της ανόδου της.

Ο Joseph E Stiglitz, νομπελίστας στα οικονομικά και καθηγητής στο Πανεπιστήμιο Columbia, είναι πρώην επικεφαλής οικονομολόγος της Παγκόσμιας Τράπεζας, πρόεδρος του Συμβουλίου Οικονομικών Συμβούλων του προέδρου των ΗΠΑ και συμπρόεδρος της Επιτροπής Υψηλού Επιπέδου για τις Τιμές του Άνθρακα. Είναι μέλος της Ανεξάρτητης Επιτροπής για τη Μεταρρύθμιση της Διεθνούς Εταιρικής Φορολογίας.

Πηγή: <https://socialeurope.eu/>

Το πακέτο των 32 δισ. δεν είναι δανειακά κι αγύριστα

Συνέντευξη στη **Μαρία Άνθη**

Το άρθρο του Βασίλη Τακτικού «Χρήμα από το πουθενά» το οποίο αναφέρεται στο πακέτο 750 δισ. που ανακοίνωσε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και θα εκδώσει ΕΚΤ από το οποίο η χώρα μας θα πάρει 32 δισ. δεν είναι και τόσο δωρεάν όσο φαίνεται αφού γι' αυτό το ποσό θα είναι χρεωμένες και οι επόμενες γενιές.

Με αφορμή λοιπόν στο πρόσφατο άρθρο του θέσαμε ορισμένα βασικά ερωτήματα. Πώς δανείζουν τα κράτη και οι τράπεζες, ποιος στην ουσία είναι ο δανειστής και ποιος ο δανειζόμενος.

Ποια είναι η ουσιαστική διαφορά όταν εκδίδεται χρήμα από τις τράπεζες και όχι από το Κράτος;

Ο Βασίλης Τακτικός μιλώντας μας εξηγεί πως όταν εκδίδει το κράτος χρήμα είναι σαφές ότι από τη μόχλευση της οικονομίας μπορεί να ενισχυθεί το κοινωνικό κράτος, να επωφεληθούν οι κοινωνικά αδύναμοι και να αντιμετωπιστεί η ανεργία ή να ενισχυθεί η εργασία. Μπορεί βέβαια από την κακή χρήση της νομισματικής πολιτικής να επωφεληθούν με θαλασσοδάνεια πολλές φορές χωρίς εγγυήσεις οι "φίλοι" τις κυ-

βέρνησης δηλαδή πελατειακό σύστημα. Αυτές είναι οι παρενέργειες εκδηλώνονται κυρίως μέσα στο πλαίσιο του κρατισμού – λαϊκισμού.

Στην αντίθετη περίπτωση όταν οι τράπεζες εκδίδουν χρήμα και το ρίχνουν στην αγορά με την μόχλευση και τη ρευστότητα που προκαλείται, ενισχύεται μεν ο καταναλωτισμός αλλά κερδίζουν οι μέτοχοι των τραπεζών και στελέχη της καθώς οι τράπεζες δεν κερδίζουν μόνον από τους τόκους των δικών τους κεφαλαίων αλλά και από το πρόσθετο χρήμα που δημιουργείται και το οποίο ουσιαστικά είναι χωρίς αντίκρισμα. Με άλλα λόγια δεν τοκίζουν μόνο το χρήμα που έχουν από τις μετοχές τους και το λογιστικό κεφάλαιο των συναλλαγών τους αλλά και το χρήμα από το πουθενά το οποίο διαχειρίζονται με κερδοσκοπικούς όρους.

Πείτε μας τώρα τα 32 δισ. που παίρνουμε ως ενίσχυση από που προέρχονται;

Το 70% προέρχεται από την Κομισιόν, την Ευρωπαϊκή επιτροπή η οποία τα έχει δανειστεί από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα η οποία με τη σειρά της τα εκδίδει με εγγύηση της Ε.Ε. τα οποία όμως επιστρέψει θα τα ξεπληρώσει σε διάρκεια 30 ετών. Άρα δεν

πρόκειται για δωρεάν χρήμα, το οποίο προφανώς θα εξοφληθεί από πρόσθετους φόρους που θα βάλει στους πολίτες της Ένωσης. Το 30% του ποσού είναι δανεισμός από την Ευρωπαϊκή κεντρική τράπεζα προς τη χώρα μας, το οποίο θα επιστραφεί, πάλι σε τριάντα χρόνια. Ένα ποσό το οποίο θα το εξοφλήσουν οι ίδιοι οι πολίτες. Θα είναι βέβαια δάνεια προς τις Ελληνικές επιχειρήσεις κι εκείνες τελικά θα το αποπληρώσουν. Εγγυητής του δανείου είναι το Ελληνικό δημόσιο. Επομένως, τα 32 δισ. ευρώ δεν είναι χρήμα δωρεάν για την αντιμετώπιση της κρίσης όπως φαίνεται, αλλά χρήματα που θα αποπληρωθούν από φορολογούμενους πολίτες είτε της Ελλάδας είτε της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ναι μεν, θα επωφεληθεί και δεν τα επιστρέψει ο άνεργος όμως τα επιστρέψει η χώρα και οι φορολογούμενοι της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Υπό αυτή την έννοια είναι ένα ημίμετρο της Ευρωπαϊκής νομισματικής πολιτικής.

Η σύμβαση προβλέπει ότι θα αποπληρωθεί από φόρους που θα επιβληθούν για τα επόμενα 30 έως 50 έτη. Είναι λοιπόν χρεωμένες οι επόμενες γενιές;

Προφανώς επιβαρύνονται και οι επόμενες

γενεές και αυτό το βάρος δεν είναι το μόνο που πέφτει επάνω τους. Έχουμε ήδη την λεπασία του μέλλοντος που έγινε με τα δάνεια πριν από την κρίση του 2008. Είναι λοιπόν σαφές ότι ενώ δημιουργείται χρήμα από το πουθενά τελικώς δεν επωφελούνται οι πολίτες από αυτή τη Νομισματική πολιτική παρά μόνον πρόσκαιρα καθώς να αναγκάσουν μελλοντικά να ξεπληρώσουν αυτή ήταν προσφορά χρήματος. Διευκολύνεται βέβαια η οικονομία για ένα χρονικό διάστημα ώστε να ξαναπάρει μπρος αλλά στο τέλος πάλι στο τέλος το λογαριασμό θα πληρώσει ο λαός και όχι το μεγάλο κεφάλαιο που συνεχίζει να συσσωρεύει χρέη και μέσα στην κρίση .

Γράφετε ότι η σημερινή οικονομική ολιγαρχία των πολυεθνικών και των μεγιστάνων η οποία τελικά πέρα από την υγειονομική κρίση είναι και υπαίτια της παγκόσμιας φτωχοποίησης και ανεργίας και ερωτώ τα κράτη τι κάνουν γι αυτό;

Τα κράτη όλη αυτή την περίοδο των τελευταίων 40 ετών, δεν ακολουθούν μια αυτόνομη πολιτική αλλά πολιτεύονται σύμφωνα με τις επιταγές των αγορών. Επενδύουν και επιδοτούν κυρίως τις μεγάλες κερδοσκοπικές επιχειρήσεις, και όχι τους αναλογικά τους παραγωγούς, τους μικρομεσαίους και τους αυτοαπασχολούμενους. Επίσης το μεγαλύτερο μέρος της φορολογίας πέφτει στους εργαζόμενους και τους μικρο - ιδιοκτήτες, Είναι ενδεικτικό ότι Μόνο το 7% έως 11% των φόρων προέρχεται από τις μεγάλες επιχειρήσεις και από τους πλούσιους.

Κάτι άλλο που γράφετε είναι ότι θα διογκωθεί το χρέος, πόσο μπορεί να γίνει κι άλλο αυτό τη στιγμή που ακόμη δεν μπορεί να σταθεί η οικονομία στα πόδια της

μετά τη κρίση του 2008.

Σχετικά με την διόγκωση του δημοσίου χρέους που έχει ήδη ξεπεράσει το 100% του παγκόσμιου ΑΕΠ, δηλαδή τα κράτη χρωστάνε στις κεφαλαιαγορές περισσότερο από ένα έτος εισοδήματος, όμως δεν υπάρχει, ένα φυσικό όριο. Τα όρια τα βάζουν οι ίδιες οι αγορές απόδειξη ότι μέχρι πρότινος εξυμνούσαν το δόγμα της σταθερότητας κι ότι δεν μπορεί να αυξηθεί περαιτέρω το δημόσιο χρέος. Με την κρίση του κορονοϊού αφού πανικοβλήθηκαν και ίδιες, τόσο η Αμερικανική κεντρική τράπεζα όσο και η Ευρωπαϊκή κεντρική τράπεζα, ξεπέρασαν το δόγμα και τα όρια με την επιπλέον χρηματοδότηση που θα φθάσει τα 3 έως 4 τρισ. δολάρια σε πρώτη φάση. Νομίζω έπετα και συνέχεια.

Η συγκέντρωση των χρηματικών πόρων ολοένα πάει και σε πιο λίγους. Πώς μπορεί να σταματήσει;

Όπως ήδη αναφέραμε οι κυβερνήσεις διαφεύγουν από το πρόβλημα, χρεώνοντας τις επόμενες γενιές. Για περίπου εκατό χρόνια τα κράτη είναι χρεωμένα στο μεγάλο κεφάλαιο. Το σκάσιμο της φούσκας θα γίνει όταν τα κράτη αδυνατούν να πληρώσουν τις δόσεις. Τότε αναγκαστικά επέρχεται η χρεοκοπία και η πτώχευση και μπαίνει το κούρεμα στην ημερήσια διάταξη. Οι χρεοκοπίες κρατών απειλούν να λειτουργήσουν στο τέλος ως σαν χιονοστιβάδες , συμπαρασύροντας τράπεζες συστήματα και ιδιωτικά χρέη. Τότε η τελευταία καταφυγή θα είναι πάλι το κράτος.

Τελικά ποιος πραγματικά είναι ο δανειστής και ποιος ο δανειζόμενος;

Στην ουσία θέλουμε να μπορούμε για λίγο στο λαβύρινθο της οικονομικής περιπλοκότητας ο δανειστής είναι το κράτος και η

πραγματική οικονομία ως αντικείμενο που αντικατοπτρίζει το χρήμα και ο παράγων που το δημιουργεί. Αυτή όμως η σχέση διαστρέφεται και αντιστρέφεται μέσα από τις τράπεζες και τους οικονομικούς θεσμούς που διαχειρίζονται το χρήμα. **Έτσι οι διαχειριστές γίνονται κυρίαρχοι και οι κυρίαρχοι γίνονται υποτακτικοί των διαχειριστών.** Αυτή είναι η βασική διαστροφή που επιτρέπει την κυριαρχία του μεγάλου ιδιωτικού κεφαλαίου στο σύνολο της οικονομίας.

Η οικονομική κρίση που είναι μπροστά μας έρχεται να αμφισβητήσει αυτή την απολυταρχία. Το παραδειγματικό μοντέλο π.χ της Κίνας που εμφανίζεται ανθεκτικότερο μέσα στην κρίση είναι μια άλλη εκδοχή. Αλλά υπάρχει στον ορίζοντα και το παραδειγματικό μοντέλο της κοινωνικής συνεργατικής οικονομίας.

Η Μαρία Σ. Ανθη γεννήθηκε στη Βόννη της Γερμανίας. Διδάχθηκε τα Ελληνικά και τα Γερμανικά στα σχολεία του Hagen και του Gevelsberg, στο κρατίδιο της Δυτικής Ρηνανίας. Είναι δημοσιογράφος και Μέλος της Ένωσης Συντακτών Ημερησίων Εφημερίδων Ελλάδος (Ε.Σ.Η.Ε.Α). Είναι απόφοιτη του Εργαστηρίου Επαγγελματικής Δημοσιογραφίας και της Σχολής ΝΕΛΕ. Επιπλέον - Φοίτηση στο Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Διοίκηση Επιχειρήσεων και Οργανισμών. Διδάσκει εμπορική επικοινωνία και Δημοσιογραφία. Βιβλία: Η κόρη της Κίρκης (2019), Ως δια μαγείας... και κατά γράμμα (2019), Απωστικές δυνάμεις ιπτάμενων δίσκων (2018), Λουίζα και Αντώνιος (2016), Ο αιθέρας Θεός (2015), Η ζωή ξανά (2014), Η επανάληψη... το άνοιγμα των πυλών (2013).

Το συνεργατικό πνεύμα είναι δραματικά μειωθητικό στην Ελληνική κοινωνία

Σύμφωνα με πρόσφατη έρευνα μόλις το 9,5 % δηλώνει τη συνεργατικότητα ως επιλογή. Αντίθετα το 90% πιστεύει στην ανταγωνιστικότητα. Το 70% πιστεύει στην ελεύθερη αγορά. Το 65% επιλέγει τη μισθωτή εργασία για βιοπορισμό και το μεγαλύτερο κομμάτι από αυτό τη δημοσιοϋπαλληλική σχέση εργασίας.

Πλήρης παραλογισμός δηλαδή. Η Ελληνική κοινωνία κατά συντριπτική πλειοψηφία πιστεύει στην ελεύθερη αγορά και την ανταγωνιστικότητα, αλλά ταυτόχρονα αυτό που επιθυμεί είναι να γίνει δημόσιος υπάλληλος.

Υπάρχει, βέβαια η αιτιολογία του φαινομένου. Έτσι εκπαιδεύουν τον λαό τα μέσα μαζικής επικοινωνίας και ειδικά η τηλεόραση, με τον ίδιο τρόπο τον εκπαιδεύουν τα πανεπιστήμια τα οποία εκπαιδεύουν στα χρηματοοικονομικά (Οικονομία καζίνο) και τη μισθωτή εργασία αλλά είναι ανύπαρκτη η εκπαίδευση στην πραγματική οικονομία και στη συνεργατική (συνεταιριστική) οικονομία.

Και βέβαια τα κόμματα με τις αλλοπρόσαλλες πολιτικές τους που άλλα λένε για να πάρουν την εξουσία και άλλα κάνουν όταν την ασκούν. Χαρακτηριστικό παράδειγμα της τελευταίας δεκαετίας αντιμνημονιακή ρητορική της αντιπολίτευσης, τότε του Σαμαρά και του Τσίπρα, που όταν πήραν διαδοχικά την εξουσία έγιναν μνημονικότεροι του πρώτου και του δεύτερου μνημονίου.

Μέσα σ' αυτή την πολιτική παραζάλη ο λαός υποκινούμενος από την τότε κυβέρνηση στο δημοψήφισμα, ψήφισε κατά 62% όχι στα μνημόνια, για να υπογράψει λίγες μέρες αργότερα η Κυβέρνηση Σύριζα τους πιο σκληρούς όρους μνημονίου για να παραμείνουμε στην Ευρώπη και τη συνέχιση της χρηματοδότησης.

Όλο αυτό το σκηνικό παρανοϊκής διαδικασίας, δικαιολογήθηκε, ως σκληρή διαπραγμάτευση που έφερε τελικά τα αντίθετα από τα επιδιωκόμενα αποτελέσματα.

Το ωραίο μετά από όλα αυτά είναι ότι πάθημα έγινε μάθημα και ο Ελληνικός λαός εκεί που αμφισβητούσε πιστεύει τώρα κατά 67% στην προοπτική και στην ασφάλεια της Ενωμένης Ευρώπης. Τουλάχιστον έτσι θα μας έλθει και το νέο πακέτο στήριξης και αποκατάστασης από την υγειονομική κρίση.

Δεν ξεχνάμε όμως ότι μέσα σ' αυτή την πορεία λαός για μια ακόμη φορά έγινε έρμαιο της ιδεολογικής ηγεμονίας και προπαγάνδας της καθεστωτικής αντίληψης ότι, η πρόοδος του οφείλεται αποκλειστικά στην ανταγωνιστικότητα και όχι στα συνεργατικά μοντέλα και τη συμμετοχική δημοκρατία.

Αυτό συμβαίνει ακόμη και τώρα στην Ελλάδα, την εποχή που καταρρέει το πρότυπο της νεοφιλελεύθερης αντίληψης και όλοι ακόμη και οι κεντροδεξιοί προστρέχουν στην κρατική πρόνοια και παρεμβατισμό για αντιμετωπιστεί όχι μόνο η υγειονομική κρίση αλλά και δραματική συρρίκνωση της μισθωτής εργασίας και των μικρών επιχειρήσεων.

Αυτό όμως είναι και το πρόβλημα της επόμενης μέρας. Η «θρησκεία» της ανταγωνιστικότητας μετά το τέλος της 2ης βιομηχανικής επανάστασης και στο μεταίχμιο της ψηφιακής εποχής δεν μπορεί να εξασφαλίσει εργασία και εισόδημα για όλους. Ο συνεργατισμός στην οικονομία παρά την χαμηλή δημοτικότητα είναι μια λύση που μπορεί να γίνει νέα συνθήκη για να αντιμετωπιστεί ο οικονομικός και κοινωνικός αποκλεισμός για τη βιωσιμότητα του συνολικού συστήματος ανάλογης σημασίας όπως είναι και η οικολογία..

Ποιοι θέλουν και προκαλούν τους πολέμους

Ο πρόεδρος των ΗΠΑ Αϊζενχάουερ, το 1961, κατά την παράδοση της προεδρίας στον Τζον Κένεντι, είπε στην ομιλία του: «Δεν πρέπει να επιτρέψουμε στο στρατιωτικο-βιομηχανικό σύμπλεγμα, να αποκτήσει αθέμιτη επιρροή στην κυβέρνηση».

Το 2018, απ' τα 1,8 τρισ. δολάρια για στρατιωτικές δαπάνες παγκόσμια, 650 δις. (36%) δαπανήθηκε απ τις ΗΠΑ. Συνολικά κάθε χρόνο, οι ΗΠΑ ξοδεύουν 1 τρισ. δολάρια για στρατιωτικούς σκοπούς.

Οι ΗΠΑ ξοδεύουν για στρατιωτικούς σκοπούς, περισσότερα απ τα 13 επόμενα έθνη μαζί.

Το 2010, οι ΗΠΑ είχαν το 53% των παγκόσμιων πωλήσεων όπλων.

Το 2020, ο πρόεδρος των ΗΠΑ Τραμπ, δήλωσε: «Οι ηγέτες του αμερικανικού Πετρελαίου, το μόνο που θέλουν είναι να μπλέκονται σε πολέμους, ώστε όλες αυτές οι υπέροχες εταιρείες που κατασκευάζουν βόμβες, αεροπλάνα και οποιοδήποτε άλλο αμυντικό υλικό, να είναι ευτυχισμένες.

Ο ίδιος πρόεδρος, διόρισε τρεις υπουργούς Άμυνας, που και οι τρεις είχαν δεσμούς με την αμερικανική «αμυντική» βιομηχανία.

Οι μισοί απ τους υψηλόβαθμους αξιωματούχους στο υπουργείο Άμυνας, έχουν δεσμούς με «αμυντικές» βιομηχανίες.

Το 2017, ο Τραμπ αποφάσισε μόνος του για την επίθεση με 59 πυραύλους Τόμαχοκ, εναντίον συριακής αεροπορικής βάσης. Για την επιρροή της «αμυντικής» βιομηχανίας στον Τύπο δεν έχω στοιχεία, αλλά από τις 100 κορυφαίες αμερικανικές εφημερίδες, 47 είχαν κύριο άρθρο για τις αεροπορικές επιδρομές. 39 ήταν υπέρ, 7 ήταν διφορούμενες και μόνο μία τάχθηκε εναντίον της επίθεσης. Οκτώ στις 10 πρώτες σε κυκλοφορία εφημερίδες, υποστήριξαν τις αεροπορικές επιδρομές.

Οι δημοσκοπήσεις κατέγραψαν, η μία 51% υποστήριξη των αεροπορικών επιδρομών και 40% αντίθεση και μία άλλη, 57% υπέρ και 36% κατά.

Επειδή ο Τραμπ είναι ρεπουμπλικανός, κάποιος μπορεί να σκεφτεί ότι ο «δημοκρατικός» Μπάιντεν θα είναι διαφορετικός. Λοιπόν, έμαθα ότι αυτός ο τύπος πίεσε τον Κλίντον το 1999 να βομβαρδίσει την Σερβία και μετά υπερηφανευόταν γι' αυτό (σ' εκείνους τους βομβαρδισμούς, οι Αμερικανοί σκότωσαν 2.153 αμάχους, εκ των οποίων 646 ήταν παιδιά).

Επίσης αυτός ο κύριος πρόσφατα διόρισε την πρώην υπουργό εξωτερικών των ΗΠΑ Μαντλίν Ολμπράιτ, πρόεδρο του Συμβουλίου Αμυντικής Πολιτικής των ΗΠΑ.

[Όσοι δεν γνωρίζουν τα πεπραγμένα της, ας ψάξουν για να κατανοήσουν τον ορισμό του εγκληματία πολέμου στη ρίζα του. Η κυρία Ολμπράιτ είχε ερωτηθεί από δημοσιογράφο του αμερικανικού δικτύου CBS (προβλήθηκε στις 12/5/1996), αν ήταν δικαιολογημένοι οι θάνατοι 500.000 παιδιών στο Ιράκ από το εμπόριο, που αποτελούσε συλλογική τιμωρία του ιρακινού λαού, όχι του Σαντάμ- περισσότεροι θάνατοι κι από όσους σημειώθηκαν στην έκρηξη της πυρηνικής βόμβας στη Χιροσίμα. Η Ολμπράιτ απάντησε στεγνά: «Ναι, άξιζε να γίνει»].

Στη βάση αυτών των στοιχείων, πρέπει κάθε καλόπιστος άνθρωπος, ν' αναρωτηθεί:

Μήπως οι φόβοι του Αϊζενχάουερ επαληθεύτηκαν; Μήπως στις ΗΠΑ το στρατιωτικο-βιομηχανικό σύμπλεγμα έχει γιγαντωθεί και με τις μυστικές υπηρεσίες συγκυβερνά και αποφασίζει; Μήπως οι ΗΠΑ έχουν εξελιχθεί σε μια χώρα-τέρας, που δεν μπορεί να συνεχίσει να υπάρχει, χωρίς εξοπλισμούς, πολέμους, επεμβάσεις, εκβιασμούς, εγκλήματα και αιματοχυσίες; Έναν παγκόσμιο κωροφύλακα, που καταστρέφει κάθε προσπάθεια ανάπτυξης, εκτός του καπιταλισμού-ζόμπι, που διατηρούν με νύχια και με δόντια, για να μην καταρρεύσει;

Σήμερα, στο ζήτημα του πολέμου στην Ουκρανία, κάποιος «αριστερός και προοδευτικός» και «φιλειρηνιστής» («αθώες περισσότερες»), κρατάνε ουδέτερη στάση και λένε πως και από τις δυο πλευρές έχουμε καπιταλιστές και ιμπεριαλιστές. Ξεχνάνε πως υπάρχει καπιταλισμός και καπιταλισμός. Καπιταλισμός και οι ΗΠΑ, καπιτα-

λισμός και η Ελβετία και η Σουηδία και η Ινδία και το Ιράν. Και στον Β' παγκόσμιο πόλεμο, καπιταλιστές είχαμε και από τις δυο πλευρές. Δεν υπήρχαν «αθώες περισσότερες» και κακοί. Και όμως κάποιος διάλεξε στρατόπεδο. Εκείνο που θεμελιωδώς διαχώριζε τις δυο παρατάξεις ήταν η ιδεολογία και η πρακτική του ναζισμού.

Σήμερα, το θεμελιώδες ζήτημα είναι τα πυρηνικά όπλα. Όχι για τη «μείωση» ή μετακίνησή τους, αλλά για την εξάλειψη και την απαγόρευσή τους δια παντός. Αλλά για τα πυρηνικά όπλα, χρειάζεται ένα άρθρο ξεχωριστό.

Αν χρειάζεται εδώ ν' αναφέρουμε κάτι για την σημασία τους, τότε τα λόγια του Αϊνστάιν δίνουν την ουσία της υπόθεσης:

«Δεν ξέρω με τι όπλα θα διεξαχθεί ο 3ος παγκόσμιος πόλεμος, αλλά ξέρω σίγουρα τα όπλα του 4ου: τόξα και βέλη»...

Υ.Γ. Pros τους ειρηνόφιλους (καλοπροαίρετους): Γιατί δεν ζητάτε από την ηγεσία του φορέα σας κι αυτοί από τις άλλες ηγεσίες που συμμετέχουν στο μέτωπο καταδίκης της «ρωσικής εισβολής» και ν' απαιτήσουν όλοι μαζί από τις ΗΠΑ ν' αναγνωρίσουν και να καταδικάσουν όλες τις παραβιάσεις του διεθνούς δικαίου από τις ίδιες (τις ΗΠΑ), και να δεχθούν να παραπεμφθούν σε διεθνές δικαστήριο όσοι αξιωματούχοι τους κατηγορούνται σαν εγκληματίες πολέμου. Να δούμε τι θα σας απαντήσουν. Και μετά να καταδικάσουμε όλοι μαζί τη «ρωσική εισβολή». Αλλιώς αυτή χρησιμοποιείται σαν πρόσχημα, για ευθυγράμμιση με τα σχέδια των ΗΠΑ.

<https://politikofilosofikesanazitiseis.blogspot.com/2022/03/blog-post.html>

Γιώργος Παπανικολάου

Ο Καντ και ο ουκρανικός πόλεμος:

Ο ρόλος της κατηγορικής προσταγής

α. «Πράττε έτσι, ώστε η ρυθμιστική αρχή της βούλησής σου να μπορεί, συγχρόνως, να καταστεί καθολικός νόμος» (Η κατηγορική προσταγή, Καντ)

β. «Πράττε έτσι ώστε να χρησιμοποιείς την ανθρωπότητα τόσο στο πρόσωπό σου όσο και στο πρόσωπο κάθε άλλου ανθρώπου πάντοτε ως σκοπό και ποτέ μόνο ως μέσο».

(Καντ)

ΗΛΙΑΣ ΓΙΑΝΝΑΚΟΠΟΥΛΟΣ

Οταν ο Καντ διατύπωσε την Κατηγορική Προσταγή (α) ποτέ δεν θα φανταζόταν ότι θα μπορούσε να έχει εφαρμογή σε έναν πόλεμο στην καρδιά της Ευρώπης στις αρχές του 21ού αιώνα και μάλιστα μεταξύ δύο ομόθρησκων λαών. Δύο κρατών – λαών που τον 20ό αιώνα είχαν συνυπάρξει – αποτέλεσαν τμήμα μιας ενιαίας κρατικής και κραταιάς οντότητας, της Ε.Σ.Σ.Δ. (Σοβιετική Ένωση). Το οξύμωρο αυτής της σύμπλευσης, της Κατηγορικής Προσταγής με τον Ουκρανικό πόλεμο, καθίσταται πιο εμφανές στο βαθμό που στην γηραιά Ήπειρο ο ορθολογισμός και η ηθική – ηθικό χρέος αποτελούν ομόκεντρους κύκλους (ή υπάλληλους) με κέντρο την απόλυτη αξία, τον άνθρωπο(β).

Τα παραπάνω στοιχεία – ορθολογισμός και ηθικό χρέος – αποτελούν όχι μόνον τα δομικά στοιχεία της φιλοσοφίας του Καντ («Κριτική του καθάρου λόγου») αλλά και τους πυλώνες του ευρωπαϊκού πολιτισμού. Αυτός θεμελιώθηκε πάνω στις αρχές του διαφωτισμού και στην ηθική του χριστιανισμού. Ο «λόγος» με την πολυσημία του και τις πολλαπλές λειτουργίες του συνέβαλε τα μέγιστα στη νοηματοδότηση του ευρωπαϊκού πολιτισμού. Αυτές τις λειτουργίες του «λόγου» – πρακτικός/θεωρητικός λόγος – κατέστησε και ο Καντ αντικείμενο του φιλοσοφικού του στοχασμού.

Σύμφωνα με τον φιλόσοφο η θεωρητική λειτουργία του «λόγου» μάς βοηθά να κατακτήσουμε την γνώση, ενώ η άλλη λειτουργία, η πρακτική μάς φανερώνει το

ηθικό χρέος μας. Δεν πρόκειται για δύο διαφορετικούς λόγους, αλλά για δύο διαφορετικές εκφράσεις το ίδιου «λόγου». Οι λειτουργίες του «λόγου», όμως, γίνονται αντιληπτές και αποδεκτές μόνο σε συνδυασμό με την ευθύνη μας που με την σειρά της προϋποθέτει και συνεπάγεται την ελεύθερη βούληση και αυτονομία μας. Οι παραπάνω θέσεις-παραδοχές συγκλίνουν στην διαπίστωση πως μία πράξη μπορεί να θεωρηθεί «ηθική» όταν την στιγμή-χρονική περίοδο που την επιτελούμε είμαστε ελεύθεροι.

Ο ρόλος της Φιλοσοφίας

«Ο αυτός ερωτηθείς υπό τινος τι τον υιόν διδάξει είπεν «ει μεν θεοίς αυτόν συμβιούν εθέλοις φιλόσοφον, ει δε ανθρώποις

Αν όσοι αποφάσισαν τον πόλεμο στην Ουκρανία συνειδητοποιούσαν το παράλογο και ανήθικο της απόφασής τους τότε ίσως δεν θα προχωρούσαν σε αυτήν. Γιατί αν ο πόλεμος καταστεί καθολικός νόμος και ηθική – επιτρεπτή συμπεριφορά τότε θα επικρατήσει το απόλυτο χάος και μία άνευ προηγουμένως γενικευμένη ανθρωποκτονία.

ρήτορα» (Όταν κάποιος τον ρώτησε τι να σπουδάσει τον γιο του απάντησε: «αν θέλεις να συμβιώσει με θεούς, φιλόσοφο, αν με ανθρώπους, ρήτορα», Αντισθένης)

Ίσως κάποιος να αναρωτηθεί «προς τι» η ενασχόληση με την φιλοσοφία, όταν η σκληρή πραγματικότητα και το δυστοπικό πλαίσιο της σύγχρονης ζωής αποδομούν παραδοσιακές φιλοσοφικές θέσεις ή τις καθιστούν ανώφελες και ατελέσφορες στην επίλυση των σύγχρονων προβλημάτων; Κάποιοι ίσως διακωμωδώντας την κατάσταση υποστηρίζουν πως η φιλοσοφία είναι για τους αργόσχολους και τους αιθεροβάμονες. Ο υφέρπων σχετικισμός, ο έντονος σκεπτικισμός και ο διάχυτος μηδενισμός ενισχύουν την αποστασιοποίηση από την φιλοσοφία που, ωστόσο, εξακολουθεί με επίμονο τρόπο να φωτίζει και να ερμηνεύει τα σύγχρονα γεγονότα.

Ο ουκρανικός πόλεμος ανέδειξε περί-

τρανα τον ανορθολογισμό αλλά και την απουσία συνείδησης του ηθικού χρέους όλων εκείνων που αποφάσισαν και διεξάγουν αυτόν. Ειδικότερα, αυτός ο πόλεμος παραβίασε την βασική θέση της φιλοσοφίας του Καντ την Κατηγορική Προσταγή(α) αλλά και την προτροπή του για τον τρόπο με τον οποίο πρέπει να αντιμετωπίζεται ο άνθρωπος. Ο άνθρωπος, δηλαδή, πρέπει να αντιμετωπίζεται ως ο απόλυτος σκοπός και ποτέ ως μέσο (β).

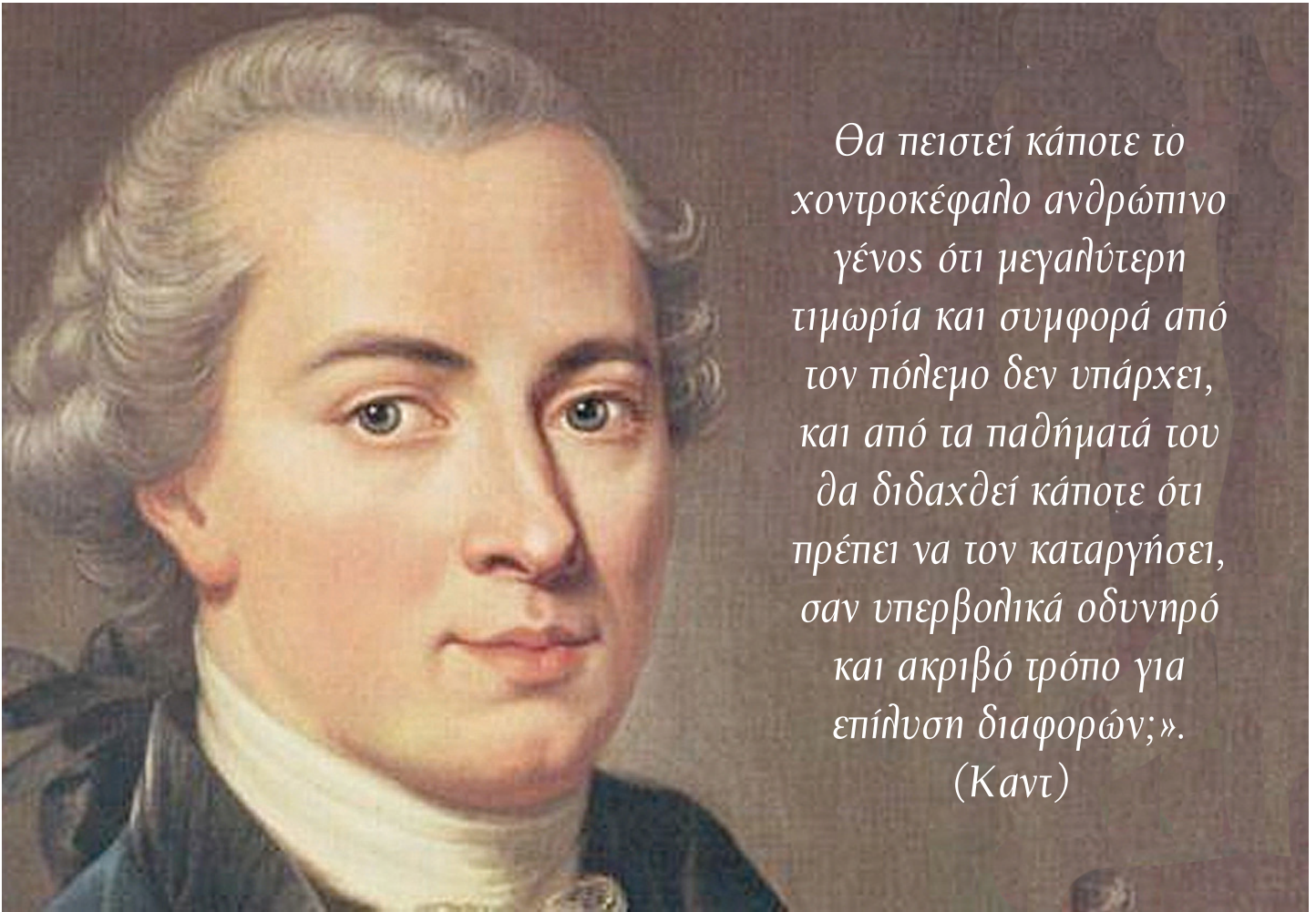
Η Κατηγορική Προσταγή

Το παράλογο του πολέμου και την ανηθικότητά του τα καταδεικνύουν όχι μόνο οι εικόνες των θανάτων, των υλικών καταστροφών και των εκατομμυρίων προσφύγων αλλά και η σαφής παραβίαση των κανόνων συμπεριφοράς ενός ανθρώπου ή κράτους. Η κατηγορική προσταγή ως φιλοσοφική θέση πηγάζει από το αίσθημα και

την έννοια του καθήκοντος. Είναι η απαίτηση ενός γενικού ηθικού νόμου. Λειτουργεί ως ένας «ηθικός νομοθέτης» και μετακινεί το ενδιαφέρον από «τι πράττουμε» στο «πώς πράττουμε».

Δίνει, επίσης, απάντηση στο βασανιστικό και διαχρονικό ερώτημα «ποια πράξη – συμπεριφορά» θεωρείται και είναι ηθική; Σύμφωνα με τον Καντ και την Κατηγορική προσταγή ως ηθική πράξη – συμπεριφορά θεωρείται αυτή που αν γινόταν ηθικός νόμος για όλη την ανθρωπότητα θα είχε θετικά αποτελέσματα. Ο Καντ, δηλαδή, συμβουλεύει – προτρέπει το «να ενεργείς με βάση τον κανόνα ότι αυτό που θέλεις μπορεί να αποτελέσει καθολικό νόμο».

Την Κατηγορική προσταγή την διακρίνει ένας προτρεπτικός τόνος με την διακονία της προστακτικής που ενέχει το στοιχείο του «πρέπει» («πράττε έτσι...»). Το στοιχείο αυτό, υφολογικό και νοηματικό, αναδεικνύει την

Θα πειστεί κάποτε το χοντροκέφαλο ανθρωπίνο γένος ότι μεγαλύτερη τιμωρία και συμφορά από τον πόλεμο δεν υπάρχει, και από τα παθήματά του θα διδαχθεί κάποτε ότι πρέπει να τον καταργήσει, σαν υπερβολικά οδυνηρό και ακριβό τρόπο για επίλυση διαφορών;».
(Καντ)

καθολικότητα και την αναγκαιότητα της προτροπής για πειθαρχία στους ηθικούς κανόνες. Τα στοιχεία αυτά επιτάσσουν την υπέρβαση των προσωπικών επιθυμιών και διακονία του κοινού καλού. Αυτό ακριβώς είναι και ο πυρήνας ενός ηθικού νόμου που έχει ως ακολούθημα τον σεβασμό του ανθρώπου και την ανάδειξή του ως «σκοπού» και ποτέ ως «μέσου».

Η κατηγορική προσταγή και ο πόλεμος

Ο καλύτερος τρόπος για να κατανοήσουμε σε βάθος τη σχέση της Κατηγορικής προσταγής με τον Ουκρανικό πόλεμο είναι να θέσει κάποιος (αυτός που αποφάσισε τον πόλεμο) το ερώτημα στον εαυτό του «τι θα συνέβαινε αν όλοι οι άνθρωποι ή κράτη έπρατταν κατά τον τρόπο που επιλέγω τώρα εγώ να πράξω;». Η συμβολή του Καντ στην ρύθμιση της ηθικής συμπεριφοράς του ανθρώπου έγκειται και στην επόμενη ερώτηση που χωρίς να παραβλέπει το «τι πρέπει να πράξω» εμφαντικά τονίζει το «πώς πρέπει να πράξω ή να συμπεριφερθώ, προκειμένου η στάση μου να θεωρηθεί ηθικά σωστή;».

Αν όσοι αποφάσισαν τον πόλεμο στην

Ουκρανία συνειδητοποιούσαν το παράλογο και ανήθικο της απόφασής τους τότε ίσως δεν θα προχωρούσαν σε αυτήν. Γιατί αν ο πόλεμος καταστεί καθολικός νόμος και ηθική – επιτρεπτή συμπεριφορά τότε θα επικρατήσει το απόλυτο χάος και μία άνευ προηγουμένως γενικευμένη ανθρωποκτονία. Μόνον ένας ανθρωπίνος παραλογισμός κι ένας έσχατος αμοραλισμός θα μπορούσαν να οδηγήσουν κάποιον να αποφασίσει τον πόλεμο και με το σκεπτικό ότι αυτός θα μπορούσε να καταστεί καθολικός νόμος σύμφωνα με την Κατηγορική προσταγή.

Ίσως ο Ρώσος πρόεδρος να αγνοούσε την Κατηγορική προσταγή του Καντ. Ως χριστιανός, όμως, δεν θα έπρεπε να αγνοεί την ευαγγελική ρήση που συνιστά και την χρυσό κανόνα της ανθρωπίνης συμπεριφοράς:

«Πάντα ουν όσα ανθέλητε ίνα ποιώσιν υμίν οι άνθρωποι, ούτω και υμείς ποιείτε αυτοίς ούτος γαρ εστίν ο νόμος και οι προφήται» (Όσα θέλετε να κάνουν οι άλλοι άνθρωποι σε εσάς, έτσι κι εσείς να κάνετε σ' αυτούς).

Η ανθρωπότητα ευελπιστεί πως η Ρωσία δεν θα αποφασίσει έναν νέο πόλεμο ενάντια στις χώρες που εκδήλωσαν την

πρόθεσή τους για ένταξη στο NATO. Η κατηγορική προσταγή του Καντ μπορεί να αποτρέψει πολλά αρνητικά τόσο μεταξύ των σχέσεων των κρατών όσο και μεταξύ των ανθρώπων. Κι αυτό γιατί το ηθικό χρέος είναι καθολικό και συνιστά μία αναγκαιότητα για την πρόοδο των λαών και την τελείωση του ανθρώπου.

«Θα πειστεί κάποτε το χοντροκέφαλο ανθρωπίνο γένος ότι μεγαλύτερη μωρία και συμφορά από τον πόλεμο δεν υπάρχει, και από τα παθήματά του θα διδαχθεί κάποτε ότι πρέπει να τον καταργήσει, σαν υπερβολικά οδυνηρό και ακριβό τρόπο για επίλυση διαφορών;». (Καντ)

Ο **Ηλίας Γιαννακόπουλος** γεννήθηκε το 1953 στην Πιαλεία Τρικάλων. Πτυχιούχος της Φιλοσοφικής Αθηνών. Εργάστηκε ως φιλόλογος. Άρθρα του έχουν δημοσιευθεί σε εφημερίδες (Νέα, Εφημερίδα των Συντακτών, Αυγή κ.ά.), περιοδικά και ιστοσελίδες (timesnews.gr κ.ά.).

Η Ουκρανία τονίζει εκ νέου την ανάγκη καταπολέμησης της εμπορίας ανθρώπων

FRANCES FITZGERALD

Η εμπορία ανθρώπων που συνδέεται με την έξοδο από την Ουκρανία υπογραμμίζει την ανάγκη αντιμετώπισης αυτής της μάστιγας—και για μια ενιαία απάντηση της ΕΕ.

Η εμπορία ανθρώπων παραμένει μάστιγα για τις κοινωνίες μας. Σε όλη την Ευρώπη και τον κόσμο, άνθρωποι διακινούνται καθημερινά, κυρίως για σεξουαλική και εργασιακή εκμετάλλευση. Είναι η σύγχρονη σκλαβιά και πρέπει να κάνουμε ό,τι καλύτερο μπορούμε για να τερματίσουμε αυτό το φρικτό φαινόμενο. Στο έργο μου στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, η αντιμετώπιση και η καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων βρίσκεται στην κορυφή της ατζέντας μου.

Ως εκ τούτου, ταξίδεψα πρόσφατα στη Χάγη στην Ολλανδία, ως μέρος μιας αποστολής με την Επιτροπή Δικαιωμάτων των Γυναικών και Ισότητας των Φύλων του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου για να συζητήσουμε πώς να καταπολεμηθεί η εμπορία ανθρώπων και πώς να προστατεύσουμε τα θύματά της.

Οι πιο ευάλωτοι

Οι συνάδελφοί μου και εγώ μιλήσαμε με αρκετούς ολλανδούς εθνικούς εκπροσώπους για την αντιμετώπιση της σεξουαλικής εκμετάλλευσης, της σεξουαλικής βίας και της εμπορίας ανθρώπων, συμπεριλαμβανομένων των πολιτικών που εφαρμόζουν. Ο πόλεμος στην Ουκρανία έχει αποκρυσταλλώσει αυτό το ζήτημα, με τους διακινητές να επιδιώκουν να κερδίσουν εμπορεύοντας τους πιο ευάλωτους καθώς εγκαταλείπουν τα σπίτια τους.

Οι αναφορές για παράνομη διακίνηση που λαμβάνει χώρα στα σύνορα με την Ουκρανία είναι απίστευτα ανησυχητικές και πρέπει να ληφθούν μέτρα για την προστασία των θιγόμενων. Οι αστυνομικές δυνάμεις σε όλη την Ευρώπη πρέπει να λάβουν την κατάλληλη εκπαίδευση ώστε να είναι προετοιμασμένες όταν αντιμετωπίζουν καταστάσεις στις οποίες τείνει να συμβεί εμπορία, είτε πρόκειται για συννοριακά περάσματα είτε ακόμη και σε χώρους στάθμευσης και προαύλιους πρατηρίων βενζίνης. Πρέπει να καταβάλουμε κάθε δυνατή προσπάθεια για να το αποτρέψουμε, αντί να το θερα-

πεύσουμε εκ των υστέρων, και να θέσουμε σε εφαρμογή συγκεκριμένα πλαίσια για να σταματήσουμε να πολλαπλασιάζεται αυτή η κρίση.

Δεδομένης της συνεχιζόμενης ροής προσφύγων, που φτάνουν στα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης συχνά με λίγα ή καθόλου περιουσιακά στοιχεία ενώ διαφεύγουν από τις συγκρούσεις στη χώρα καταγωγής τους, είναι καθήκον της ΕΕ να ενισχύσει την αλληλεγγύη προς τον ουκρανικό λαό. Ο μόνος τρόπος για να συμβεί αυτό αποτελεσματικά είναι μέσω ενός σχεδίου καταπολέμησης της εμπορίας ανθρώπων σε ολόκληρη την ΕΕ.

Ευαισθητοποίηση

Αυτό ζήτησα από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή Εσωτερικών Υποθέσεων, Ylva Johansson, σε κοινή επιστολή με άλλους βουλευτές: πρέπει να ευαισθητοποιήσουμε τα κράτη μέλη σχετικά με την εμπορία ανθρώπων μέσω της συνεργασίας με τις αρχές επιβολής του νόμου και την κοινωνία των πολιτών. Επιπλέον, πρέπει να φροντίσουμε τους πιο

Οι περισσότεροι ενήλικες Ουκρανοί πρόσφυγες ήταν γυναίκες—η ευαλωτότητά τους τους καθιστά λεία διακινητών

(Gabriel Preda RO / shutterstock.com)

ευάλωτους και να διασφαλίσουμε ότι κανένας που έρχεται στην ΕΕ από την Ουκρανία δεν μπορεί να πέσει στα χέρια των διακινητών.

Μετά από εκκλήσεις για ευρύτερη ευρωπαϊκή συνεργασία, ο Επίτροπος δημοσίευσε στα τέλη Μαρτίου ένα σχέδιο δέκα σημείων, με προγράμματα για την ενοποίηση των προσπαθειών μας για την υποδοχή των Ουκρανών προσφύγων. Το πιο σημαντικό, αυτό το σχέδιο θα διασφαλίσει ότι οι αφίξεις στην ΕΕ θα επιτηρούνται σωστά, ώστε να αποτραπεί η διολίσθηση καταστάσεων εμπορίας ανθρώπων.

Ενώ βρισκόμασταν στην Ολλανδία, συναντήσαμε επίσης μέλη οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών που επιδιώκουν να προστατεύσουν τις γυναίκες που φεύγουν από την εμπορία ανθρώπων, καθώς και να επισκεφτούν ένα καταφύγιο που υποστηρίζει θύματα εμπορίας. Ενώ απέκτησα μια χρήσιμη εικόνα για το έργο που κάνουν αυτές οι οργανώσεις για την προστασία και την ενδυνάμωση των γυναικών, έμαθα πολλά για το πώς να υποστηρίξω τις γυναίκες όχι μόνο για να ξεφύγουν από

αυτούς που τις έχουν διακινησει αλλά και για να ξεκινήσουν μια νέα ζωή στη συνέχεια—συμπεριλαμβανομένης της παροχής κοινωνικής υποστήριξης όπως στέγαση, εκπαίδευση και ευκαιρίες απασχόλησης.

Δίωξη εγκλημάτων πολέμου

Ο τελευταίος σταθμός της αποστολής μας ήταν το Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο, όπου μάθαμε πώς συλλέγονται αποδεικτικά στοιχεία για τη σεξουαλική βία, τον βιασμό και την εμπορία ανθρώπων ως εγκλήματα πολέμου και πώς διώκονται αυτά τα εγκλήματα. Προτεραιότητά μου, και των κρατών μελών της ΕΕ, είναι να διασφαλίσουμε ότι η Ρωσία θα λογοδοτήσει για τυχόν εγκλήματα πολέμου που διαπράττονται από αυτήν ή τους στρατιώτες της. Θα ήταν εντελώς ανυπόφορο για τις ρωσικές δυνάμεις να δοθεί οποιοδήποτε είδος ασυλίας σε αυτό το θέμα.

Ο ουκρανικός λαός αξίζει δικαιοσύνη. Πρέπει να διασφαλίσουμε ότι οι διώξεις για τέτοια φρικτά εγκλήματα μπορούν να εξασφαλιστούν και να αντέξουν την πρόκληση. Οι δραστηριότητες απαιτούν δραστηρικά

μέτρα και πρέπει να κάνουμε ό,τι περνά από το χέρι μας για να καταπολεμήσουμε αυτήν την αδικία.

Όταν πρόκειται να υποστηρίξουμε κάποιον που βιάστηκε ή υποβλήθηκε σε σεξουαλική βία σε εμπόλεμη ζώνη, δεν χρειάζεται να κοιτάξουμε πέρα από τις εξαιρετικές μη κυβερνητικές οργανώσεις μας. Στη δεκαετία του 1990, είδα την αποτελεσματικότητά τους από πρώτο χέρι με το αξιοσημείωτο έργο του Κέντρου Κρίσης Βιασμού του Δουβλίνου στον πόλεμο της Βοσνίας. Η ευρεία εμπειρία που έχουν οι ΜΚΟ σε αυτόν τον τομέα σημαίνει ότι είναι μοναδικά εξοπλισμένες για να υποστηρίξουν και να βοηθήσουν τα θύματα σεξουαλικής βίας, και εμείς ως υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής πρέπει να τα υποστηρίξουμε στο να κάνουν αυτό το σημαντικό έργο.

Η ΕΕ υποστηρίζει ήδη ΜΚΟ από την άποψη αυτή, κυρίως μέσω του προγράμματος Daphne, το οποίο επιδιώκει την αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών. Αυτό είναι ένα κρίσιμο πρόγραμμα και αποτελεί μέρος μιας ευρύτερης υποστήριξης προς τις ΜΚΟ. Καθώς είμαστε μάρτυρες συνεχιζόμε-

νης βίας και εμπορίας ανθρώπων, στο πλαίσιο της ρωσικής εισβολής στην Ουκρανία και της πανδημίας, αυτή η χρηματοδότηση είναι ζωτικής σημασίας.

Μοιραστείτε την επιτυχία

Σε επίπεδο ΕΕ, καταβάλλουμε κάθε δυνατή προσπάθεια για την αντιμετώπιση της εμπορίας και της βίας κατά των γυναικών και η αποστολή μας στη Χάγη έχει παγιώσει την άποψή μου ότι τα κράτη μέλη έχουν πολλά να μάθουν το ένα από το άλλο σε αυτόν τον αγώνα. Πολλές από τις πολιτικές και τις πρωτοβουλίες που παρουσίασε ο Ολλανδός υπουργός Μετανάστευσης, Eric Van Der Burg, ήταν άξιες σημείωσης και η Ιρλανδία, μεταξύ άλλων, μπορεί να μάθει από αυτές. Είμαι βέβαιος ότι και άλλα κράτη μέλη έχουν να μοιραστούν παρόμοιες ιστορίες επιτυχίας πολιτικής.

Όσον αφορά την εμπορία ανθρώπων, πρέπει να εργαστούμε όλοι μαζί για την καταπολέμησή της— αυτό είναι ένα από τα δυνατά σημεία της Ευρώπης. Για παράδειγμα, όταν επιδιώκουμε τη δίωξη Ρώσων στρατιωτών, τα κράτη μέλη πρέπει να συνεργαστούν για να υποστηρίξουν τη συλλογή αποδεικτικών στοιχείων για εγκλήματα πολέμου από τις ουκρανικές αρχές, για να εξασφαλίσουν βάσιμες καταδίκες.

Το ολλανδικό παράδειγμα μας δείχνει ότι η καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων, για όλα τα θύματα από όλο τον κόσμο, είναι δυνατή—και ότι οι μηχανισμοί της ΕΕ αποτελούν κρίσιμο στοιχείο για την επίτευξη αυτού του στόχου.

Η **Frances Fitzgerald** είναι μέλος της Επιτροπής Δικαιωμάτων των Γυναικών και Ισότητας των Φύλων στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και αντιπρόεδρος της Ομάδας του Ευρωπαϊκού Λαϊκού Κόμματος. Έχει υπηρετήσει σε διάφορες υπουργικές θέσεις στην Ιρλανδία, μεταξύ των οποίων ως τ. naiste (αναπληρώτρια πρωθυπουργός), ενώ έχει διατελέσει πρόεδρος του Εθνικού Συμβουλίου Γυναικών και αντιπρόεδρος του Ευρωπαϊκού Λόμπι Γυναικών.

Γιώργος Θεοτοκάς: Λεβεντιά και όνειρα...

ΛΕΒΕΝΤΙΑ. Ω, να χαράξεις βαθιά το όνομά σου σε μian άφθαρτη πέτρα. Και να τη στήσεις εκεί, μες στο φως της Ελλάδας και στη χαρά του Θεού. Κ' η ανθρωπότητα ολάκερη, με τα ταπεινά πάθη της και τις σιχαμένες ματαιοδοξίες της και την αθεράπευτη βλακεία της και τις βρωμισιές της – στα παλιά σου τα παπούτσια!

ΟΝΕΙΡΑ. Το ζήτημα δεν είναι πως θα πεθάνουμε κάποτε. Το ζήτημα, το μεγάλο ζήτημα, είναι πως δεν προφταίνουμε, όσο ζούμε, να χρησιμοποιήσουμε και να χαρούμε ούτε το ένα δέκατο από τις εμπνεύσεις μας της κάθε καινούργιας μέρας.

Το πολύ μεγαλύτερο μέρος των ονείρων μας, των πόθων μας, των σχεδίων μας, ναρκώνονται για πάντα, προτού καλά-καλά συνειδητοποιηθούν και κουβαλούμε μέσα μας ένα αμέτρητο πλήθος μικρούς πεθαμένους, που δεν έζησαν ποτέ. Το μισό μας τον καιρό τον περνούμε ονειροπολώντας.

Και τον άλλο το μισό αγωνιζόμαστε να καταργούμε τα περισσότερα όνειρά μας για να σώσουμε ένα ή δύο. Αλίμονο! Το ιδανικό το έργο δεν θα το φτάσουμε ποτέ. Μήτε θα βρούμε την ιδανική γυναίκα. Μήτε θα πραγματοποιήσουμε την ποίηση στη ζωή μας.

Μήτε τις ιδέες. Μήτε ο διπλανός μας θα καταλάβει ποτέ τι ζητούμε. Αυτά όλα είτανε παιδιαρίσματα, εφηβικοί ρεμβασμοί. Δεν υπάρχει πουθενά το Χρυσόμαλλο Δέρας. Μα υπάρχει το ταξίδι της Αργώς.

Γιώργος Θεοτοκάς ΑΡΓΩ, Εστία

Η αντίσταση του Τζορτζ Όργουελ Εναντίον όλων των “μεγάλων αδελφών”

NICOLAS TRUONG

ΜΕΣΑ στη διάχυτη και ανεξίτηλη ομίχλη των πληροφοριών που είναι σαν ξεθωιασμένο μπαρούτι ή ξεθωριασμένο μελάνι, το όνομα του Τζορτζ Όργουελ δεν παύει να γειτονεύει με αυτό του “καφέ”, του “καρφιού” ή, πιο σεμνά, του “καταδότη”. Πριν μερικά χρόνια γινόταν λόγος για ένα κατάλογο “κρυπτο-κομμουνιστών” διανοουμένων που ο άγγλος συγγραφέας υποτίθεται ότι παρέδωσε στις μυστικές υπηρεσίες του Φόρεϊν Όφισ στην καρδιά του “ψυχρού πολέμου”. Αλλά, όσον αφορά τον πραγματικό του χαρακτήρα, η εποχή όπως ακριβώς και οι εφημερίδες δεν φαίνεται να δείχνουν την ίδια αποφασιστικότητα για να μαντέψουν το περίγραμμά του. Χωρίς αμφιβολία δεν έχουν να κερδίσουν πολλά πράγματα.

Ο Τζορτζ Όργουελ δεν θα μπορέσει ποτέ να ικανοποιήσει τους διανοούμενους της νεοφιλελεύθερης αντίδρασης: υπήρξε σοσιαλιστής ήδη από το 1936 και θα εξακολουθήσει να είναι ως το θάνατό του, το 1950, στα σαράντα εφτά του χρόνια. Θα ενοχλήσει επίσης αυτούς που επιθυμούν να αποκαταστήσουν στις πολιτικές και διανοητικές συζητήσεις, “τις μικρές δύσσομες ορθοδοξίες που διεκδικούν επίσης τον έλεγχο του μυαλού μας” και στις οποίες η

προοδευτική παράταξη δεν ήταν και δεν φαίνεται να είναι πάντα ξένη.

Κρυστάλλινη σκέψη

Η έκδοση των “Απάντων” του Τζορτζ Όργουελ στο Λονδίνο πριν μερικά χρόνια, ξανάφερε το ζήτημα στην επικαιρότητα. Αλλά δεν είναι ίσως τελείως μάταιο να ελπίζουμε ότι αυτή η έκδοση, όπως ακριβώς η έκδοση στη Γαλλία, του τρίτου τόμου των Δοκιμίων, Άρθρων και Γραμμάτων θα επιτρέψει να ανακαλύψουμε ξανά ένα συγγραφέα “που ορθώνεται ως πθογράφος όπως ο Καμύ” λόγω αυτού που συνθηθίζεται να ονομάζουμε “αντι-ολοκληρωτικές προφητείες” όπως είναι το 1984 και η Φάρμα των ζώων, πριν αρχίσει η καθαίρεσή του από τις σύγχρονες Πυθίες που σκαλίζουν τα αρχεία.

Η φροντισμένη και κομψή έκδοση των Δοκιμίων, φέρνοντας τον αναγνώστη πολύ κοντά στον Όργουελ, επιτρέπει να αντιληφθούμε την πλούσια βιογραφία του συγγραφέα. Μέσα από τις αμέτρητες λογοτεχνικές του αναλύσεις, τις έντονες και άμεσες παρεμβάσεις του, την αλληλογραφία του και τα άρθρα που έδινε στις μεγάλες εφημερίδες όσο και στα μικρά περιοδικά, ανακαλύπτουμε κυρίως την όψιμη, αλλά

αμέριστη προσήλωσή του στο σοσιαλισμό, την εμμονή του σε ό,τι αφορά το ζήτημα της γλώσσας και την ακούραστη φροντίδα του να αντισταθεί σε κάθε είδους ορθοδοξία.

Όταν ο Τζορτζ Όργουελ μπαίνει στη Βαρκελώνη την παραμονή της ένταξής του στις ένοπλες ομάδες του “Εργατικού Κόμματος Μαρξιστικής Ενοποίησης” (POUM), κατά τον ισπανικό εμφύλιο πόλεμο, διασταυρώνει στο στρατόπεδο Λένιν το βλέμμα του με “ένα πρόσωπο, όπως αναφέρει ο ίδιος, που τον συγκινεί βαθιά”, είναι το πρόσωπο ενός νεαρού Ιταλού στις Διεθνείς Ταξιαρχίες.

“Αντανακλούσε αυτό το πρόσωπο ταυτόχρονα την καλή πίστη και την αγριότητα και ακόμη αυτό το συγκλονιστικό σεβασμό που τρέφουν οι αγράμματοι γι’ αυτούς που υποτίθεται ότι είναι ανώτεροί τους”. Οι δυο άνδρες, πέρα από γλώσσες και τάξεις, συναδελφώνονται σιωπηλά.

Σ’ αυτό το φωτεινό πρόσωπο με την κρυστάλλινη σκέψη που ανοίγει το έργο του Τιμή στην Καταλονία, το οποίο εκδίδεται, όχι χωρίς προβλήματα το 1938, ο Όργουελ δεν θα σταματήσει να επανέρχεται. Το πρόσωπο αυτό δεν δημιουργεί μόνο αντίστιξη με τη φοβερή ομώνυμη νύχτα. Ενσαρκώνει την πεμπτουσία αυτού που ο Όργουελ έφαχνε συγκεχυμένα από τη νεότητά του: την

επαφή με το λαό και τους καταπιεσμένους. Προερχόμενος από μια ξεπεσμένη αστική τάξη, ο μικρός Έρικ Άρθουρ Μπλερ υφίσταται ήδη τους σαρκασμούς των οικότροφων του αριστοκρατικού κολεγίου του Αγίου Κυπριανού, που του δίνουν το στίγμα της ταπεινής καταγωγής του. Είναι το πιστοποιητικό γέννησής του που αναμετράται με την αδικία και την ανισότητα. Αργότερα, στα μέσα της δεκαετίας του '20, στην αυτοκρατορική αστυνομία των Ινδιών, ενώ οφείλει να ταυτιστεί με το ρόλο του τέλειου σαχίμπ, ανακαλύπτει –με τον ελαφρώς ξεπερασμένο εξωτισμό που συναντάμε στο *Μια ιστορία από τη Βιρμανία*– την αντιποικιοκρατία.

Αλλά το πραγματικό κατηγορητήριό του ενάντια στον ιμπεριαλισμό βρίσκεται στο συναρπαστικό *Πώς σκότωσα έναν ελέφαντα* όπου ο νέος αξιωματικός ανακαλύπτει ότι αποτελεί “μια γελοία μαριονέτα” ενός συστήματος και συνειδητοποιεί “την κενότητα της βασιλείας των λευκών στην Ανατολή”. Είναι η Βιρμανία, ή το βάπτισμα της πληγωμένης ευρωπαϊκής του συνείδησης.

Παρατείνεται το 1927 και περπατώντας στις κακόφημες συνοικίες του Παρισιού και του Λονδίνου αναζητά να “εξιλεωθεί για τα σφάλματά του” και για τα σφάλματα της τάξης του. Μακιγιάρεται, παίζει κωμω-

δία, μοιράζεται και αφηγείται τον κόσμο των απόκληρων, πραγματική αδελφότητα η οποία, ακόμα και αν οι συγκρούσεις και οι συμπλοκές αφθονούν, μαρτυρά ένα αληθινό πνεύμα αλληλεγγύης. Θα καταθέσει γι’ αυτά τα “τρελά χρόνια” με την είσοδό του στη λογοτεχνία: Μέσα στη φτώχεια στο Παρίσι και στο Λονδίνο (1933). Με τον ίδιο τρόπο, η Βαρκελώνη του χειμώνα του 1936, όπου παρατηρεί γοητευμένους τα παιδιά των καφενείων και τους λουστράκους των παπουτσιών να ανατρέπουν τους φραγμούς της κοινωνικής ιεραρχίας, όπως και το Λονδίνο του 1943, όπου τα τρόφιμα που διανέμονται με δελτίο και η ελεύθερη είσοδος στα δημοτικά πάρκα και τους κήπους εκδημοκρατίζουν ξαφνικά μια ολόκληρη κοινωνική ζωή, αναζωπυρώνουν τον επαναστατικό του ζήλο.

“Για μια περίοδο λίγο μεγαλύτερη των τριών ετών, οι μικροί δημόσιοι κήποι έμειναν ανοικτοί και το ευλογημένο γκαζόν τους ποδοπατήθηκε από τα παιδιά της εργατικής τάξης – θέαμα που θα έκανε τους εισοδηματίες να καταπιούν τη μασέλα τους. Εάν αυτό είναι κλεψιά, ε! τότε ζήτη η κλεψιά” θα γράψει σε ένα από τα εβδομαδιαία χρονογραφημάτά του για την *Tribune* με τίτλο “Όπως μ’ αρέσει”. Ο σοσιαλισμός του, τόσο ιδιαίτερος, έχει ήδη καταγραφεί με την *Αποβάθρα του Ουάιγκαν* (1937), λυρικό

κατηγορώ ενάντια στην εκμετάλλευση των ανηλίκων και πραγματική ταύτιση με την εργατική τάξη.

Όπως θυμίζει ο Σάιμον Λέις η ταύτιση αυτή υπήρξε “άμεση και διαισθητική, αλλά εξίσου οριστική και πλήρης”. Ένας γάμος, τελικά, που ολοκληρώνεται το 1938, με την ένταξή του στο Ανεξάρτητο Εργατικό Κόμμα, μικρή αντισταλινική αριστεριστική ομάδα. Με τον καιρό και με την εξέλιξη των γεγονότων, ο Τζορτζ Όργουελ προσδιορίζει το περίγραμμα μιας δίκαιης κοινωνίας χωρίς να απαιτεί, όπως υπαγορεύει κάθε πρωτοπορία, την εκκίνηση από το μηδέν, τη λήθη του παρελθόντος, όπως και της παράδοσης. Και σε ένα καθοριστικό δοκίμιο, *Το Λιοντάρι και ο Μονόκερος* (1941), ξαναβρίσκει τις αρετές μιας δημοκρατίας, έστω και ατελούς, οι οποίες ενσαρκώνονται σε ένα έθνος. Προτείνει, για παράδειγμα, να διατηρηθούν οι κόκκινοι τηλεφωνικοί θάλαμοι, οι δικαστές με τις περούκες και ακόμη και η βρετανική μοναρχία, η οποία, παρέχοντας ένα υποκατάστατο χαρισματικής εξουσίας στα εξαπατημένα πλήθη, αποτελεί ένα αυθεντικό “προληπτικό εμβόλιο” ενάντια στον πειρασμό του φασισμού.

Αλλά αν και αυτοπροσδιορίζεται ευχαρίστως ως ένας “αναρχικός Τόρι” (οπαδός του Συντηρητικού Κόμματος) απεχθάνεται το σύστημα με τις βρετανικές κάστες. Τε-

λικά, είναι η ενδόμυχη πεποίθηση ότι πρέπει να αναχαιτιστεί η άνοδος των φασισμών και του γενικευμένου ολοκληρωτισμού που προσανατολίζει την εξαιρετική πολιτική του διαύγεια. Το ίδιο και οι περιπλανήσεις του, άλλωστε, που τον οδήγησαν να χρησιμοποιήσει το παρατσούκλι της “εκφυλισμένης αριστεράς” για μια τάξη διανοουμένων που του προκαλεί φρίκη.

“Αυτή η θλιβερή διάλεκτος...”

Ο Όργουελ δίνει μάχη ενάντια στους οπαδούς της αντίδρασης, αλλά επίσης ενάντια στη ρωσόφιλη βρετανική ιντελιγκέντσια με το εξευτελισμένο λεξιλόγιο. Αυτή είναι η μεγάλη του υπόθεση από τα χρόνια της Ισπανίας. Δεν σταματά να καταγγέλλει το “φρικτό λεκτικό πολτό” των μαρξιστών με την ακαταλαβίστικη γλώσσα, των οποίων “το κύριο χαρακτηριστικό είναι η συστηματική χρήση στερεότυπων μεταφορών” και συντάσσει ακόμα και ένα κατάλογο με εκφράσεις “που αξίζουν την εσχάτη των ποιών”, όπου βρίσκουμε, ανάμεσα σε άλλες, την αναπόφευκτη λέξη “μικροαστός”.

“Το σοσιαλιστικό κίνημα έχει να κάνει κάτι καλύτερο από το να κολλάει σε αυτή τη λεκτική κόλλα, έγραφε ήδη στην Αποβάθρα του Ουάιγκαν, να μεταμορφώνεται σε μια ένωση διαλεκτικών υλιστών. Αυτό που οφείλει να είναι, είναι ένας σύνδεσμος καταπιεσμένων ενάντια στους καταπιεστές. Οφείλει (...) να παραμερίσει τους φιλελεύθερους με τα ωραία λόγια που θέλουν τη συντριβή του φασισμού για να μπορούν να παίρνουν ήσυχα τα μερίσματά τους”. Αυτή η έμμομη ιδέα για την “ευθυγράμμιση της γλώσσας με την κομματική γραμμή”, όπως αναφέρει ο Ζαν-Κλοντ Μισεά, είναι οπωσδήποτε ένα πρίσμα, εάν δεν είναι το πρίσμα μέσα από το οποίο το έργο του Τζορτζ Όργουελ αποκτά το νόημά του. Το μαρτυρούν οι περιφνημες γλωσσικές αντιστροφές της Φάρμας των ζώων ή η μη-γλώσσα του 1984, αλλά επίσης και η κριτική του στα διαφημιστικά συνθήματα και στην πολιτιστική βιομηχανία των μαζών.

Αυτό είναι που οδηγεί τον Ζαν-Κλοντ Μισεά, μετά τον Κλοντ Λεφόρ, να εξηγήσει γιατί η λογοτεχνία, που από τη φύση της αντιστέκεται στην ιδεολογία, θα είναι για τον Όργουελ το μέσο για να την περιγράψει και για να αντισταθεί σ’ αυτήν. Αλλά γι’ αυτό θα πρέπει η αγγλική γλώσσα που κυριαρχείται από “τα τυποποιημένα αγγλικά, αυτή τη θλιβερή διάλεκτο που είναι η γλώσσα των κυρίων άρθρων, των πολιτικών λόγων και των δελτίων ειδήσεων του

BBC” να τονωθεί από τη “λαϊκή γλώσσα” από την οποία έχει αποκοπεί.

Η λογοτεχνία είναι λοιπόν το όργανο αντίστασης στην ορθοδοξία, απ’ όπου και αν προέρχεται αυτή. Και αυτή του σύγχρονου κόσμου εμπνέει στο συγγραφέα και συνεκδότη στη Γαλλία των Δοκιμίων του Τζορτζ Όργουελ, Χάιμε Σεμπρούν, ουσιαστικές σκέψεις για έναν κόσμο που φαίνεται να υλοποιεί το σύμπαν του “1984”.

Πράγματι, στα μάτια του ο σύγχρονος καταπιεσμός μας “βασιίζεται πάνω σε αυτό που πέτυχαν οι ολοκληρωτισμοί αυτού του αιώνα και στηρίζεται στα αποτελέσματά τους, με τόσο ήσυχο τρόπο που εγκαθιστά στην Πράγα –για μια συναυλία του Μάικλ Τζάκσον του οποίου οι θεατές έπαιρναν την υπόσχεση ότι έτσι θα ‘έμπαιναν στην ιστορία’– ένα γιγάντιο άγαλμα αυτού του ανθρώπου από σιλικόνη, στο ίδιο το βάθρο που ήταν στημένο άλλοτε το άγαλμα του Στάλιν”. Ο Όργουελ στον πρόλογο της ουκρανικής έκδοσης της Φάρμας των ζώων είχε ωστόσο προειδοποιήσει τους συγχρόνους του: “Η αντικατάσταση μιας ορθοδόξιας με μια άλλη δεν αποτελεί υποχρεωτικά πρόοδο. Ο πραγματικός εχθρός είναι το πνεύμα όταν αυτό περιορίζεται στο επίπεδο του γραμμοφώνου και αυτό παραμένει αλήθεια είτε μας αρέσει, είτε όχι, ο δίσκος που παίζει κάποια συγκεκριμένη στιγμή”.

Ανακαλύπτουμε επίσης στα Δοκίμιά του έναν “ήρεμο άνθρωπο” και μοναδικό, που αγαπά την κηπουρική, την εγγλέζικη κουζίνα, το ινδικό τσάι, “το φως των κεριών και τις άνετες πολυθρόνες” και απεχθάνεται, φύρδην μίγδην “τις μεγάλες πόλεις, το θόρυβο, τα αυτοκίνητα, το ραδιόφωνο, τις συσκευασμένες τροφές, την κεντρική θέρμανση και τα μοντέρνα έπιπλα”.

Αυτοί που αγαπούν να συνδέουν παρελθόν και παρόν θα μείνουν ικανοποιημένοι. Οι δημοσιογράφοι που συγχέουν τη λογοτεχνική κριτική με τη διαφήμιση και μετατρέπονται σε “συντάκτες του είδους ‘παρακαλείσθε να καταχωρίσετε’”, το σύστημα των κομμάτων “που καταστρέφει το σύνδεσμο ανάμεσα στην πολιτική και την τοπική ζωή” χλευάζονται όμορφα εκεί. Και με την ευκαιρία της εκπληκτικής ανάλυσης του επιτυχημένου αστυνομικού μυθιστορήματος, Καμιά ορχιδέα για τη Δεσποινίδα Μπλάντις, ο Τζορτζ Όργουελ ανακαλύπτει τη “σκέψη pulp fiction” της εποχής.

Στο ποίημα Για μια ερειπωμένη φάρμα, κοντά στο εργοστάσιο γραμμοφώνων “Η φωνή του κυρίου του”, ο Τζορτζ Όργουελ εκφράζει το αίσθημα της αποξένωσης που

νιώθει απέναντι σε έναν ορθολογικοποιημένο κόσμο όπου “γυρνούν οι τροχοί” και “δουλεύουν κτήνη από ατσάλι”. Μια καλή ευκαιρία για να αλλάξουμε δίσκο.

Le Monde diplomatique, Νοέμβριος 2021

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Στο *Orwell devant ses calomniateurs (Ivrea / Encyclopédie des nuisances, Παρίσι, Απρίλιος 1997)*, οι εκδότες του “Δοκίμια, άρθρα και γράμματα” εξηγούν ότι το 1949, ο Τζορτζ Όργουελ, που ήταν τότε άρρωστος, δέχτηκε την επίσκεψη της Σίλια Κίρουαν, νύμφης του φίλου του Άρθουρ Κέστλερ. Της έδωσε έναν κατάλογο με διανοούμενους, οι οποίοι μπορούσαν να μετάσχουν σε μια αντισταλινική εκστρατεία, την οποία οργάνωνε η κυβέρνηση με την οποία η Σίλια είχε σχέση εφόσον ήταν υπάλληλος στο υπουργείο Εξωτερικών. Έκανε επίσης λόγο για ένα σημειωματάριο στο οποίο υπήρχε ένας άλλος κατάλογος από συγγραφείς και δημοσιογράφους, που, κατά τη γνώμη του, ήταν ελάχιστα έμπιστοι για να υπηρετήσουν και να υποστηρίξουν ένα τέτοιο εγχείρημα. Για τους εκδότες δεν πρόκειται για κατάδοση: εκείνη την εποχή στη Μεγάλη Βρετανία, αντίθετα με τις ΗΠΑ, δεν υπήρχε “κυνήγι μαγισσών”. Και αυτές οι προσωπικότητες ήταν γνωστές για τη συμπάθειά τους προς την ΕΣΣΔ, την οποία ο Όργουελ πολέμουσε δημοσίως.

Συνεργασία της *Ivrea* και της *Encyclopédie des nuisances*, αυτή η γαλλική μετάφραση των *The Collected Essays, Journalism and Letters of George Orwell* κυκλοφορεί με τον τίτλο *Essais, articles et lettres: τόμος Α’ (1920-1940), 706 σελ., τόμος Β’ (1940-1943), 566 σελ., τόμος Γ’ (1943-1945) 543 σελ. Ακολουθούσε ο τόμος Δ’ (1945-1950). Jaime Semprun, L’ abime se repeuple, Encyclopédie des nuisances, Παρίσι, 1997.*

Στο *Essais, τόμος Α’ (1920-1940)*, σελ. 301.

Simon Leys, Orwell oul’ horreur de la politique, εκ. Hermann, Παρίσι 1984.

Jean-Clau Michéa, Orwell, anarchiste tory, εκδ. Climats, Castelnau-le-Lez, 1995.

Claude Lefort, Écrire. l’épreuve du politique, Paris, Calmann-Levy, 1992

Jaime Semprun, ό.π., σελ. 12.

Μοτέρ της Ιστορίας οι ουτοπίες!

Η επιδίωξη της ουτοπίας, μιας οποιασδήποτε ουτοπίας αχρησιεύει τη λογική. Αλλά δυστυχώς η ιστορία της ανθρωπότητας είναι φορτωμένη με πεδαμένες ουτοπίες. Ωστόσο, οι άνθρωποι πάντα θα βάζουν στόχους για να κινητοποιούνται για την πραγμάτωσή τους. Και σήμερα το ίδιο συμβαίνει, αυτό δηλαδή που συνέβαινε πάντα.

Αν διαβάσουμε κατά την ιστορία θα διαπιστώσουμε ότι υπήρξαν κάποιες ουτοπίες που δεν έκαναν καλό στην ανθρωπότητα και που σχετίζονταν με την τελειότητα. Δεν χρειάζεται να γράψουμε και ποδή, εφόσον σταθούμε στο παχύ σοβιετικό κομμουνιστικό σύστημα που βασιζόταν στην κατάργηση των τάξεων και διακήρυξε την τελειότητα μιας διαφανούς κοινωνίας από την οποία θα έχουν εξαλειφθεί όλες οι αιτίες της δυστυχίας.

Αλλά όπως είδαμε στην πορεία των χρόνων αυτό δεν πραγματοποιήθηκε ποτέ κι ούτε φαίνεται ότι μπορεί να πραγματοποιηθεί, διότι όπως προσφινώς παρατηρεί ο Ενγκάρ Μορέν [σε συνέντευξη του στη γαλλική περιοδική έκδοση «Revue des deux mondes», Απρίλιος 2000] η ζωή βασίζεται στη διαφορετικότητα και την

πολλαπλότητα. Υπάρχουν όμως κάποιες ιδέες που έχουν δύναμη να μας κινήσουν, όπως όσον είναι η ιδέα της ειρήνης μεταξύ των εθνών πάνω στη Γη.

Ακόμη, η αρχή σύμφωνα με την οποία η Γη θα τρέφει το σύνολο των κατοίκων της, πράγμα που είναι δυναμικά εφικτό, αλλά που γνωρίζουμε ότι υπό τις παρούσες συνθήκες είναι αδύνατο. Αντίς οι «καδές ουτοπίες» - όπως σημειώνει ο Μορέν - υποκινούν σε δράση, αφυπνίζουν τις συνειδήσεις και ανοίγουν νέες προοπτικές.

Το θέμα είναι για εμάς εδώ στην Ελλάδα, ποιες είναι εκείνες οι «ουτοπίες» που θα μας ξεσηκώσουν και θα μας σπρώξουν σ' ένα ξεφρενο αγώνα για να τις πραγματοποιήσουμε. Ο εξηπάκτας θ' απαντήσει αμέσως: το γκρέμισμα της κυβέρνησης και η απεδενθέρωση από τα μνημόνια! Όχι, δεν μιλάω για τέτοια και δεν είμαι διατεθειμένος να ποδηκοδογήσω εδώ. Είναι απαραίτητο να δούμε λίγο μακρύτερα. Να δούμε τις ανθρωπίνες σχέσεις, γιατί έτσι όπως πάμε, ποδή φοβάμαι ότι είναι μονόδρομος η πορεία προς μια κοινωνία κυριολεκτικά ανθρωποφαγή.

Νίκος Λαγκαδινός

Μια θλιβερή επέτειος του 1943

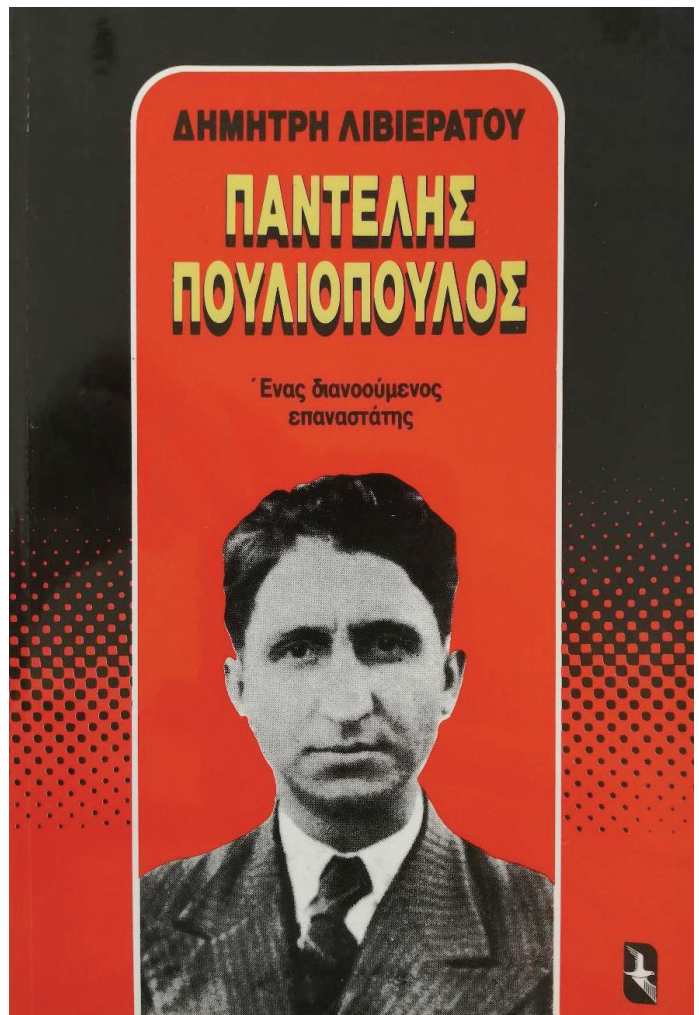
ΚΩΣΤΑΣ Γ. ΤΣΙΚΝΑΚΗΣ

Μία από τις συγκλονιστικότερες σκηνές της «Ιλιάδος» είναι οι στίχοι 59-92 της Ψ Ραψωδίας. Σε αυτούς, περιγράφεται το όνειρο που είδε ο Αχιλλέας, μετά τον θάνατο του Πατρόκλου.

Ο Αχιλλέας, καθόταν μαζί με τους συντρόφους του θλιμμένος σε ένα ακρογιάλι και, αποκαμωμένος καθώς ήταν από την κούραση της μάχης, αποκοιμείται. Στον ύπνο του, εμφανίζεται η ψυχή του νεκρού φίλου του Πατρόκλου, που διαμαρτύρεται πως τον είχε λησμονήσει. Το σώμα του, αρκετές μέρες ύστερα από τον θάνατό του, παρέμενε ακόμα άταφο και χωρίς καμιά φροντίδα. Παρακαλούσε τον Αχιλλέα να φροντίσει σχετικά. Μόνο έτσι, δεν θα περιπλανιόταν πλέον άσκοπα στον Άδη και θα πενούσε τις όχθες του ποταμού για να ανταμώσει με τις ψυχές των υπολοίπων πεθαμένων. Κλείνοντας, τον αποχαιρετούσε, θυμίζοντάς του τις όμορφες στιγμές, που είχαν περάσει μαζί στο παρελθόν. Σύντομα, μόλις πέθαινε και εκείνος στην Τροία, θα συνέχιζαν να ζουν αδελφωμένοι, καθώς θα θάβονταν μαζί τα κόκαλά τους.

Ο Αχιλλέας, πετάγεται έκπληκτος από τον ύπνο του, και χτυπά τα δυο του χέρια. Είναι παραπνοημένος αφού, ούτε και στον ύπνο του, μπόρεσε να αποχαιρετήσει τον αγαπημένο φίλο του. Ξαναρχίζει τον θρήνο του, συμπαρασύροντας τους υπόλοιπους Μυρμιδόνες. Τις επόμενες μέρες ξεκίνησαν οι ετοιμασίες από τους Αχαιοί για την ταφή του Πατρόκλου.

Τις αγωνιώδεις εκκλήσεις του Πατρόκλου προς τον Αχιλλέα για την ταφή του άψυχου σώματός του, προκειμένου να βρει επιτέλους ανάπαυση στον Κάτω Κόσμο, θυμήθηκα σήμερα.

Το εξώφυλλο του βιβλίου του Δημήτρη Λιβιεράτου.

Κι ο λόγος δεν είναι τυχαίος. Πριν από εβδομήντα οκτώ χρόνια, στις 6 Ιουνίου 1943, στο χωριό Νεζερός (σήμερα Άγιος Στέφανος), κοντά στον Δομοκό, εκτελέστηκαν από ιταλικό απόσπασμα 104 φυλακισμένοι του Στρατοπέδου Συγκέντρωσης Λάρισας. Ανάμεσά τους ήταν ο **Παντελής Πουλιόπουλος**.

Πολλά θα μπορούσαν να γραφτούν για αυτόν αλλά αρκούμε στα στοιχειώδη.

Γεννήθηκε το 1900 στη Θήβα, όπου και ολοκλήρωσε τις εγκύκλιες σπουδές του. Το 1919 γράφτηκε στη Νομική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών και ξεκίνησε να αναπτύσσει εντυπωσιακή δραστηριότητα. Μαζί με φίλους του, εξέδιδε για μικρό χρονικό διάστημα, λογοτεχνικό περιοδικό. Παράλληλα, μελετούσε το έργο του γερμανού φιλοσόφου Άρτουρ Σοπενχάουερ, από το οποίο επηρεάστηκε. Τέλος, εντάχθηκε στο Σοσιαλιστικό Εργατικό Κόμμα Ελλάδος, πρωτοστατώντας στους εργατικούς αγώνες της εποχής.

Το 1920 στρατεύτηκε στον πόλεμο της Μικράς Ασίας. Μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή και την επιστροφή του στην Αθήνα δημιούργησε την «Ένωση Παλαιών Πολεμιστών και Θυμάτων Στρατού», της οποίας και εκλέχθηκε Πρόεδρος.

Ολοκληρώνοντας τις σπουδές του, στις αρχές του 1924, άρχισε να ασκεί τη δικηγορία. Ταυτόχρονα, ανέλαβε τη διεύθυνση του θεωρητικού οργάνου του Σ.Ε.Κ.Ε. «Κομμουνιστική Επιθεώρηση». Στα τέλη του ίδιου έτους, οπότε πραγματοποιήθηκε έκτακτο συνέδριο και αποφασίστηκε η μετονομασία του Σ.Ε.Κ.Ε. σε Κομμουνιστικό Κόμμα Ελλάδος, εξελέγη μέλος της Κεντρικής Επιτροπής. Στη συνέχεια, διετέλεσε Γραμματέας της Κεντρικής Επιτροπής του Κ.Κ.Ε.

ΣΠΑΡΤΑΚΟΣ

ΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΤΗΣ ΜΑΡΞΙΣΤΙΚΗΣ - ΛΕΝΙΝΙΣΤΙΚΗΣ ΘΕΩΡΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΑΞΗΣ

Χωρίς επαναστατική θεωρία δεν υπάρχει επαναστατικό κίνημα.

ΛΕΝΙΝ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ό Κομμουνιστικός κίνδυνος.
Οργανωτική και πολιτική κατάσταση, θέσεις της Αντιπολίτευσης του Κ.Κ.Ε.
Ε. ΒΑΡΓΚΑ. — Έρευνα της περιστασιακής οικονομίας και θεωρία των κρίσεων
Σ. ΜΑΞΙΜΟΥ. — Μερικά προβλήματα από την εξέλιξη του Καπιταλισμού στην Ελλάδα
Π. ΠΟΥΛΙΟΠΟΥΛΟΥ. — Οι «επρόδοι» της κοινωνικής πολιτικής στην Ελλάδα
Εθνικό και «Λεβενταρισμό»
Α. ΜΑΝΟΥΤΑΣΚΙ. — Το έθνο-ζήτημα στη Τσεχοσλοβακία
Ν. ΕΥΑΓΓΕΛΟΠΟΥΛΟΥ. — Νά πως έπικρατούν 'Ανασκευή μεριών ψευδοαγώνων
Κ. ΣΚΛΑΒΟΥ. — Θεωρητικές δεσμευτικότητες και 'Ελληνική πραγματικότητα
Β. ΝΙΚΟΛΙΝΑΚΟΥ. — 'Η έσσοχηματική πάλη και ή άγγωνση Πειραιώς.
'Η δήλωση των όργανων της Ροσσικής 'Αντιπολίτευσης
Σ. Μ. — 'Η παροδονόθετος 'Ομοσπονδία
Γ. ΧΑΤΗΝΟΓΛΟΥ. — 'Ελλάδα και 'Ιταλία
Προς ό Σιμόν. 'Η γνώμη του αντιπροσώπου της Διεθνούς
Φ. ΜΕΡΙΓΚ. — Άπο την ιστορία του Σοσιαλισμού
Γ. ΝΙΚΟΛΗ. — 'Εξωτερική έπιθετικότητα
Γράμμα των φυλακισμένων συντρόφων της 'Αντιπολίτευσης
Π. ΣΑΡΚΑΤΟΥ. — Ν. Λένιν : 'Υλισμός και έμπειρο ισορροπιός
Μ. Χ. — Ε. Μπακινς : 'Ο 'Υπνος
Α. ΝΟΡ. — Κ. Μάρξ : 'Ετό Κεφάλαιο
Στό φός του Μαρξισμού

ΤΙΜΗ ΔΡΑΧ. 8

ΧΡΟΝΟΣ Α' --ΑΡΙΘ. Ι

ΑΘΗΝΑ

ΓΕΝΑΡΗΣ 1928

Το εξώφυλλο του πρώτου τεύχους του περιοδικού «Σπάρτακος. Μηνιαίο Περιοδικό της Μαρξιστικής-Λενινιστικής Θεωρίας και Πράξης» (Αθήνα, Γενάρης 1928).

Αποτελούσε, κατά γενική εκτίμηση, το πιο καταρτισμένο θεωρητικά στέλεχος του Κόμματος εκείνη την περίοδο αλλά και αργότερα. Γνώριζε δέκα ξένες γλώσσες και, εκτός από τη μελέτη μαρξιστικών κειμένων από το πρωτότυπο, διάβαζε φιλοσοφία και ελληνική και ξένη λογοτεχνία. Οι απόψεις που εξέφραζε για εθνικά ζητήματα, σε μια προσπάθεια εναρμόνισης με αποφάσεις της Κομμουνιστικής Διεθνούς, είχαν μεγάλο πολιτικό κόστος.

Κατά το διάστημα της ηγεσίας του, βρισκόταν σε πλήρη εξέλιξη η αντιπαράθεση ανάμεσα στον Λέοντα Τρότσκι και στον Ιωσήφ Στάλιν, γεγονός που είχε τις επιπτώσεις του στις τάξεις του Κόμματος.

Το φθινόπωρο του 1927 διαγράφηκε από το Κ.Κ.Ε. μαζί με πολλούς άλλους. Δίπλα του βρέθηκε σημαντικό τμήμα του Κόμματος και όλοι σχεδόν οι διανοούμενοί του. Η διάσπαση του 1928, όπως έχει αποκαλυφθεί από την έρευνα, υπήρξε το καθοριστικότερο γεγονός στην πορεία του Κ.Κ.Ε. Όσες ακολούθησαν, τις επόμενες δεκαετίες, απλώς επιβεβαίωσαν διαπιστώσεις, που είχαν τότε γίνει.

Αρχικά, προχώρησε στην έκδοση του θεωρητικού περιοδικού «Σπάρτακος», που αποτέλεσε και το όνομα της οργάνωσης, την οποία δημιούργησε στις αρχές του 1929. Το έντυπο, ως μηνιαίο περιοδικό ή δεκαπενθήμερη εφημερίδα, με μικρές διακοπές, κυκλοφόρησε ως τον Αύγουστο του 1934.

Παράλληλα, ανέπτυξε έντονη δραστηριότητα σε διάφορους τομείς. Κατά την άσκηση του δικηγορικού επαγγέλματός του, δεν παρέλειπε να συντρέχει κάθε απροστάτευτο και κατατρεγμένο. Το 1930 παντρεύτηκε τη νεαρή φιλόλογο και ποιήτρια Φιλίσια Στάθη.

Την ίδια περίοδο, παρουσίασε αξιοσημείωτο συγγραφικό έργο. Ξεχωρίζει το περίφημο βιβλίο του «Δημοκρατική ή Σοσιαλιστική επανάσταση στην Ελλάδα;» (Αθήνα, Γκοβόστης, 1934). Σε αυτό, προχωρεί σε μία εξονυχιστική ανάλυση της τότε ελληνικής πραγματικότητας. Σε αντίθεση με την άποψη της ηγεσίας του Κ.Κ.Ε., υποστήριζε ότι ήταν εφικτή η σοσιαλιστική επανάσταση στην Ελλάδα. Διαφορετική εκτίμηση είχε, συμπλέοντας με τις απόψεις του Τρότσκι, και για τη στάση που όφειλε να κρατήσει το εργατικό κίνημα στον επικείμενο Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο.

Με την εγκαθίδρυση της Δικτατορίας της 4ης Αυγούστου, ο Παντελής Πουλιόπουλος πέρασε στην παρανομία, από όπου και συνέχισε τη δράση του. Οι πρωτοβουλίες του για την ενοποίηση των διασπασμένων ελληνικών τροτσικιστικών ομάδων δικαιώθηκαν με τη δημιουργία, το 1938, της Ενιαίας Οργάνωσης Κομμουνιστών Διεθνιστών Ελλάδας.

Η νέα οργάνωση, στις αρχές Σεπτεμβρίου του 1938, έλαβε μέρος στην ίδρυση της Τετάρτης Διεθνούς στο Παρίσι. Ο ίδιος, δεν πρόλαβε ωστόσο να μετουσιώσει σε πράξη το όραμά του καθώς, από τον Αύγουστο του ίδιου έτους, είχε συλληφθεί από το δικτατορικό καθεστώς. Αρχικά μεταφέρθηκε στις Φυλακές Αβέρωφ, στη συνέχεια στις Φυλακές Αιγίνης και, τελικά, οδηγήθηκε στην Ακροναυπλία.

Ανάμεσα στους Κομμουνιστές και στους Τροτσικιστές, που βρισκόταν εγκλειστοί στον χώρο, κυριαρχούσε μια ιδιότυπη απομόνωση. Οι δεύτεροι, υφίσταντο καθημερινά πρωτοφανή ψυχολογική πίεση από τους πρώτους, που υπερτερούσαν αριθμητικά. Αποκορύφωμα της διάστασης που υπήρχε ανάμεσα στις δύο πλευρές για διάφορα ζητήματα ήταν όσα εξελίχθηκαν μόλις εισήλθαν τα γερμανικά στρατεύματα στην Ελλάδα.

Ο Παντελής Πουλιόπουλος ευνοούσε την οργάνωση σχεδίου διαφυγής καθώς με τον τρόπο αυτό θα διασώζονταν οι εξακόσιοι και πλέον εγκλειστοί της Ακροναυπλίας. Το σχέδιο, μπορούσε πολύ εύκολα να πραγματοποιηθεί και απέμεναν μόνο κάποιες τυπικές λεπτομέρειες. Ωστόσο, ένα τέτοιο ενδεχόμενο, απέρριψε κατηγο-

ρηματικά το ηγετικό στέλεχος του Κ.Κ.Ε. Γιάννης Ιωαννίδης, Γραμματέας της Κομματικής Επιτροπής Ακροναυπλίας, γεγονός που είχε ολέθριες συνέπειες στη συνέχεια.

Ο Παντελής Πουλιόπουλος, μαζί με τους υπόλοιπους συγκρατούμενούς του, παραδόθηκε από τις μεταξικές αρχές στις ιταλικές δυνάμεις κατοχής. Τον Μάρτιο του 1942, όταν προσβλήθηκε από φυματίωση, μεταφέρθηκε στο Δημοτικό Νοσοκομείο Αθηνών. Μόλις βελτιώθηκε η κατάσταση της υγείας του, φυλακίστηκε στις Φυλακές Αβέρωφ και ακολούθως στο Στρατόπεδο Συγκέντρωσης Λάρισας. Και εκεί, όμως, βρισκόταν αντιμέτωπος, όπως και οι ομοϊδέατες του, της λεκτικής επιθετικότητας παλιών συνοδοιπόρων του.

Η ζωή του, όπως και πολλών άλλων αγωνιστών της εποχής, διακόπηκε πρόωρα. Ύστερα από την ανατίναξη, στις 3 Ιουνίου 1943, από τον Εθνικό Λαϊκό Απελευθερωτικό Στρατό της σήραγγας του Κουρνούβου, ως αντίποινα, αποφασίστηκε ο θάνατος 107 φυλακισμένων του Στρατοπέδου Συγκέντρωσης Λάρισας. Σχεδόν όλοι προέρχονταν από την Ακροναυπλία. Η εκτέλεση 104 τελικά, από τις ιταλικές δυνάμεις κατοχής, έγινε το μεσημέρι της 6ης Ιουνίου 1943.

Λίγο πριν από την εκτέλεσή του, ο Παντελής Πουλιόπουλος ζήτησε να απευθυνθεί στους άνδρες του εκτελεστικού αποσπάσματος. Τους μίλησε στα ιταλικά, καλώντας τους, στο όνομα του αντιφασισμού και της διεθνιστικής αλληλεγγύης, να μην πειθαρχήσουν στην εντολή. Τόσο πειστικός ήταν ο λόγος του ώστε, σύμφωνα με μαρτυρίες, οι στρατιώτες κατέθεσαν ουσιαστικά τα όπλα τους. Τελικά, επιστρατεύθηκε ένας αξιωματικός, ο οποίος και τον εκτέλεσε.

Στο σημείο αυτό, εύλογα, αναρωτιέται κάποιος. Τι σχέση έχει η εκτέλεση του Παντελή Πουλιόπουλου με τη Ραψωδία Ψ της «Ιλιάδος»; Η απάντηση βρίσκεται στη συνέχεια της περιγραφής.

Αποτροπιασμό, για να μην χρησιμοποιηθεί βαρύτερη λέξη, προκαλούν όσα επακολούθησαν.

Το πρωί της επομένης, στον χώρο της εκτέλεσης βρέθηκαν οι άν-

δες του Ε.Λ.Α.Σ., που φρόντισαν για την ταφή των νεκρών.

Κατόπιν προφανώς σχετικών οδηγιών από ανωτέρους τους επιφύλαξαν διαφορετική μοίρα για κάθε άψυχο σώμα. Έτσι, όσα αποτελούσαν μέλη του Κ.Κ.Ε., φρόντισαν να τα θάψουν αμέσως, μέσα στο κοντινό νεκροταφείο του χωριού, σε τάφους που σκάφτηκαν. Έξι σορούς, όμως, δεν τις μετακίνησαν!

Επρόκειτο για τέσσερις Τροτσκιστές (Νώντα Γιαννακό, δάσκαλο, Γιάννη Μακρή, εργάτη ζαχαροπλαστικής, Γιάννη Ξυπόλητο, εργάτη, Παντελή Πουλιόπουλο, δικηγόρο), και δύο Αρχαιομαρξιστές (Δημήτρη Λαμπρόπουλο, εργάτη, και κάποιον άλλο, το όνομα του οποίου δεν έχει ταυτιστεί).

Παρέμειναν άταφοι, στην ίδια θέση, για αρκετές μέρες. Τα σώματά τους άρχισαν να αποσυντίθενται. Τα όρνια ξέσκιζαν τις σάρκες τους. Το θέαμα ήταν αποκρουστικό.

Ορισμένοι κάτοικοι της περιοχής δεν άντεξαν και αντέδρασαν. Πίεσαν τους άνδρες του Ε.Λ.Α.Σ. να αντιμετωπιστεί το ζήτημα. Εκείνοι, αφού και πάλι έλαβαν οδηγίες, έδωσαν τη συγκατάθεσή τους για την ταφή. Έθεσαν, ωστόσο, προϋποθέσεις, οι οποίες και τηρήθηκαν. Οι χωρικοί, μετέφεραν τους νεκρούς και τους έθαψαν σε ένα πρόχειρο τάφο, έξω όμως από το νεκροταφείο!

Αυτή τη μεταχείριση γνώρισαν τα άψυχα σώματα των Τροτσκιστών και των Αρχαιομαρξιστών, ανάμεσά τους εκείνο του Παντελή Πουλιόπουλου, Γραμματέα του Κ.Κ.Ε. Ακόμα και ύστερα από τον θάνατό τους αντιμετωπίστηκαν ως αποσυνάγωγοι από τους παλιούς συντρόφους τους!

Δεν περιποιούσε τιμή σε άνδρες, που αγωνίζονταν για την απελευθέρωση της Ελλάδας από τον ξενικό ζυγό και την επικράτηση μιας άλλης, δικαιότερης κοινωνίας, η συγκεκριμένη πράξη.

Το μένος τους εναντίον των Τροτσκιστών και Αρχαιομαρξιστών, με τους οποίους είχαν ιδεολογικές διαφωνίες καθώς υποστήριζαν διαφορετικές πολιτικές θέσεις, δεν είχε προηγουμένο. Επιβεβαιώθηκε και σε αρκετές άλλες περιπτώσεις.

Από τους τελευταίους μήνες της Κατοχής ξεκίνησε να τίθεται σε εφαρμογή ένα συντονισμένο σχέδιο εναντίον τους με τραγικά αποτελέσματα. Την εξόντωση των ηγετικών στελεχών τους, με μεθοδικό τρόπο, ανέλαβε η διαβόητη Οργάνωση Προστασίας Λαϊκού Αγώνα, που επιτέλεσε το έργο με άκρα επιτυχία. Η δραστηριοποίησή της, κορυφώθηκε την περίοδο του Δεκεμβρίου του 1944.

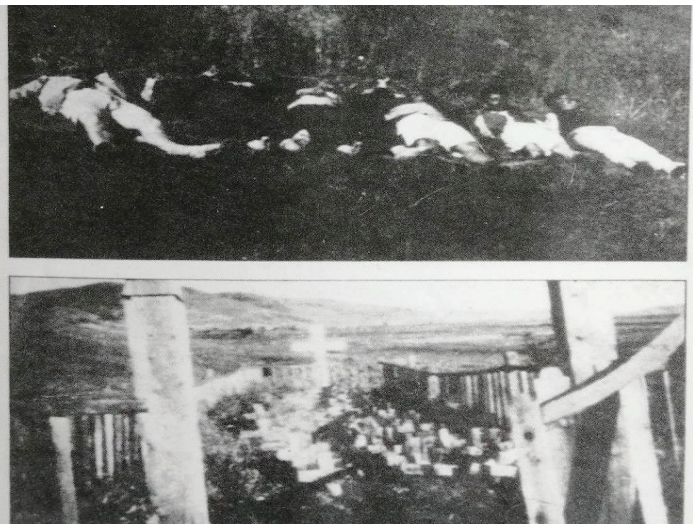
Ανάμεσα στους δεκάδες, που τότε εκτελέστηκαν, ήταν ο δικηγόρος Δημοσθένης Βουρσούκης. Στα χρόνια της Μεταξικής Δικτατορίας αποτελούσε τον πολιτικό καθοδηγητή του Ανδρέα Παπανδρέου.

Για όσα εξελίχθηκαν στον χώρο εκτέλεσης, εκείνες τις μέρες του Ιουνίου του 1943, σώθηκε φωτογραφικό υλικό, που μας τα θυμίζει.

Κάποιος δάσκαλος του κοντινού χωριού τράβηξε τρεις φωτογραφίες. Στην πρώτη, την επομένη της εκτέλεσης, διακρίνονταν τα άψυχα σώματα των 104 εκτελεσθέντων, πριν από τη συγκέντρωσή και την ταφή τους. Στη δεύτερη, φαίνονταν οι σοροί των έξι Τροτσκιστών και Αρχαιομαρξιστών, που ξεχωρίστηκαν και παρέμειναν άταφοι για μέρες. Στην τρίτη, διακρινόταν ο πρόχειρος τάφος τους, έξω από το νεκροταφείο.

Τις φωτογραφίες, παρέδωσε αργότερα στην αδελφή του Παντελή Πουλιόπουλου, η οποία, με τη σειρά της, τις έδωσε στη χήρα του. Εκείνη, μεταξύ των έξι σορών, που παρέμειναν άθαφτες για μέρες, τον αναγνώρισε αμέσως. Ήταν, στη δεύτερη φωτογραφία, ο δεύτερος από αριστερά.

Η Φιλήσια Στάθη-Πουλιόπουλου, μη γνωρίζοντας τα ακριβή γεγονότα, είχε στο μεταξύ προσεγγίσει το Κ.Κ.Ε. και υποστήριζε τις

Φωτογραφίες των εκτελεσθέντων και του διαχωρισμού των σορών.

θέσεις του. Μόλις ωστόσο πληροφορήθηκε τον τρόπο συμπεριφοράς απέναντι στον άντρα της και στους συντρόφους του από τους άνδρες του Ε.Λ.Α.Σ. αποχώρησε.

Το ερώτημά της, ως το τέλος της ζωής της, λένε, παρέμεινε βασανιστικό: «Πώς μπόρεσαν άνθρωποι να συμπεριφερθούν σε νεκρούς με τόσο βάνουσο τρόπο;»

Η πίκρα της γινόταν μεγαλύτερη και για έναν επιπλέον λόγο. Θεωρούσε βέβαιο ότι, μεταξύ εκείνων, που προχώρησαν στον ιδιότυπο διαχωρισμό νεκρών σωμάτων, υπήρχαν ορισμένοι, που ο Παντελής Πουλιόπουλος είχε οργανώσει τη δεκαετία του 1920 στο Κ.Κ.Ε. και τους είχε εμπνεύσει με τον λόγο του και τη συμπεριφορά του. Αυτή ήταν η απάντησή τους σε όσα τους είχε εμφυσήσει;

Στις συζητήσεις των πρώτων μεταπολεμικών δεκαετιών συχνά γινόταν αναφορά σε όσα θλιβερά είχαν λάβει χώρα ύστερα από τις 6 Ιουνίου 1943 στον Νεζερό (Άγιο Στέφανο) και στην ύπαρξη φωτογραφικού υλικού. Ως προς το δεύτερο, από ορισμένους, διατυπώνονταν επιφυλάξεις.

Τελικά, η Φιλήσια Στάθη-Πουλιόπουλου, λίγο πριν από το τέλος της ζωής της έστειλε να δώσει τις φωτογραφίες που διατηρούσε στον Μιχάλη Ν. Ράπη.

Πρωτοδημοσιεύτηκαν, στα μέσα της δεκαετίας του 1980, στο περιοδικό «Σχολιαστής». Συμπεριλήφθηκαν στο βιβλίο του Δημήτρη Λιβιεράτου, «Παντελής Πουλιόπουλος. Ένας διανοούμενος επαναστάτης». Πρόλογος Μιχάλης Ν. Ράπη (Πάμπλο). Επίμετρο και ντοκουμέντα Γαβριήλ Λαμπάτος (Αθήνα, Εκδόσεις Γλάρος, 1992, δεύτερη έκδοση, Αθήνα, Εκδόσεις Εργατική Πάλη, 2008).

Ο σεβασμός στον νεκρό και η φροντίδα για την ταφή του αποτελούν στοιχειώδη υποχρέωση από την αρχαιότητα ως τις μέρες μας. Φανερώνουν ανθρωπισμό και μεγαλοψυχία. Η κομματική εμπάθεια, δεν χρειάζονταν να καταλήξει στην απεχθή συμπεριφορά, που μόλις περιγράφηκε.

Δεν έπρεπε να τύχει μίας τέτοιας αντιμετώπισης, από πρώην συντρόφους του, ο Παντελής Πουλιόπουλος, που υπήρξε από τις πιο ανιδιοτελείς, ευγενικές και ολοκληρωμένες φυσιογνωμίες του Ελληνικού Αριστερού Κινήματος.

Ο Κώστας Γ. Τσικνάκης είναι ιστορικός. Εργάζεται στο Ινστιτούτο Ιστορικών Ερευνών του Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών. Έχει δημοσιεύσει βιβλία, μελέτες και άρθρα για τη μεσαιωνική και τη νεότερη ελληνική ιστορία.

Η Μάχη του Σομμ (γαλλικά: *Bataille de la Somme*, Γερμανικά: *Schlacht an der Somme*) που έλαβε χώρα από την 1η Ιουλίου έως τις 18 Νοεμβρίου του 1916, στις όχθες του γαλλικού ποταμού Σομμ, ήταν μια από τις πιο φονικές μάχες του πρώτου παγκόσμιου πολέμου, με 400.000 απώλειες των Βρετανών και περισσότερες από 1.200.000 όλων των εμπολέμων.

ΙΟΥΛΙΟΣ

περασμένων ετών

Η Σύμβαση του Μοντρέ ή Σύμβαση για το καθεστώς των Στενών

Η Σύμβαση του Μοντρέ ή Σύμβαση για το καθεστώς των Στενών (Montreux Convention Regarding the Regime of the Straits), (τουρκικά: Montrö Bo azlar Sözle mesi) είναι σύμβαση η οποία αφορά στο καθεστώς των Στενών του Βοσπόρου και των Δαρδανελίων. Η συμφωνία, η οποία υπογράφηκε στις 20 Ιουλίου του 1936, παραχωρεί τον έλεγχο των Στενών του Βοσπόρου και των Δαρδανελίων στην Τουρκία και ρυθμίζει την στρατιωτική δραστηριότητα στην περιοχή. Η σύμβαση παραχωρεί στη Τουρκία τον πλήρη έλεγχο των Στενών και εγγυάται την ελεύθερη ναυσιπλοΐα από τα μη στρατιωτικά πλοία σε καιρό ειρήνης. Οι όροι της σύμβασης αποτέλεσαν

πηγή διαμάχης για χρόνια, κυρίως όσον αφορά τη διέλευση πολεμικών σκαφών της Σοβιετικής Ένωσης από τα Στενά στη Μεσόγειο Θάλασσα.

Υπογράφηκε στις 20 Ιουλίου 1936 στην ελβετική πόλη Μοντρέ. Τέθηκε σε ισχύ στις 9 Νοεμβρίου, 1936 και καταχωρήθηκε στην Κοινωνία των Εθνών στις 11 Δεκεμβρίου 1936. Εξακολουθεί να ισχύει μέχρι σήμερα, με ορισμένες τροποποιήσεις.

Τα συμβαλλόμενα μέρη της συνθήκης (Συμβαλλόμενα μέρη: Κράτη Μαύρης Θάλασσας : Βουλγαρία, Ρουμανία, Σοβιετική Ένωση, Τουρκία, Αυστραλία, Γαλλία, Ελλάδα, Ιταλία, Αγγλία, Γιουγκοσλαβία) αναγνωρίζουν και επιβεβαιώνουν την αρχή της ελεύθερης διέλευσης και ναυσιπλοΐας δια θαλάσσης στα Στενά: «εν καιρώ ειρήνης, τα εμπορικά πλοία θα απολαμβάνουν πλήρη ελευθερία διέλευσης και ναυσιπλοΐας στα Στενά, με τη μέρα και τη νύχτα, κάτω από οποιαδήποτε σημαία με οποιοδήποτε είδος φορτίου.» Η σύμβαση δίνει στην Τουρκία τον πλήρη έλεγχο των Στενών και εγγυάται την ελεύθερη ναυσιπλοΐα από τα μη στρατιωτικά πλοία σε καιρό ειρήνης. Επι-

τρέπει στην Τουρκία την στρατιωτικοποίηση των Στενών. Επιτρέπει τη διέλευση πολεμικών πλοίων των παρευξείνιων χωρών με ειδοποίηση μιας εβδομάδας και υπό κάποιους όρους εκτοπίσματος, μεγέθους, οπλισμού. Περιορίζει σημαντικά το πέρασμα των πολεμικών πλοίων που δεν ανήκουν σε κράτη της Μαύρης Θάλασσας (προειδοποίηση διέλευσης, όριο εκτοπίσματος πλοίων, περιορισμός οπλισμού, μη διέλευση αεροπλανοφόρων κλπ).

Όταν τέθηκε σε ισχύ η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας (UNCLOS) το Νοέμβριο του 1994, ζητήθηκε στο πλαίσιο εφαρμογής της η επαναδιατύπωση της Συνθήκης του Μοντρέ, ώστε να είναι συμβατή με

το καθεστώς που διέπει τη διεθνή ναυσιπλοΐα. Ωστόσο, η μακροχρόνια άρνηση της Τουρκίας να υπογράψει την UNCLOS σημαίνει ότι η Συνθήκη του Μοντρέ, παραμένει σε ισχύ χωρίς περαιτέρω τροποποιήσεις.

Από το 1994, (1998 μικρή τροποποίηση) η Τουρκία εφαρμόζει τον «Ναυτιλιακό Κώδικα Κυκλοφορίας για τα Στενά» (Maritime Traffic Regulations for the Straits and the Marmara Region), που εισήγαγε ένα νέο ρυθμιστικό καθεστώς, «προκειμένου να διασφαλιστεί η ασφάλεια της ναυσιπλοΐας και η προστασία του περιβάλλοντος στην περιοχή», αλλά χωρίς να παραβιάζεται η αρχή του Μοντρέ της ελεύθερης διέλευσης. Οι νέοι κανονισμοί προκάλεσαν κάποια διαμάχη, όταν η Ρωσία, Ελλάδα, Κύπρος, Ρουμανία, Ουκρανία και Βουλγαρία προέβαλαν αντιρρήσεις. Ωστόσο, οι αλλαγές αυτές εγκρίθηκαν από τον Διεθνή Ναυτιλιακό Οργανισμό με το αιτιολογικό ότι δεν είχαν σκοπό να θίξουν «τα δικαιώματα οποιωνδήποτε πλοίων χρησιμοποιούν τα Στενά βάσει του διεθνούς δικαίου».

(Πηγή: wikipedia)

1 Ιουλίου

- 1913** - Β΄ Βαλκανικός Πόλεμος: Απελευθερώνεται η Δράμα από τον Ελληνικό Στρατό.
- 1916** - Α΄ Παγκόσμιος Πόλεμος: Την πρώτη μέρα της μάχης του Σομμ, 19.240 στρατιώτες του βρετανικού στρατού σκοτώνονται και 38.000 τραυματίζονται.
- 1921** - Ιδρύεται το Κομμουνιστικό Κόμμα της Κίνας.
- 1942** - Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος: Αρχίζει η πρώτη μάχη του Ελ Αλαμίν.
- 1991** - Διαλύεται επίσημα το Σύμφωνο της Βαρσοβίας.

2 Ιουλίου

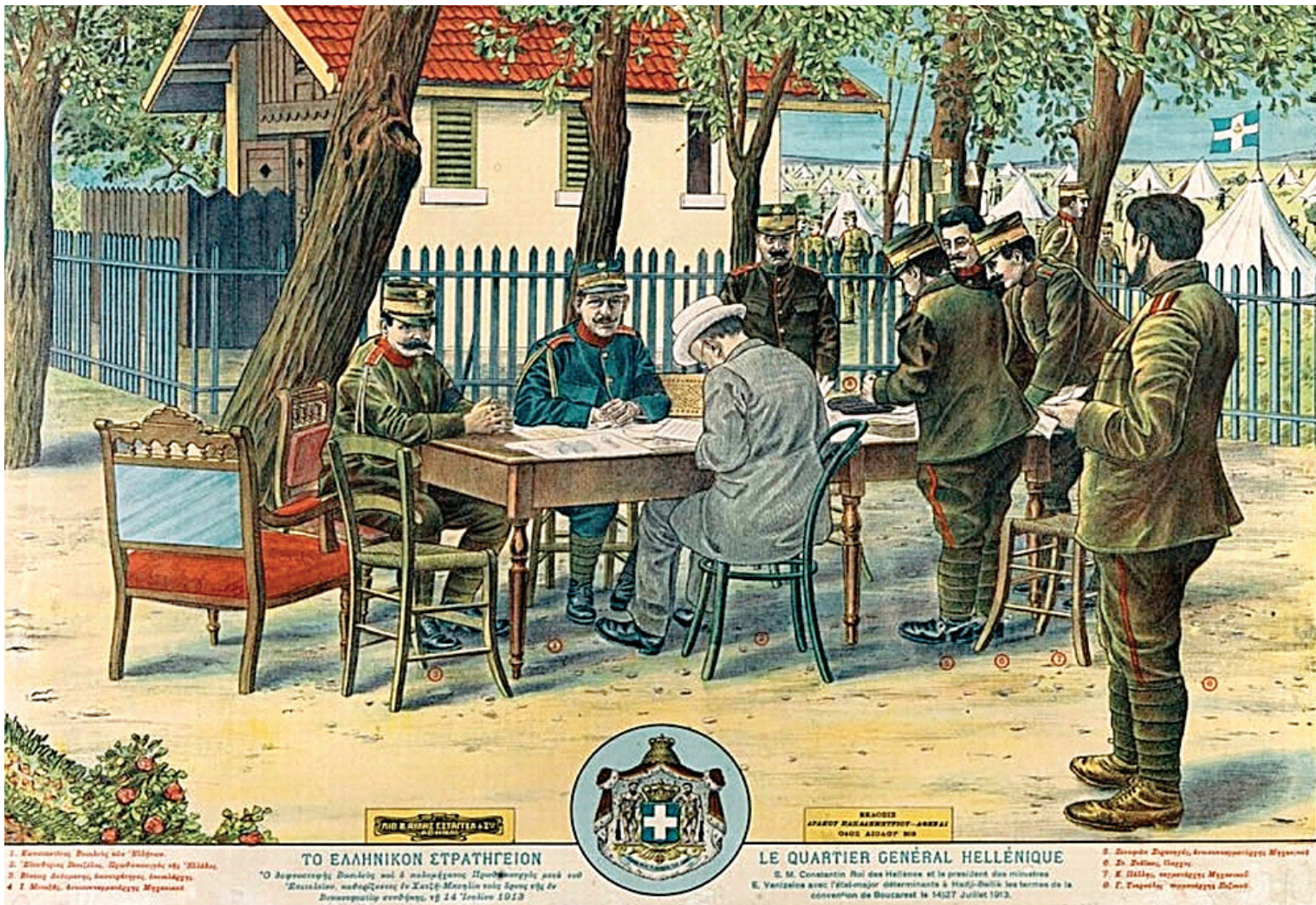
- 1944** - Πολιτική κρίση Καΐρου (1944): Ο πρωθυπουργός της ελληνικής ελεύθερης κυβέρνησης, Γεώργιος Παπανδρέου, εισηγείται με τηλεγράφημά του προς τη βρετανική κυβέρνηση την αναγκαιότητα παρουσίας βρετανικών στρατευμάτων στην Ελλάδα, κατά την επικείμενη απελευθέρωση, προς αποτροπή εμφυλίου πολέμου.

3 Ιουλίου

- 1921** - Μικρασιατική Εκστρατεία Ο ελληνικός στρατός καταλαμβάνει το ύψωμα Τσαούς Τσιφλίκ ενώ οι Τούρκοι υποχωρούν προ το Δορύλαιο.
- 1940** - Οι Βρετανοί βομβάρδισαν αιφνίδια την μοίρα του Γαλλικού στόλου στον λιμένα Μερς Ελ Κεμπίρ, φοβούμενοι τυχόν παράδοση στους Γερμανούς, προκαλώντας τον θάνατο 1297 Γάλλων. Η επίθεση και η καταστροφή αυτή, χαρακτηρίστηκε ως η μεγαλύτερη παράνοια του πολέμου μεταξύ των συμμάχων.
- 1943** - Β΄ Π.Π. Οι Γερμανοί εκτελούν στη Θεσσαλονίκη 50 Έλληνες πατριώτες.
- 1970** - Σύγκρουση στη Βόρεια Ιρλανδία: Ξεσπούν ταραχές στο Μπέλφαστ, Βόρεια Ιρλανδία.
- 1990** - Η Λευκορωσία κηρύσσει την ανεξαρτησία της από την Ε.Σ.Σ.Δ..

4 Ιουλίου

- 1913**. - Β΄ Βαλκανικός Πόλεμος: Ο ελληνικός στρατός απελευθερώνει το Κάτω Νευροκόπι Δράμας.
- 1941** - Τα ναζιστικά στρατεύματα σφάζουν Πολωνούς επιστήμονες και συγγραφείς στην (πρώην πολωνική) πόλη Λβοφ.
- 1973** - Αθήνα - Δικτατορία: Συλλαμβά-

Το Ελληνικό Στρατηγεῖο την 14η Ιουλίου 1913 ενώ μελετᾶ τη συνθήκη λήξης του Β΄ Βαλκανικοῦ Πολέμου

νεταί ο Ευάγγελος Αβέρωφ ως υποκινητής και πολιτικός σύμβουλος του «Κινήματος του Ναυτικού 1973».

5 Ιουλίου

1917 - Απαχονίζεταί από στρατιώτες του βουλγαρικού κατοχικού στρατού στο Δάτο Φιλίππων, ο Μητροπολίτης Ελευθερουπόλεως Γερμανός Σακελλαρίδης.

1921 - Μικρασιατική Εκστρατεία: ο ελληνικός στρατός εμπλέκεται σε μάχη με τους Τούρκους στην περιοχή Ουτς Σεράι.

1943 - Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος: Οι γερμανικές δυνάμεις ξεκινούν μαζική επίθεση εναντίον της Σοβιετικής Ένωσης στη μάχη του Κουρσκ, γνωστή και ως Επιχείρηση Ακρόπολη.

1964 - Θρίαμβος της Ε.Δ.Α. στις δημοτικές εκλογές. Στην Αθήνα και τον Πειραιά επικρατούν οι αριστεροί υποψήφιοι Νίκος Κιτσιόκας και Γεώργιος Κυριακάκος, ενώ στη Θεσσαλονίκη εκλέγεται ο κοινός υποψήφιος Ε.Δ.Α.-Ενωσης Κέντρου Κωνσταντίνος Τσίρος.

2015 - Δημοψήφισμα στην Ελλάδα με ερώτημα αν πρέπει να γίνει αποδεκτό το σχέδιο συμφωνίας των τριών θεσμών, της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας και του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου, που προτάθηκε στην Ελλάδα στις 25 Ιουνίου. Το αποτέλεσμα του δημοψηφίσματος ήταν η απόρριψη της πρότασης του σχεδίου συμφωνίας με ποσοστό 61,3%.

6 Ιουλίου

1827 - Αγγλία, Γαλλία και Ρωσία υπογράφουν τη Συνθήκη του Λονδίνου για τη σύσταση ελληνικού κράτους. Στην Τουρκία επιβάλλεται η αποδοχή της Αυτονομίας της Ελλάδας, η προστασία των Ελλήνων και η διμερής κατάπαυση των εχθροπραξιών. Η μη συμμόρφωση της Τουρκίας είχε ως αποτέλεσμα την αποστολή των τριών Στόλων στα ελληνικά ύδατα και στη συνέχεια τη Ναυμαχία του Ναυαρίνου.

1921 - Ο Ελληνικός Στρατός (Γ΄ ΣΣ), μετά από σκληρή και αποφασιστική μάχη καταλαμβάνει το Δορούλαιο (Εσκή Σεχίρ) της Μικράς Ασίας.

7 Ιουλίου

1913 - Β΄ Βαλκανικός Πόλεμος: ο Ελληνικός Στρατός καταλαμβάνει το Πέτσοβο.

2019 Ελληνικές βουλευτικές εκλογές 2019 κατά τις οποίες η Νέα Δημοκρατία αναδείχθηκε πρώτο κόμμα με ποσοστό 39,85%, διαδεχόμενη την κυβέρνηση του Αλέξη Τσίπρα.

8 Ιουλίου

1921 - Μικρασιατική εκστρατεία: Ο ελληνικός στρατός σημειώνει μεγάλη νίκη στη μάχη του Δορυλαίου στο Εσκισεχίρ της Μικράς Ασίας και προελαύνει προς την Άγκυρα.

1943 - Πραγματοποιείται στην συνοικία της Επταλόφου της Θεσσαλονίκης, με-

σούσης της ναζιστικής κατοχής, μεγάλη διαδήλωση των κατοίκων ενάντια στην προοπτική επέκτασης της βουλγαρικής κατοχής στο μεγαλύτερο τμήμα της Κεντρικής Μακεδονίας.

2019 - Ο Κυριάκος Μητσοτάκης πρόεδρος της Νέας Δημοκρατίας, ορκίστηκε ως πρωθυπουργός. Η σύνθεσή της νέας Κυβέρνησης Κυριάκου Μητσοτάκη 2019 ανακοινώθηκε την ίδια μέρα, και ορκίστηκε στις 9 Ιουλίου 2019.

9 Ιουλίου

1821 - 470 επιφανείς Κύπριοι, μεταξύ των οποίων και ο Αρχιεπίσκοπος Κύπρου Κυπριανός, εκτελούνται από τους Οθωμανούς ως απάντηση στην κυπριακή βοήθεια στην Ελληνική Επανάσταση του 1821.

1961 - Υπογράφεται η Συμφωνία Συνδέσσης Ελλάδας-ΕΟΚ.

11 Ιουλίου

1940 - Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος: Εγκαθιρύεται επίσημα το καθεστώς της Γαλλίας του Βισύ. Ο Φιλίπ Πεταίν γίνεται πρωθυπουργός της Γαλλίας.

1968 - Η χούντα των Συνταγματαρχών δίνει στη δημοσιότητα το σχέδιο του νέου Συντάγματος.

12 Ιουλίου

1944 - Αρχίζει η μάχη της Αμφιλοχίας μεταξύ του ΕΛΑΣ και γερμανικών δυνάμεων.

1967 - Η χούντα των Συνταγματαρχών αφαιρεί την ελληνική ιθαγένεια από τη Μελίνα Μερκούρη και άλλους 7 Έλληνες της διασποράς, για την αντιδικτατορική τους δράση.

13 Ιουλίου

1913 - Β΄ Βαλκανικός Πόλεμος: Ο ελληνικός στρατός απελευθερώνει την Ξάνθη.

1913 - Β΄ Βαλκανικός Πόλεμος: Ο ελληνικός στρατός εισέρχεται στην Κομοτηνή.

1933 - Gleichschaltung: Στη Γερμανία, όλα τα πολιτικά κόμματα τίθενται εκτός νόμου εκτός από το Εθνικοσοσιαλιστικό Γερμανικό Εργατικό Κόμμα.

1933 - Αρχίζει η ναζιστική ευγονική με την εφαρμογή του νόμου περί Πρόληψης απογόνων των ασθενών με κληρονομικές ασθένειες, που απαιτεί την υποχρεωτική στείρωση κάθε πολίτη που πάσχει από υποτιθέμενες γενετικές δια-

ταραχές.

1943 - Αρχίζει η μάχη του Μακρυνόρους στα πλαίσια της συμμαχικής επιχείρησης Animals. Η αντιστασιακή οργάνωση του ΕΔΕΣ επιτίθεται σε κονβόϊ της ιταλικής μεραρχίας Μπρένερνερ και σε τμήματα της γερμανικής μεραρχίας Εντελβαίς.

1948 - Ο Παλμίρο Τολιάτι, ηγέτης του Ιταλικού Κομμουνιστικού Κόμματος, πυροβολείται και τραυματίζεται κοντά στο Κοινοβούλιο της Ιταλίας.

1950 - Πόλεμος της Κορέας: Τα στρατεύματα της Βόρειας Κορέας επιτίθενται στην πόλη Ντέτζον.

15 Ιουλίου

1965 - Παραίτεται η κυβέρνηση Παπανδρέου ύστερα από πλήρη διαφωνία ανακτόρων-πρωθυπουργού. Σχηματίζεται η νέα, βραχύβια κυβέρνηση υπό τον Γεώργιο Αθανασιάδη-Νόβα, σηματοδοτώντας την περίφημη αποστασία.

1967 - Συλλαμβάνεται ο πρώην υπουργός Ευάγγελος Αβέρωφ με την κατηγορία των παράνομων συναθροίσεων στην οικία του.

1974 - Στη Λευκωσία, Κύπρος, οι υποστηριζόμενοι από τη χούντα του Ιωαννίδη εθνικιστές πραγματοποιούν πραξικόπημα ανατρέποντας τον πρόεδρο Μακάριο και εγκαθιστώντας τον Νίκο Σαμψών ως πρόεδρο της Κύπρου.

16 Ιουλίου

1942 - Ολοκαύτωμα: Η κυβέρνηση του Βισύ στη Γαλλία διατάσσει τη μαζική σύλληψη 13.152 Εβραίων, οι οποίοι κρατούνται στο Χειμερινό Ποδηλατοδρόμιο στο Παρίσι πριν την εκτόπισή τους στο στρατόπεδο συγκέντρωσης Άουσβιτς.

1945 - Πρόγραμμα Μανχάταν: Αρχίζει η Ατομική Εποχή όταν οι Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής πραγματοποιούν επιτυχημένη δοκιμή έκρηξης πυρηνικού όπλου βασισμένου στο πλουτώνιο, κοντά στο Αλαμογκόρντο του Νέου Μεξικού.

1945 - Ιδρύεται το Εθνικό Ίδρυμα Ραδιοφωνίας.

17 Ιουλίου

1912 - Οι κάτοικοι της Ικαρίας εκδιώκουν τις μικρές τουρκικές φρουρές και ανακηρύσσουν την Ελευθέρα Πολιτεία Ικαρίας.

1932 - Ταραχές σημειώνονται στο Αμ-

βούργο μεταξύ των παραστρατιωτικών δυνάμεων του Ναζιστικού Κόμματος (των Στουτστάφφελ και των Sturmabteilung) και του Γερμανικού Κομμουνιστικού Κόμματος.

1936 - Ισπανικός εμφύλιος πόλεμος: Οι ένοπλες δυνάμεις εξεγείρονται εναντίον της πρόσφατα εκλεγμένης αριστερής κυβέρνησης του Λαϊκού Μετώπου ξεκινώντας τον εμφύλιο πόλεμο στην Ισπανία.

1944 - Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος: Στη Νορμανδία, ο στρατάρχης Έρβιν Ρόμελ επιστρέφοντας στην έδρα του βομβαρδίζεται από συμμαχικό αεροσκάφος.

1945 - Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος: Διάσκεψη του Πότσδαμ. Οι τρεις κύριοι ηγέτες των συμμαχικών δυνάμεων, ο Ουίνστον Τσόρτσιλ, ο Χάρυ Τρούμαν και ο Ιωσήφ Στάλιν, συναντώνται στη γερμανική πόλη Πότσδαμ για να αποφασίσουν για το μέλλον της πττημένης Γερμανίας.

19 Ιουλίου

1916 - Α΄ Παγκόσμιος Πόλεμος: Μάχη του Φρομέλ. Βρετανοί και Αυστραλοί στρατιώτες επιτίθενται στα γερμανικά χαρακώματα ως μέρος της μάχης του Σομμ.

1943 - Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος: περισσότερα από 500 συμμαχικά αεροσκάφη βομβαρδίσουν τη Ρώμη, προκαλώντας χιλιάδες απώλειες.

1944 - Εθνική Αντίσταση, Μάχη Χώρας Αγορέλιτσας: δυνάμεις του ΕΛΑΣ χτυπούν σε ενέδρα γερμανική φάλαγγα, με αποτέλεσμα την ολοκληρωτική εξότρωσή της.

20 Ιουλίου

1936 - Υπογράφεται στην Ελβετία η Συνθήκη του Μοντρέ, η οποία παραχωρεί στην Τουρκία τον έλεγχο του Ελλήσποντου και του Βοσπόρου αλλά εγγυάται την ελεύθερη διέλευση των πλοίων όλων των κρατών σε καιρό ειρήνης.

1941 - Ο Σοβιετικός ηγέτης Ιωσήφ Στάλιν ενοποιεί τις Επιτροπές Εσωτερικών Υποθέσεων και Εθνικής Ασφαλείας στο Λαϊκό Κομισσαριάτο Εσωτερικών Υποθέσεων και τοποθετεί επικεφαλής τον Λαβρέντι Μπέρια.

1944 - Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος: Ο Αδόλφος Χίτλερ διασώζεται από απόπειρα δολοφονίας με επικεφαλής τον συνταγματάρχη του γερμανικού στρατού Κλάους φον Στάουφενμπεργκ.

21 Ιουλίου

1944 - Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος: Αμερικανικά στρατεύματα αποβιβάζονται στο Γκουάμ.

1944 - Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος: Ο Κλάους φον Στάουφενμπεργκ και οι συνάδελφοί του συνωμότες εκτελούνται στο Βερολίνο για τη συμμετοχή τους στη συνωμοσία της 20ής Ιουλίου με σκοπό τη δολοφονία του Αδόλφου Χίτλερ.

1954 - Πρώτος Πόλεμος της Ινδοκίνας: Η Διάσκεψη της Γενεύης χωρίζει το Βιετνάμ σε Βόρειο Βιετνάμ και Νότιο Βιετνάμ.

1972 - Ματωμένη Παρασκευή: 9 άνθρωποι χάνουν την ζωή τους στο Μπέλφαστ (Βόρεια Ιρλανδία) ύστερα από βομβιστική επίθεση του Προσωρινού IRA.

1974 - Πραγματοποιείται η μυστική επιχείρηση Νίκη, με σκοπό την αερομεταφορά καταδρομών από τη Σούδα Χανίων προς το αεροδρόμιο της Λευκωσίας.

1974 - Διενεργείται προπαρασκευασμένη επιχείρηση διείσδυσης-επίθεσης των Ελληνοκυπρίων Καταδρομών στο στρατόπεδο των Τούρκων Αλεξιπτωτιστών στο βουνό Κοτζά Καγιά στα μετόπισθεν του εχθρού (Μάχη του Κοτζά Καγιά).

22 Ιουλίου

1942 - Ολοκαύτωμα: Αρχίζει η συστηματική μεταφορά Εβραίων από το γκέτο της Βαρσοβίας.

1943 - Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος: Οι συμμαχικές δυνάμεις καταλαμβάνουν την ιταλική πόλη Παλέρμο.

1943 - Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος: στην κατεχόμενη Αθήνα πραγματοποιείται μεγάλο συλλαλητήριο κατά της απόφασης επέκτασης της βουλγαρικής κατοχής στη Μακεδονία. 30 διαδηλωτές χάνουν τη ζωή τους, 300 τραυματίζονται και 500 συλλαμβάνονται.

1944 - Η Πολωνική Επιτροπή Εθνικής Απελευθέρωσης δημοσιεύει το μανιφέστο της. Αρχίζει η περίοδος κομμουνιστικής διακυβέρνησης στην Πολωνία.

23 Ιουλίου

1942 - Ολοκαύτωμα: Αρχίζει η λειτουργία του στρατόπεδου εξόντωσης Τρεμπλίνκα.

1952 - Ιδρύεται η Ευρωπαϊκή Κοινότητα Άνθρακα και Χάλυβα.

1974 - Καταρρέει η χούντα του Ιωαννίδη και καλείται ο πρώην πρωθυπουργός Κωνσταντίνος Καραμανλής να ηγηθεί της νέας κυβέρνησης, ξεκινώντας η εποχή της μεταπολίτευσης στην Ελλάδα.

Η διάνοιξη της διώρυγας της Κορίνθου

24 Ιουλίου

1924 - Ο Θεμιστοκλής Σοφούλης γίνεται πρωθυπουργός της Ελληνικής Δημοκρατίας.

1941 - Η Ιαπωνία καταλαμβάνει την Γαλλική Ινδοκίνα με την συγκατάθεση της Γαλλίας του Βυσί.

1943 - Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος: Αρχίζει η Επιχείρηση Γόμορρα. Το Αμβούργο βομβαρδίζεται από αμερικανικά αεροπλάνα την ημέρα και από βρετανικά και καναδικά αεροπλάνα τη νύχτα. Μέχρι το τέλος της επιχείρησης, 9.000 τόνοι εκρηκτικών θα σκοτώσουν περισσότερους από 30.000 ανθρώπους και θα καταστρέψουν 280.000 κτίρια.

1974 - Άφιξη στην Αθήνα του Κωνσταντίνου Καραμανλή με το αεροπλάνο της γαλλικής προεδρίας που διέθεσε ο πρόεδρος Βαλερί Ζισκάρ ντ' Εσταίν, στενός προσωπικός του φίλος, κατόπιν πρόσκλησης του Προέδρου στρατηγού Φαίδωνα Γκιζίκη, όπως έτσι δηλώθηκε.

25 Ιουλίου

1893 - Εγκαινιάζεται η Διώρυγα της Κορίνθου.

1943 - Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος: Ο Μπενίτο Μουσολίνι εξαναγκάζεται σε παραίτηση από το Μεγάλο Φασιστικό Συμβούλιο και αντικαθίσταται από τον Πιέτρο Μπαντόλιο.

26 Ιουλίου

1822 - Μάχη των Δερβενακίων: Ελληνική

επαναστατική δύναμη με επικεφαλής τον Θεόδωρο Κολοκοτρώνη νικά τις οθωμανικές δυνάμεις του Μαχμούτ Πασά Δράμαλη.

1936 - Οι δυνάμεις του Άξονα αποφασίζουν να παρέμβουν στον Ισπανικό Εμφύλιο Πόλεμο.

1944 - Δολοφονείται από όργανα της Ειδικής Ασφάλειας η Ηλέκτρα Αποστόλου, στέλεχος του ΚΚΕ και υπέρμαχος της γυναικείας χειραφέτησης.

1953 - Το Ελληνικό Εκστρατευτικό Σώμα Κορέας αποκρούει ισχυρή κινεζική επίθεση στην τοποθεσία Πικέιομγ Νιόγκ.

27 Ιουλίου

1919 - Ο πρωθυπουργός της Ελλάδας Ελευθέριος Βενιζέλος υπογράφει με τον υπουργό Εξωτερικών της Ιταλίας Τομάζο Τιττόνι το Σύμφωνο Βενιζέλου - Τιττόνι.

1973 - Οι αρχές της χούντας ανακοινώνουν ότι το «Ναι» υπερισχύει, με ποσοστό 78,4%, στο δημοψήφισμα για το συνταγματικό. Παρά τον στρατιωτικό νόμο και την εκτεταμένη νοθεία, στην Αθήνα το «Όχι» αγγίζει ποσοστό 43%, ενώ στην επαρχία δεν ξεπερνά το 10%.

30 Ιουλίου

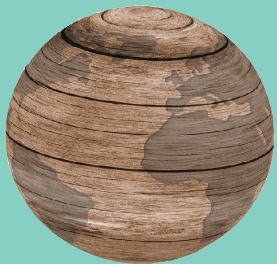
1920 - Απόπειρα δολοφονίας του Ελευθερίου Βενιζέλου στο Παρίσι.

1937 - Με το διάταγμα 447, ξεκινά η επιχείρηση δίωξης των αντισοβιετικών στοιχείων και των φιλικών προς αυτών ατόμων. Με το διάταγμα αυτό ξεκινούν στην ουσία οι Δίκες της Μόσχας.

Times

news

Το portal των ειδήσεων και του πολιτισμού

Αγαπητοί αναγνώστες, φίλοι και συνεργάτες.

Με χαρά, σας ανακοινώνουμε την συλλογική επιβράβευση για το ειδησεογραφικό μας portal www.timesnews.gr, σήμερα και έπειτα από 8 συναπτά έτη λειτουργίας μας. Σας αναφέρουμε λοιπόν ότι, το ελεύθερο δημοσιογραφικό μας portal, βρίσκεται στο σημείο όπου οι μετρήσεις, με μέσο όρο ανά έτος, αγγίζει τα 9.900.000 επισκέψεις. Το γεγονός αυτό μας δίνει περισσότερη «δίψα», ως ελεύθερη ομάδα δημοσιογράφων και φυσικά το εγχείρημα αυτό που φέρει το όνομα www.timesnews.gr, συνεχίζει δυναμικά για ακόμη περισσότερες επισκέψεις στην ιστοσελίδα μας. .

Η ομάδα του [timesnews.gr](http://www.timesnews.gr)